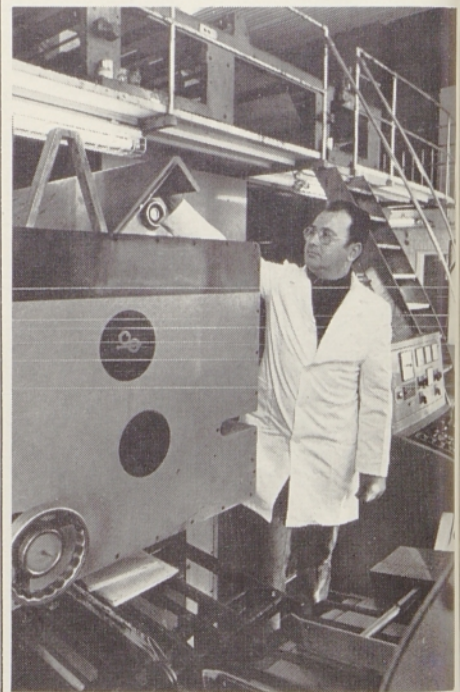
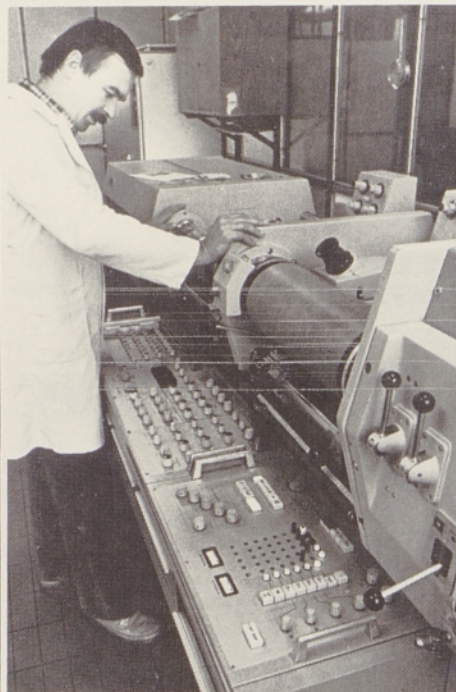
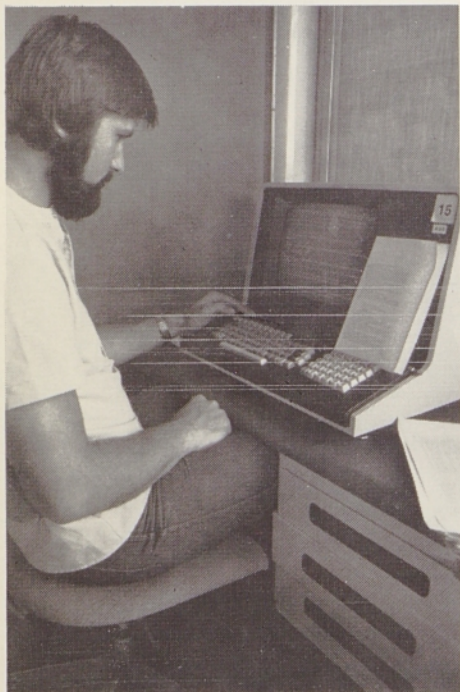
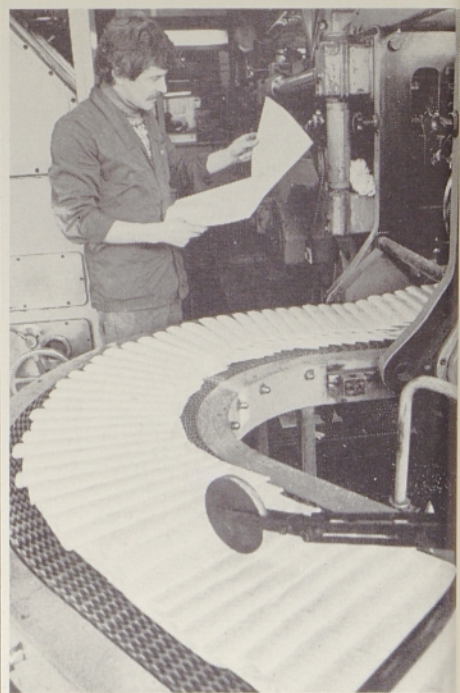
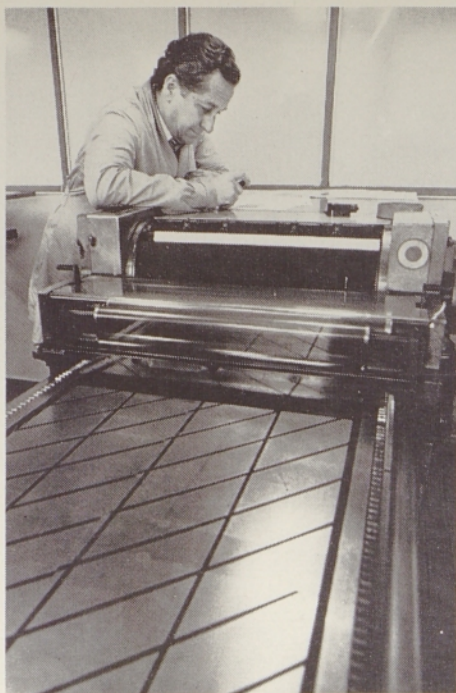
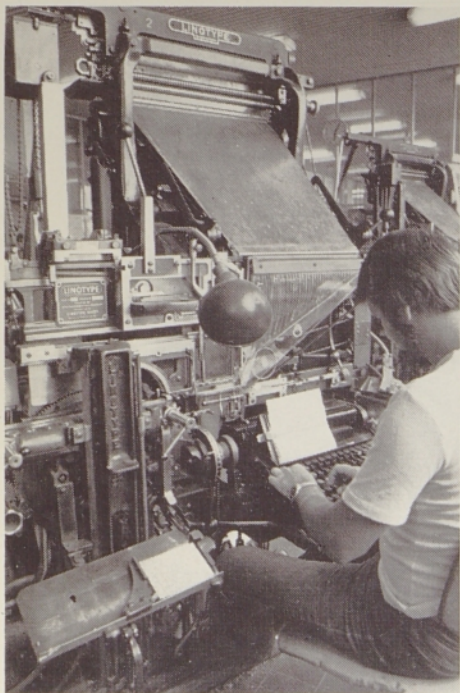

Rodna gruda

Slovenija

ČRNA UMETNOST...

... V BELIH HALJAH

tiskarna delo – dom slovenskega tiska

časopisno in grafično podjetje delo

ljubljana, titova 35, telefon: 315-366

Rodna gruda

Slovenija

Revija za Slovence po svetu
Magazine for Slovenes abroad
Revista para los Eslovenos
por el mundo

Izdaja

Slovenska izseljenska matica
Ljubljana, telefon 061/210-732

Naslov

61000 Ljubljana Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Slovenija, Jugoslavija
Telefon uredništva 061/210-716
Telefon uprave 061/210-757

Glavni in odgovorni urednik
Jože Prešeren

Urednica
Jagoda Vigele

Oblikovanje
Janez Reher, Franc Valetič

Oblikovanje naslovne strani:
Irena Majcen

Uredniški odbor

Marko Kern, Zvone Kržišnik, Tadej Labernik,
Marko Pogačnik, Jože Prešeren, Ina Slokan,
Mila Šenk, Jagoda Vigele, Matjaž Vizjak,
Janez Zrnec

Izdajateljski svet

Mitja Vošnjak (predsednik), dr. Vladimir
Klemenčič, Anna Krasna, Mira Mihelič,
Ernest Petrin, Milan Pogačnik, Drago Seliger,
Lenart Šetinc, Ciril Šter, Ciril Zlobec

Prevajalci

Alberto Gregorič (španščina),
Milena Milojevič-Sheppard (angleščina)
Revija izhaja vsak mesec,
8. in 9. številka izideta skupno.

Letna naročnina

Jugoslavija 330 din, Avstrija 170 Asch,
Avstralija 10 aus. \$, Anglija 6 Lstg., Belgija
420 Bfr, Danska 80 Dkr, Finska 48 FM,
Francija 60 FF, Nizozemska 27 Hfl, Italija
13.000 Lit, Kanada 13 can \$, ZR Nemčija
25 DM, Norveška 65 Nkr, Švedska 60 Skr,
Švica 20 Sfr, ZDA – U. S. A. 11 US \$,
Južnoameriške države 11 US \$.

Avionska naročnina

Severna Amerika 20 US \$ ali 24 can \$, Južna
Amerika 22 US \$, Avstralija 20 aus \$

Plačilo naročnine

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356
Devizni račun:
50100-620-107-257300-2818/5
pri Ljubljanski banki – Plačilo je možno
tudi po mednarodni poštni nakaznici ali
s čekom, naslovljenim na »Slovenska
izseljenska matica« v priporočenem pismu.
Poštšina plačana pri pošti 61102 Ljubljana

Tisk

ČGP Delo, Ljubljana
Oproščeno prometnega davka po pristojnem
sklepu št. 421-1/173 z dne 24. VII. 1973

Vaša pisma	2
Dogodki	4
Jugoslavija in svet	6
Boljši časi za slovenski turizem	8
Zanimivosti	11
Intervju: Tone Resnik iz Perth	12
Ne najvišji, a najbolj znamenit	14
Pletejo se trdnjše vezi	16
Po Sloveniji	18
Osebnosti	19
Turistični vodnik	20
Naravni zakladi Slovenije	21
Slovenija v mojem objektivu	22
Sprehod po slovenskih galerijah	24
Korenine	26
Umetniška beseda	28
Mladim po srcu	30
Vaše zgodbe	32
Naši po svetu	34
Slivarji na Slovenskem	38
Nove knjige in plošče	39
Materinščina	40
Mislimo na glas	42
Filatelija	42
Slovenski lonec	43
Vaš kotiček	43

Slika na naslovni strani:

**V selski dolini, v valovitem svetu Goričkega, stoji romanska
rotunda iz prve polovice 13. stoletja, eden izmed
najdragocenejših kulturno-zgodovinskih spomenikov v
Pomurju**

Foto: Ančka Tomšič

urednik
vam

vaša
pisma

Obveščanje izseljencev o dogodkih v domovini je ena izmed izredno pomembnih nalog pristojnih slovenskih ustanov, na tujem pa so – lahko rečemo na lastno pobudo – prevzele to nalogo številne slovenske radijske ure, ki ponekod, tu mislim na Avstralijo, delujejo v okviru državne radijske mreže, društvena glasila in tudi nekateri neodvisni izseljenski listi. Med izseljenci so tako zrasli sposobni napovedovalci, ki so hkrati tudi novinarji, publicisti in drugi sodelavci, ki ob pomoči gradiva, ki ga prejemajo iz domovine, oblikujejo tako imenovano »javno mnenje« o domovini med našimi ljudmi na tujem. Skoraj vsi se pritožujejo nad pomanjkanjem gradiva, zlasti sodelavci radijskih oddaj pa še posebej nad pomanjkanjem svežih, najnovejših poročil, ki naj bi jih iz domovine prejemali prek teleksa ali kar po telefonu. Ob izrednem razvoju telekomunikacij, v času, ko pomagajo številne zveze vzdrževati tudi telekomunikacijski sateliti, se nam Slovencem pogosto otepa naša majhnost in včasih tudi slaba organiziranost na tem področju.

Zanimivo je, da je največja želja po tekoči, sprotni informaciji iz Slovenije med našimi ljudmi v Avstraliji pa v Kanadi. Dobro vemo, da v teh dveh deželah žive predvsem mlajši izseljenci, ki imajo še trdno prepletene vezi z rojstno deželo in ki mnogi še vedno razmišljajo o vrnitvi v domače kraje. Prav oni se dobro zavedajo, da stara novica ni več novica, in prav oni pogosto ne morejo razumeti, zakaj se zatika ravno pri novicah iz njihove ožje domovine. Rojakom v zahodnoevropskih državah je lažje, saj večina vsaj občasno lahko ujame tudi poročila ljubljanskega radia.

V Sloveniji skrbe za obveščanje naših rojakov na tujem radio Ljubljana z lastnimi oddajami in s pripravo gradiva, ki ga pošiljajo nekaterim tujim radijskim postajam, ki imajo oddaje v slovenščini, televizija, ki posreduje filmsko gradivo in delno videokasete, slovensko uredništvo Tanjuga, ki ima možnost razpošiljanja vesti prek teleksa, pa številni slovenski listi, ki jih prejemajo tudi naročniki na tujem, in med njimi tudi specializirani reviji Naš delavec in Rodna gruda. V medsebojnem sodelovanju, ki je čedalje tesnejše, pričakujemo, da se bo krepila tudi naša dejavnost, in da bodo novice, ki jih boste prejemali, res novice.

Jože Prešeren

Štirje tedni kot štirje dnevi

Ne vem, kako naj se opravičim za zamudo, ki je trajala kar štiri leta. Vedno sem odlagal na kdaj drugič, čas pa tako hitro teče. Kot vidite, sem poslal nekaj dolarjev več, da vsaj malo poplačam malomarnost. Upam, da bo v prihodnje boljše.

Rodno grudo prejemam redno in se vam zelo zahvaljujem, da je niste prenehali pošiljati. Kljub temu da imam štiri otroke, od 4 do 16 let, berem Rudno grudo sam. Otrokom slovenščina nič ne diši. Vsi rojeni v Kanadi se težko navajajo na slovenski jezik. Vem, da je to naša krivda. Oba sva zaposlena. Čez dan smo vsi zdoma, nekaj ur ob večerih pa ni dovolj. Za učenje jezika bi bilo potrebno veliko časa in potrpljenja, tega pa v Kanadi ni. Najboljša šola bi bila, da bi jih prek pošte poslali domov v Slovenijo in bi se hitro naučili.

Lani sem bil doma v Sloveniji. Štirje tedni pa so minili kot štirje dnevi. Najbolj priljubljen kraj je bilo morje. Morda tudi zato, ker sem najlepša leta preživel na Reki in v Puli.

Kako sem bil zadovoljen z našim turizmom? Usluge po trgovinah in gostiščih so bile zelo slabe. Osebe nezainteresirane. Preveč je bilo primerov, da bi jih posebej omenjal. Podobne poglede imajo na jugoslovanski turizem tudi drugi rojaki.

Doma v Jugoslaviji vse premalo delate. Če bi mi v Kanadi delali tako, kot se dela v Jugoslaviji, bi bili mi veliko na slabšem, kot ste vi.

Mark Marentic, Mississauga,
Ont., Kanada

Prešerne volje na domačih tleh

Kar srečnega se počutim, ko stopam na rodna domača tla, da sem prešerne volje. Skrajni čas je že, da se vam iskreno zahvalim za tretjo letalsko pošiljko Rodne grude. To res več stane, vendar se splača.

Če nekoliko širokogrudno smatramo, da je Slovenija povsod tam, kjer se govori slovensko in se bere Rodna gruda, potem imamo Slovenci hkrati kar vse štiri letne čase. Domovina se nam je tako močno razširila. Zato, prav zato Slovenci naročamo Rodno grudo, da svojo zemljico vsaj na slikah vidimo in uživamo. Ponosni smo na svoje uspehe in napredek, ki ga občudujemo na vseh straneh revije, celo na zadnjih straneh, kjer so po navadi objavljeni oglasi. Poudaril bi rad, da so celo zadnje strani, ki bi jih bralec morda celo prezrl, visokovredni dokumenti našega dela – program Vozil Gorica, okna s trojnimi stekli Jelovica, kakršnih tukaj sploh ne poznamo, vinogradništvo in vinarstvo, železarna Ravne itd. Zlasti prikupne so tudi barvne ilustracije na luksuznem papirju, nič manj platnice, čeprav mi prva številka ni prav nič všeč. Slovenski fotografiji imajo vsi veliko umetniškega daru, ob številnih barvnih fotografijah se nam dodobra napasejo oči. Razočarala pa me je fotografija z otvoritve velike dvorane v Cankarjevem domu – fotograf ni počakal, da bi bil orkester kompleten, dirigent drži roke na hrbtu... take slike res ne bi smeli posneti.

Pozdravljam vse v domovini, posebno še vas, ki v potu svojega obraza orjete rodno grudo.

Mariano Drago Šijanec, Olivos,
B. A., Argentina

Pogovor z Muškatevcem

Z zanimanjem sem v Rodni grudi med drugim gradivom prebrala tudi pogovor z dirigentom Leom Muskatavcem. Vse, kar piše, je re-

snica. Vesela sem, da je šel v Ljubljano oziroma v Slovenijo, vem, da mu bo to veliko koristilo. Zdaj živim na Floridi, poleti, ko je tukaj prevroče, pa se vrnem v Milwaukee. Tam bom gotovo imela tudi priložnost, da ponovno slišim zbor, ki ga vodi Leo Muskatevec.

Zahvaljujem se vam, da ste objavili tako zanimiv pogovor z Muskatevcem. Poznala sem tudi njegove starše. Tudi so Slovenci, da je vredno pisati o njih.

Mary Gräsch, Englewood, Fla.,
ZDA

Ne morem te pozabiti, oče!

Pred dvema letoma sem bila z vso družino na dopustu v Prekmurju, v Turnišču. Tam imam mamo, sestro in vse sorodnike. Mama nas je bila zelo vesela in z ljubeznijo nas je sprejela kakor tudi sestro iz Murske Sobote. Vsi smo bili srečni, ker smo bili ponovno skupaj v domači hiši.

Imam tudi očeta, ki je zapustil mojo mamo, sestro in mene, še prav majhne otroke, in odšel iskat srečo drugam. Zelo sem si želela, da bi ga lahko videla. Sama dobro vem, da od njega nisem doživela nobene ljubezni in nobene sreče. Dostikrat sem se jokala, ko sem videla druge srečne družine, ki so imele vse, pri meni pa ni bilo sreče in je ne bo. Srečala sem svojega očeta pri cerkvi. Stekla sem k njemu, on pa se je obrnil proč od mene, ko me je zagledal. Odšla sem v cerkev. Prišel je tudi moj oče, sedel na moški strani v klop za menoj. Večkrat sem ga pogledala. Vsakokrat me je pogledal tudi on. Kaj si je takrat mislil, ne vem. Bilo mi je tako težko, da so mi prišle solze v oči.

Ko sem šla k sv. oblajilu, sem bila tako žalostna, da gospodu nisem mogla odgovoriti. Prišla sem nazaj v svojo klop, se ozrla v očeta in ga dolgo gledala v oči. Tudi on me je gledal, tudi njemu so po licih zdrsele solze. Obema je bilo zelo težko. Ko sem malo pozneje ponovno pogledala proti klopi, kjer je sedel, ga že ni

bilo več tam. Odšel je iz cerkve, jaz, ubogi otrok, pa nisem imela te sreče, da bi mu stisnila roko, ga poljubila, spregovorila z njim eno samo besedo. Kljub vsemu sem mu hvaležna vsaj za tiste tople poglede, ki sva si jih izmenjala. Oče, še vedno te nosim v srcu. Hvala ti oče, ki si mi dal življenje.

Barbara Jerebic, Edmonton,
Kanada

Izgubili smo naročnico

Sporočam vam, da je Rodna gruda izgubila večletno naročnico Mrs. Ivano Rauch. Po enoletnem bolehanju je zatisnila svoje oči 3. novembra 1982. V Windsorju je zapustila 3 nečakinje, v Ljubljani pa brata Ivana. Tukaj je zapustila tudi več znancev in prijateljev, ki smo jo pospremili na zadnji poti. Pogrebni obred je opravil slovenski duhovnik g. Sedlar. Draga Ivana, naj ti bo lahka tuja zemlja!

Frank Mihelič, Kirkland Lake,
Ont., Kanada

Bil je dober prijatelj

Sporočava vam, da je umrl Drago Jančič, najin najboljši prijatelj. Še pred dvema mesecema sva se vozila z njim po Kanadi. Ko je bil zaposlen, je živel v Torontu. Ko pa je šel v pokoj, je živel v Ford Erie, Ont. Še lani je obiskal Jugoslavijo, ki je ni nikdar pozabil. Spominjala se ga bova do konca najinega življenja.

Angela in Vili Bischof, Mesa,
Az., ZDA

Slovenija v mojem objektivu

Spet je minilo leto in prišel je čas za poravnavo naročnine za Rodno grudo. Vsaka izdaja je bila zelo zanimiva, še posebno nam je všeč rubrika »Slovenija v mojem objektivu«. Lepo vas prosim, če vas kdaj zanese pot proti Laškemu, da bi obiskali majhno vas Rifengozd, ki leži med Laškim in Celjem. Tam se je rodila in umrla moja mama in tudi jaz sem od tam odšla v tuji-

no pred skoraj dvajsetimi leti. Doslej še nisem bila na obisku. Z možem upava, da bova odšla letos.

Sonja in Štefan Kupresak,
Sydney, Avstralija

Delo za fotografe

Lepo bi vas prosila, če bi vaš fotograf tekom leta 1983 slikal kraj Bevke pri Vrhniki in vas Cesta pri Zaplani, mogoče pa tudi vas Podlipa pri Vrhniki. Tam je bila rojena moja prijateljica in moja teta. Prav lepa hvala že vnaprej!

Miss Mary A. Gerzel, North
Chicago, Ill., ZDA

Nepozabna Slovenija

Poleg naročnine prilagam tudi nekaj v tiskovni sklad, ker tako lepo urejate revijo in objavljate tako krasne slike iz naše nepozabne Slovenije. Vsaka država ima svojo privlačnost, ampak naša Slovenija je najbolj krasna na svetu in tudi korajžni so Slovenci, ker so toliko pretrpeli v vojskah. Vendar pa so se tako dvignili, da so danes v ponos vsemu svetu. Slovenija je biser cele Evrope. Vsa čast vam, ponosna sem, da sem Slovenka, Štajerka iz Trbovelj. Ko bi bila mlajša in pri boljšem zdravju, bi vas še enkrat obiskala. Na Slovenski izseljenski matici ste tako prijazni ljudje in vsakemu pomagata z nasveti. Nikdar ne bom pozabila obiska v vašem uradu leta 1973.

Elisabeth Fortuna, Fontana,
Calif., ZDA

Naročnica od prve številke

Naročnica Rodne grude sem že od prve številke, odkar izhaja. Vedno se je razveselim, kadarkoli jo prejmem. Vedno vse preberem, saj je v reviji vedno za vsakega nekaj.

Moj rojstni kraj sem zapustila skupaj z bratom ravno na dan novega leta 1921. Doma sem iz Zarečja pri Ilirski Bistrici. Tukaj sva imela dva brata. Imeli smo

trdo življenje, saj so bili takrat zelo slabi časi.

Leta 1961 sva s pokojnim možem obiskala Jugoslavijo in sorodnike. Tam sva ostala tri mesece in pol. Veliko sva potovala, posebno po Sloveniji, povsod je bilo zelo lepo. Tudi naši sinovi nameravajo obiskati Jugoslavijo, da vidijo, od kod smo prišli.

Mary Iskra, Aberdeen, Wash.,
ZDA

Dogodki in spomini

Iskrena hvala vsem v uredništvu in vsem drugim, ki nam omogočajo tako lepo urejeno revijo, ki nam prinese toliko lepega in različnega branja vse od sinjega Jadrana, malih vasi in do visokih planin ter kraških jam. Ker sem velik ljubitelj narave in še posebej naše lepe Slovenije, mi je zanimiv vsak kotiček, ne glede na to, kje je. V številki 8-9 lani je bila na zadnji strani slika bolnice Franje, v številki 7 ste mi pričarali del Julijskih Alp, eno od Kriških jezer z Razorjem. Ker je to zame en najlepši kraj, me je spodbudilo, da vam pišem. To je kraj, kjer je bilo v letih 1961/62 polno planinskega cvetja, planik, kar upam, da so naši gorski stražarji tudi ohranili. V eni od številke je bila tudi Vesela gora, to je v moji fari, kjer je zdaj muzej. Tudi številne druge kraje bi lahko omenila, slike so res čudovite.

Že 17 let živim v Melbourne, kamor sem odšla za možem. On je doma iz Malega dola pri Komnu, jaz pa sem po rodu Dolenjka. Ker sem v rani mladosti zapustila mojo rojstno vas in odšla na Gorenjsko, so mi ti kraji še bolj znani, posebno od Kamniških Alp, Karavank do Julijskih Alp. Tam sem preživljala ves moj prosti čas, na teh planinskih poteh sem spoznala nešteto iskrenih ljudi in še danes verjamem, da je to edini kraj, kjer se človek duševno odpočije.

Še veliko bi lahko napisala, toda revija ni dovolj velika, da bi objavila vse dolge zgodbe.

Mari Kukanja, roj. Lamovšek,
Melbourne, Avstralija

dogodki

Umrli je dr. Vladimir Bakarič

V Zagrebu je 16. januarja 1983 umrl dr. Vladimir Bakarič, podpredsednik predsedstva SFR Jugoslavije, narodni heroj, revolucionar, državnik, marksistični teoretik, dolgoletni bližnji sodelavec Josipa Broza Tita.

Vladimir Bakarič spada med velike ustvarjalce jugoslovanskega revolucionarnega delavskega gibanja, ki so idejno in politično pripravljali delavski razred za ustvarjanje njegove zgodovinske vloge v narodnoosvobodilni vojni in socialistični revoluciji. Več kot pet desetletij je sodeloval v boju za nacionalno in socialno osvoboditev naših narodov in narodnosti, za svobodo in vsestranski razvoj SR Hrvatske in SFR Jugoslavije, za mir in družbeni razvoj v svetu.

Obeleževanje imena Josipa Broza Tita

Številne družbenopolitične organizacije v vsej Jugoslaviji so podprle osnutek zakona, ki določa uporabo in zaščito imena in osebnosti Josipa Broza Tita. Zakon naj bi sprejeli čimprej, saj je bilo od Titove smrti pri uporabi njegovega imena in lika veliko pretiravanja in komercializma. Osnutek zakona podrobno ureja, na kakšen način in kdaj je lik in ime tovariša Tita mogoče uporabljati, pa naj gre za imena ulic in trgov, podjetij, vojaških objektov ali za izdelavo različnih predmetov, značk in spominkov.

Svetovna smučarska elita v Kranjski gori

Kranjskogorskim organizatorjem je letos zaradi pomanjkanja snega in nenavadno toplega vremena le z veliko težavo uspelo pripraviti tekmovanje za svetovni pokal za moške v veleslalomu in slalomu. Tekmovanji sta bili 29. in 30. januarja, udeležili pa so se jih vsi najboljši smučarji sveta.

Jugoslovanski smučarji letos niso dosegli tolikšnega uspeha kot lani, ko je Bojan Kržaj slavil veliko zmago v slalomu. V veleslalomski preizkušnji je zmagal Avstrijec Hans Enn, najboljši Jugoslovian je bil Jure Franko na 9. mestu, Bojan Križaj pa je bil trinajsti. V tekmovanju v slalomu je jugo-

slovanski favorit Bojan Križaj odstopil, kot tudi sloviti švedski slalomist Ingemar Stenmark, prvo mesto pa je ponovno pripadlo Avstrijcu – Franzu Gruberju, ki je tako slavil svojo prvo zmago v tekmovanjih za svetovni pokal.

Tisnikar podaril sliko De Cuellarju

Slovenski slikar Jože Tisnikar, doma iz Slovenjega Gradca, je eno od svojih slik podaril generalnemu sekretarju OZN Perezu de Cuellarju. Generalni sekretar se je zahvalil za darilo, dela Tisnikarja pa je ocenil kot sporočilo miru. De Cuellar je obljubil, da bo, če bo le mogoče, leta 1985 obiskal Slovenj Gradec, kjer bo razstava posvečena Združenim narodom pod geslom »Za mir, humanizacijo in enakopravnost med narodi«.

Jože Tisnikar, ki je imel v zadnjih 25 letih 70 samostojnih razstav, se je tokrat predstavil tudi amerškemu občinstvu z razstavo v jugoslovanskem informativnem centru v New Yorku.

Predstavniki ABC v Jugoslaviji

Član predsedstva Jugoslavije Cvijetin Mijatović je v januarju sprejel predstavnike ameriške televizijske

družbe ABC, ki bo za ameriške televizijske gledalce prenašala zimske olimpijske igre v Sarajevu. V predolimpijskem obdobju bo ta družba ameriškim gledalcem predvajala tudi več dokumentarnih oddaj o Jugoslaviji.

Cvijetin Mijatović je ob tej priložnosti poudaril, da smo se Jugoslovani za igre odločili zaradi njihovega širšega pomena. Igre služijo za zблиževanje ljudi, narodov in držav, to pa nam je v tem nemirnem obdobju še kako potrebno.

Razmere na Kosovu se izboljšujejo

Predsedstvo pokrajine Kosovo je pred nedavnim objavilo, da se politično-varnostne razmere na Kosovu nenehno izboljšujejo, kar je rezultat povečane politične angažiranosti, odgovornosti in idejnopolitičnega delovanja. Družbenopolitični in državni organi ter organizacije so se v tem obdobju boja proti sovražni dejavnosti na Kosovu tudi sami bolje usposobili, kadrovsko okrepili in bolje organizirali.

Premiera novega slovenskega filma

V Cankarjevem domu v Ljubljani je bila v januarju premiera novega slovenskega celovečernega filma z naslovom »Rdeči boogie« ali »Kaj ti je deklica«. Film je režiral Karpo Godina, scenarij je napisal Branko Šomen, glasbo pa Janez Gregorc. Film pripoveduje o zanimivem in razburljivem času prvih povojnih let. Nosilci glavnih vlog so Ivo Ban, Boris Cavazza, Uršula Rebek, Jože Ropoša in drugi.

Metropolit dr. Šuštar v Avstraliji

Konec januarja je odpotoval na tritedenski obisk k slovenskim rojakom v Avstraliji ljubljanski nadškof in slovenski metropolit dr. Alojzij Šuštar. Med svojim bivanjem na peti celini je obiskal vse večje slovenske skupnosti oziroma društvena in verska središča. Med drugim je tudi blagoslovil novo dvorano ob slovenski cerkvi v Merrylandsu-Sydney, novo slovensko cerkev v Adelaidi, obiskal in blagoslovil pa je tudi novi dom Slovenskega kluba Triglavl, ki je bil odprt v decembru lani. Nadškof se je srečal tudi s predstavniki avstralske katoliške cerkve in obiskal jugoslovansko ambasado v Canberri.

Tomaž Cerkovnik, edini Jugoslovčan, ki je bil uvrščen za točke v slalomu za svetovni pokal v Kranjski gori (foto: Janez Zrnc)

Tradicionalni sprejem za predstavnike verskih skupnosti

Podpredsednik slovenske vlade Dušan Šinigoj, ki je hkrati tudi predsednik slovenske komisije za odnose z verskimi skupnostmi, je 19. januarja v prostorih izvršnega sveta priredil tradicionalni sprejem za predstavnike verskih skupnosti, ki delujejo v naši republiki. Sprejema se je udeležilo veliko število najvišjih slovenskih cerkvenih predstavnikov.

Dušan Šinigoj je v svojem pozdravnem govoru med drugim poudaril, da je prišlo tudi v minulem letu do nekaterih pomembnih dogodkov, ki so pozitivno vplivali tudi na delovanje verskih skupnosti. Tako je omenil proglašenje samostana Stična za kulturni spomenik, obnovo stare pleterske gotske cerkve, dograditev nekaterih novih verskih objektov idr.

V imenu rimskokatoliške cerkve se je za sprejem zahvalil metropolit dr. Alojzij Šuštar, ki se je zahvalil tudi za razumevanje, ki ga vsa naša družba posveča potrebam verskih skupnosti. Kot pomembne dogodke slovenske cerkve v minulem letu je dodal še odprtje nove cerkve v Novi Gorici, proslavo 120-letnice Slomškove smrti in ne nazadnje tudi poročanje o pomembnih cerkvenih dogodkih v časopisu, na radiu in televiziji.

Okrepiti mostove s sosedi

Na seji komisije za mednarodne odnose pri skupščini SR Slovenije, ki je bila v januarju, so med drugim poudarili tudi to, da odločno podpirajo predlog slovenske vlade, da bi bilo treba vsaj maloobmejni promet izključiti iz uredbe o depozitu za dinarje, ki jih imajo občani pravico nesti iz Jugoslavije.

Hkrati so na seji razpravljali tudi o zapletenem mednarodnem položaju, zlasti na gospodarskem področju, ki močno prizadeva tudi našo državo. Jugoslovanski ukrepi so zato sestavni del in odsev svetovne gospodarske recesije, vendar pa so menili, da bi prav v tem času zaradi tesnejšega gospodarskega povezovanja s tujino potrebovali bolj odprto mejo.

Prve nagrade Edvard Kardelj

Jugoslovanska skupščina je ustanovila nagrade Edvard Kardelj za trajno zaznamovanje imena in dela Edvarda Kardelja, revolucionarja in teoretika ter borca za socialistično samoupravljanje. Nagrade podeljujejo vsako tretje leto, prvič pa so jih podelili 27. januarja letos, ob obletnici rojstva Edvarda Kardelja. Prvi nagrajenci so bili Sergej Kraigher, tovarna cementa

Prvoborac iz Solina pri Splitu in Železarna Zenica.

Sergej Kraigher, delegat SR Slovenije v predsedstvu SFR Jugoslavije, je prejel nagrado za 50-letno revolucionarno delovanje in aktivnost v jugoslovanskem delavskem gibanju.

Rahel porast brezposelnosti

Po podatkih slovenske skupnosti za zaposlovanje je bilo v decembru 1982 v naši republiki 16.043 iskalcev zaposlitve, kar je za 20 odstotkov več kot v letu prej, 2 odstotka vseh zaposlenih v Sloveniji. Med vsemi iskanci zaposlitve je bilo 46,6 odstotka strokovno izobraženih.

Vse občinske službe za zaposlovanje so začele s 1. februarjem razširjati sistem informiranja: objavljajo tako prosta delovna mesta v svoji občini kakor tudi v sosednjih občinah.

Nova knjiga o Pleterjah

V kartuziji Pleterje pri Šentjernejju na Dolenjskem so v januarju predstavili javnosti novo knjigo z naslovom »Kartuzija Pleterje 1403–1595«, ki jo je napisal dr. Jože Mlinarič. Obenem so goste seznanili tudi s pripravami na prireditve ob 900-letnici kartuzijan-skega reda.

Ugodna ocena OECD

Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj OECD, ki ima sedež v Parizu, je ugodno ocenila stabilizacijski program Jugoslavije in njen dolgoročni koncept premagovanja gospodarskih težav. Tako oceno so izrekli na posebnem sestanku odbora za ekonomske raziskave. V OECD je vključenih 24 najbolj razvitih zahodnih industrijskih držav.

Jugoslovansko delegacijo na sestanku tega odbora je vodil član zvezne vlade Janko Smole, ki je med drugim pojasnil, da Jugoslavija zavrača misel o reprogramiranju svojih dolgov, ker bi s tem samo preložila probleme, ki so nastali. Povedal je tudi, da Jugoslavija izpolnjuje svoje finančne obveznosti do tujine, hkrati pa izvaja pomembne notranje ukrepe, da bi odpravila težave. Jugoslavija je že dobila podporo 15 zahodnih vlad, Kuvajta, mednarodnih ustanov in bank. Smole je povedal, da Jugoslavija zdaj dolguje pri njih 19,1 milijarde dolarjev, letošnje obveznosti do tujine pa znašajo 4,5 milijarde dolarjev.

jugoslavija in svet

Sedmi vrh

Sedma konferenca predsednikov držav ali vlad neuvrščenih držav v New Delhiju je za sto članic gibanja najpomembnejši dogodek leta. Nedvomno drži to tudi za Jugoslavijo, ki ima zaradi svoje sedanje dejavnosti in zgodovinske vloge, saj je bila med ustanovitelji, v gibanju posebej opazno mesto.

Trenutek, v katerem se neuvrščeni sestajajo v indijskem glavnem mestu, je izrazito temačen. Mednarodni odnosi so na eni najnižjih točk po drugi svetovni vojni in še posebej zaskrbljuje dejstvo, da so krize zajele prav vsa področja. Če je v minulih letih škripalo na področju razorožitve, smo se lahko, denimo, tolažili s tem, da gre dobro svetovna trgovina; če so ugotavljali, da povzročajo skrbi posamezna krizna žarišča, so, na primer, beležili napredek v odnosih med blokoma. Zdaj pa so se črni oblaki zgrnili malone na vsa področja mednarodnih odnosov, zajeli skorajda vsa območja tega planeta.

In prav tako stanje mednarodnih odnosov terja od neuvrščenih posebno dejavnost, pomeni zanje izjemen izziv. Izkazalo se je namreč, da so v krizi tudi vse mednarodne organizacije, od katerih bi lahko pričakovali novih pobud in rešitev, tudi Združeni narodi na primer.

Ker je gibanje neuvrščenih pač sestavni del sveta, se je precejšen del težav prelil seveda tudi vanj in ga obremenjuje. Vse to pa pomeni, da je izziv še toliko ostrejši. Ga bodo neuvrščeni v New Delhiju zmogli? Kaj sploh lahko storijo?

Neuvrščeni prihajajo v indijsko glavno mesto z zamudo in po sili razmer. Sedmi vrh bi moral biti septembra lani v Bagdadu, a so ga morali zaradi iraško-iranske vojne prestaviti. Neuvrščeni so sorazmerno hitro in brez hudih tavanj preskočili oviro in sklenili, da predstavijo vrh v New Delhi in zato je mogoče povsem zanesljivo domnevati, da sprememba ne bo vplivala na akcijsko sposobnost gibanja. Na to lahko vplivajo druge reči.

Nobena skrivnost ni, da imajo neuvrščeni težave zaradi različnih stališč do nekaterih vprašanj. Rečeno bolj naravnost: predvsem (dasi ne izključno) zaradi tega, ker deluje v gibanju sorazmerno majhna (okroglo ducat), a zelo glasna in odločna skupina držav, ki je izrazito naklonjena Sovjetski zvezi in podpira njene interese.

Ker so v gibanju sila različne države, od kraljevin do takih, ki veljajo za najbolj zveste posnemalce sovjetske družbenopolitične prakse, so razlike seveda razumljive in sprejemljive – vse do trenutka, ko taka država poskuša drugim vsiliti svojo voljo in poglede.

Doslej takega vsiljevanja niti ni bilo tako malo in tudi škodljivih posledic je bilo kar precej. Zdaj prevzema mesto predsedujočega Indija, ki velja v gibanju, za razliko od Kube, za tako imenovanega »zmerneža« ali pripadnika »matice« gibanja. Za državo skratka, ki (podobno kot Jugoslavija) vztraja na izvirnih načelih gibanja, kar pomeni predvsem na neblokovski naravnosti.

Indija v vlogi predsedujočega je že neke vrste obet, da bodo neuvrščeni izgubljali manj časa z zavračanjem poskusov speljati gibanje na blokovske tire, hkrati pa bodo zavezniki bloka imeli tudi manj možnosti za potrjevanje svojega zavezništva znotraj gibanja.

To in pa zavest, da je zaradi skrajno napetih mednarodnih odnosov treba storiti nekaj za vedrejšo ozračje, lahko sproži v New Delhiju nove pobude in akcije neuvrščenih za zmanjšanje napetosti v svetu. Jugoslavija bo, kot vselej doslej, dala v indijskem glavnem mestu svoj poln delež za uresničevanje teh smotrov.

Janez Čuček

gospodarske novice

Alžirski plin za Slovenijo

Z dolgoročno pogodbo si je Slovenija že zagotovila 750 milijonov kubičnih metrov plina na leto, kar zadošča za pokrivanje potreb po tem gorivu do leta 1985. Dodatne količine sovjetskega plina bodo na voljo za Slovenijo šele po letu 1990.

Zaradi tega se Slovenija že dalj časa dogovarja z Alžirijo za dolgoročne dobave zemeljskega plina. Alžirski plin bo na voljo šele po letu 1985, dobave pa naj bi se postopoma večale.

Hkrati z uvoženim plinom Slovenija tudi sama išče nove lastne plinske vire. Predvidevajo, da bodo v Prekmurju že čez tri leta lahko načrpali približno 40 milijonov kubikov plina.

Iskrina tovarna mikroelektronike

V januarju so v Stegnah v Ljubljani odprli novo Iskrino tovarno mikroelektronike, s katero se začenja sklenjen postopek izdelovanja sodobnih mikroelektronskih vezij obsežne stopnje integracije.

Rudis – največji slovenski izvoznik investicijskih del

Največji slovenski izvoznik investicijskih del je Poslovna skupnost Rudis Trbovlje, ki združuje 39 delovnih organizacij iz skoraj vseh jugoslovanskih republik. Za leto 1983 načrtujejo, da bodo dosegli 7,3 milijarde dinarjev prihodka, pri čimer naj bi 85 odstotkov ustvarili z deli na tujem.

V deželah v razvoju izvaja Rudis največja dela v Iraku, kjer gradijo predvsem mostove, v Alžiru gradijo dve tovarni čevljev, v Libiji opravljajo gradbeno-inštalaterska dela, v nekaterih državah pa potekajo tudi geološko-rudarska raziskovalna dela.

Pomembna dela opravlja Rudis tudi v obeh Nemčijah: v ZR Nemčiji opravlja investicijska dela v rudarstvu,

v Nemški demokratični republiki pa gradijo petrokemični kombinat Schwedt, sodelujejo pa tudi pri gradnji največjega jeklarskega kombinata v NDR.

Nova izvozna naročila pri TAM

Mariborska tovarna avtomobilov in motorjev bo letos izvažala v Alžirijo štiri in osemvaljne motorje, ki jih bodo vgrajevali v njihova lahka in težka vozila. Dogovarjajo se o izvozu avtobusov v Sudan, skupno z zahodnonemško firmo Deutz pa se dogovarjajo o morebitni skupni montažni proizvodnji vozil v Tunisu.

TAM je lani izvozil za 36 milijonov dolarjev svojih izdelkov.

Živila na svetovni trg

Trgovsko podjetje Mercator iz Ljubljane je drugi največji slovenski izvoznik hrane, za Agrotehniko-Gruđa, ki izvažajo zlasti živino. Mercator je lani izvozil za 24 milijonov dolarjev, za letos pa načrtujejo, da bodo ta izvoz povečali za 22 odstotkov, tako da bi dosegli vrednost 30 milijonov dolarjev.

Mercator proda največ predelanega sadja, gozdnih sadežev pa tudi les in lesne izdelke, nekaj živine in živilskih izdelkov.

Prve katodne cevi iz Niša

V marcu naj bi iz nove tovarne katodnih cevi v Nišu, Srbija, prišle prve katodne cevi za barvne televizijske aparate. Jugoslovanski izdelovalci televizorjev Radioindustrija iz Zagreba, Iskra iz Kranja, Rudi Čajevec iz Banjaluke in EI iz Niša so združili delo in sredstva za to tovarno. Te drage dele za barvne televizorje so doslej uvažali.

ZSSR naročila devet tankerjev v Splitu

V ladjedelnici »Split« so pričeli z izgradnjo prvega tankerja za prevoz nafte in derivatov iz serije devetih, ki jih je naročilo podjetje »Sudoimport« iz Moskve. Tanker ima 16.400 ton nosilnosti, dolg je 153, širok pa 22 metrov; poganjal ga bo motor MAN z močjo 5310 kW.

Novolit v Novi vasi na Blokah – izdelovanje termoizolacijskih plošč (foto: Janez Zrnec)

Jugoslovanska splitska ladjedelnica uspešno sodeluje že dvanajst let s sovjetskim podjetjem »Sudoimport«, kateremu je do zdaj izročila 25 tankerjev in dve ladji s skupno nosilnostjo okoli 554.000 ton.

Bodoča jugoslovanska sončna elektrarna

V prihodnjih treh letih bo tudi Jugoslavija med redkimi državami, ki izkoriščajo sončno toploto za pridobivanje energije. Prvo jugoslovansko sončno elektrarno, ki bo imela 300 kW moči, bodo zgradili v Makedoniji. Dosedanja merjenja z računalnikom, ki so jih opravili v laboratoriju – daru univerze iz Grenobla – je pokazalo, da znaša sončno žarčenje v Makedoniji 1400 kWh/m² na leto, kar so strokovnjaki ocenili za zelo dobro. Nadaljnje raziskovanje bo finansiral razvojni program Združenih narodov – UNDP.

Pri uresnitvi načrta sodelujejo znanstveniki univerze »Kiril i Metodij« v Skopju, Metalski zavod »Tito« – Skopje in »Elektromontaža« v Ohridu.

Idrijski rovi še žive

Usoda rudnika živega srebra je še vedno negotova, vendar 70 rudarjev še vedno opravlja nujna vzdrževalna dela v 20 kilometrih rovov in tudi raziskovalna dela.

Pred kratkim so začeli poskusno odkopavati novo odkrito samorodno nahajališče živega srebra. Živosrebrne žile so se lotili po postopku odkopa z vrha, podobno kot pri dnevnem kopu.

Sicer pa bodo s proizvodnjo te edine tekoče kovine, ki je poleg niklja edina naša strateška surovina, začeli, ko bo ekonomsko spet zanimiva, to pa bo takrat, ko bo steklenica te kovine na svetovnem trgu veljala najmanj 450 dolarjev.

Nova tovarna v Starem trgu ob Kolpi

V Starem trgu ob Kolpi, občina Črnomelj, ki sodi med najmanj razvita območja v Sloveniji, so odprli novo tovarno, ki jo je postavila tovarna ročnega orodja Unior iz Zreč. V tovarni, ki zaposluje nad 80 delavcev, izdelujejo vodoinštalaterska orodja. Letno bodo izdelali okrog 250.000 orodij. Nova tovarna v tem nerazvitem območju bo močno zaustavila izseljevanje prebivalcev iz tega kraja.

Kovaška industrija Unior iz Zreč velja za eno izmed najuspešnejših slovenskih podjetij kovinske industrije. V petih delovnih enotah (»tozdih«) zaposluje 2150 delavcev. Novo tovarno v Starem trgu je odprl predsednik centralnega delavskega sveta Mirko Malič.

Boljši časi za slovenski turizem

Preteklo turistično sezono v Jugoslaviji, vključno v Sloveniji, strokovnjaki in prizadeti različno ocenjujejo. Tisti, katerih sodbe temeljijo zgolj na deviznem prilivu, pravijo, da je bila sezona slaba. Tisti pa, ki na stvari gledajo širše, trdijo, da je bila sezona 1982 zaradi prizadevnosti delavcev v turizmu še kar uspešna...

Kakšna je bila ta sezona v resnici, smo skušali ugotoviti v pogovorih z najbolj odgovornimi ljudmi v slovenskem turističnem gospodarstvu, hkrati pa so tudi povedali, kaj napovedujejo za turistično leto 1983.

Malce bolj rožnato

»Rezultati tujskega turističnega prometa so bili lani pod pričakovanji,« pravi predsednica republiškega komiteja za turizem in gostinstvo v Sloveniji BOGOMILA MITIČ. »Na to je po eni strani vplivala stagnacija celotnega evropskega turističnega prometa, po drugi pa neprilagodljivost naše turistične ponudbe nastalim tržnim pogojem. Naša ponudba je vsa leta doslej slonela predvsem na nizkih cenah, kar pa ni posebej privlačno, še manj pa gospodarno. Naše cene so v primerjavi s ponudbo drugih sredozemskih držav nekonkurenčne. Naši tekmeci so veliko bolj taktično prilagajali svojo ponudbo novim razmeram.

V letošnjem letu ni pričakovati ugodnejših gospodarskih gibanj v evropskih državah in zato tudi ne večjega

turističnega prometa. Pričakujemo lahko le, da se ljudje ne bodo odrekli počitnicam, zagotovo pa bodo svoje dopuste prilagajali nekoliko slabšim ekonomskim možnostim. Zato bodo verjetno trošili manj, za svoja potovanja izbirali manj oddaljene kraje, svoje prihranke za počitnice pa vložili tja, kjer bodo pričakovali za svoj denar več in boljše.

Zato bomo morali v svojo ponudbo vnesti mnogo več vsebine in na trgih nastopati enotno in taktčno. Geslo naše ponudbe bi moralo biti: **veliko možnosti izbire za kakovostno in varčnejše počitnikovanje.**

Uresničitev tako zastavljene naloge pa zahteva predvsem veliko poslovne prožnosti. Zastavljene naloge turističnega gospodarstva za letošnje so torej zelo zahtevne.

»Ne glede na uradne podatke Narodne banke Jugoslavije menim, da je bila lanska turistična sezona relativno uspešna,« pravi generalni direktor Kompasa EGON CONRADI. »Prepričan sem, da se je doslej nateklo v jugoslovanske banke vsaj 1,4 milijarde turističnih dolarjev in zato pravim, da je bila sezona 1982 finančno ugodnejša, kot je bila rekordna 1981. Tak finančni rezultat pa je tolikanj pomembnejši, če samo omenim kup problemov, ki so lani trli turistično gospodarstvo: problemi s preskrbo, pomanjkanje bencina in podobnega blaga, potrebnega za nemoteno delovanje turistične industrije.

Energetska kriza, predvsem pa cena pogonskih goriv, je že lani nakazala, da se bodo turisti vse bolj usmerjali na

skupinske prevoze, na vlake in avtobuse, proti oddaljenim krajem počitnikovanja pa na letala. Že prvi podatki o pripravah na letošnjo sezono kažejo, da bo letos še več takih gostov torej agencijskih...«

»Turistična sezona 1982 se je za Ljubljano kar dobro iztekla,« pravi BRUNO THALER, direktor Turistične poslovne skupnosti Ljubljana. »V primerjavi z drugimi slovenskimi in jugoslovanskimi mesti so imeli naši hoteli le za spoznanje manj prenočitev. Da je bilo to tako, lahko pripišemo obogatenu dogajanju v mestu in njegovi okolici. Številni kongresi, domači in mednarodni sestanki, kulturne in športne prireditve so privabili v Ljubljano prenekaterega gosta. Naša poslovna skupnost se je udeležila vseh sejmov in borz, na katerih je skupno nastopalo jugoslovansko in slovensko turistično gospodarstvo ali pa samo Ljubljana.«

Ob vsem tem velja omeniti tudi boljšo informativno dejavnost. Na vpadnicah v mesto so turistični delavci postavili informacijske pisarne in panoe in veliko ljudi se je ustavljalo ob njih. Mesečni koledarji prireditev v Ljubljani, novi načrt mesta in Vodnik po Ljubljani so bistveno prispevali, da so gostje mesta zašli tudi v tiste ulice, dvorane in muzeje, kamor jih ob slabši obveščenosti sploh ne bi bilo.

»Za leto 1983 smo v Ljubljani pripravljene,« pravi Bruno Thaler. »Sodelovali bomo na 20 domačih in tujih prireditvah, borzah in sejmih, na katerih bomo skušali Ljubljano in regijo še temeljiteje predstaviti. Predstavili se bomo tudi vsem pobratenim mestom in dopolnili vse informativne propagandne edicije.

Letos bo zagotovo manj poslovnega turizma, zato pa pričakujemo večji obisk na prireditvah, denimo na Ohceti v Ljubljani, pa na grafičnem bienalu, v specializiranem muzeju v Goričnah pri Medvodah, na Ljubljanskem festivalu.

Vsestranske priprave potekajo usklajeno in zato sem za nastopajočo turistično sezono, vsaj kar zadeva Ljubljano, optimist.«

Gost – najcenejši propagandist

»Lanska turistična sezona je bila v Sloveniji ena boljših, če jo presojam po aktivnosti in prizadevnosti vseh delavcev, profesionalnih in amaterskih, v našem razvejanem turističnem gospodarstvu,« izjavlja predsednik Turistič-

Grad Otočec na Krki je turistično gostoljuben poleti in tudi pozimi

ne zveze Slovenije LEOPOLD KRESE. »Vsi turistični kraji so popestrili ponudbo, za korak pred drugimi pa so bili Bled, Portorož in Pomurje.

Predsezona 1982 je bila zelo dobra in je obetala bogato letino, a se je izteklo drugače. Gneča na mejah, slabša oskrba in še marsikaj drugega, kar ni bilo po godu predsezonskim gostom, je sprožilo plaz antipropagande za jugoslovanski turizem. Pezo vsega tega pa zdaj čuti slovensko in jugoslovansko turistično gospodarstvo.

Zato moramo že zdaj vedeti, v kakšnih razmerah bodo lahko gostje počitnikovali v letu 1983. Le tako lahko pričakujemo, da bomo v Jugoslaviji uresničili zastavljene naloge: 20-odstotno povečanje deviznega priliva od turizma!«

Vse mora biti nared že v predsezoni, kajti – **zadovoljen gost je najcenejši propagandist za naš turizem!**

Lani so naša letala pripeljala iz ZR Nemčije in Velike Britanije v jugoslovanska letovišča praktično enako število turistov, kot so jih bila pripeljala v rekordni turistični sezoni 1981. Iz ZRN je bilo turističnih potnikov okoli 220 tisoč, iz Velike Britanije pa okoli 45 tisoč.

»To sezono pa je bilo veliko težav pri zagotavljanju kolikor toliko rednega prevoza,« razlaga komercialni direktor Inex Adria avioprometa AV-GUST FUKS. »Pomanjkanje goriva je povzročalo, da smo morali sproti spreminjati načrte letov in tudi posadke v letalih. Večkrat so morala naša letala, ki so letela, denimo, iz Frankfurtu proti Dubrovniku, pristati v Sarajevu ali na kakem drugem letališču samo zato, da so v njihove tanke napolnili gorivo. To vse je povzročalo številne zamude in s tem tudi negodovanje potnikov in večanje stroškov.

Za letošnjo poletno sezono imamo praktično kupljeno vse naše zračno ladjeve, ki je ob nakupu še tretjega letala DC-9 super 80 močno okrepilo število potniških sedežev...«

Pomurje se prebuja

»Lansko sezono pri nas presojamo glede na razmere, v kakršnih smo se lani znašli, za dokaj dobro,« ugotavlja generalni direktor zdravilišča Radenci FERI HORVAT. »Prenočitev smo zabeležili blizu 300 tisoč, kar je blizu rezultatu iz leta 1981. V Zdravilišču pa se je lani spremenila struktura gostov. Zmanjšuje se število tistih, ki prihajajo z napotnicami socialnega varstva, večja pa število samoplačnikov. Poslovni rezultati so se izboljšali pri zdravstvenem delu naše dejavnosti, poslabšali pa so se v hotelih, kjer so občutili zlasti padec poslovnega turizma. Zmanjšala sta se tudi izletniški in lovski turizem.

Posebno zanimivost smo ugotovili med novembrskimi prazniki, ko je k nam v goste prišlo precej turistov iz drugih jugoslovanskih republik. Tokrat niso kupovali v Avstriji, marveč pri nas, kar je seveda povzročilo številne probleme in zastoje v preskrbi.

Zavedamo se, da moramo popestriti našo ponudbo, saj bomo le tako iztržili kak dinar več. V Moravcih bomo zgradili dve novi igrišči, uredili trimski kabineti v Radencih in predvsem izboljšali terapijo. Do poletja bosta nared še dve teniški igrišči. Za ljubitelje naturizma pri nas in v Avstriji pa bomo te dni pričeli graditi v Banovcih prvi celinski naturistični kamping v Sloveniji in Jugoslaviji.«

V severovzhodni Sloveniji je bila lanska sezona po številu nočitev enaka kot predlanskim. Glavni direktor Certusa v Mariboru MARJAN PEČARIČ pravi, da so se jim lanske propagandne akcije v tujini obrestovale, vsaj za zimsko sezono, ko imajo vse hotele zasedene, predvsem s tujci.

»Za letošnjo sezono pa kaj bistveno novega ne bo,« pravi Marjan Pečarič. »Na areškem delu Pohorja bo začela obratovati vlečnica Cojzarica, kupili smo nov teptalni stroj, uredili smučarsko pot, imenovano Cvirnovno – od Cojzarice do Ruške, ter postavili nekaj novih bifejev.

Močno se že pripravljamo na poletno sezono. Obnovili bomo hotel Bellevue na Pohorju in namenili vso pozornost tranzitnemu turizmu. Toda zavedamo se, da ta tranzitni turizem ni turizem v pravem pomenu besede, saj je to le zdomska pot, ki pa zahteva najnižjo mejo udobja. Boljše smo tudi pričeli sodelovati z agencijami, še posebej s tistimi, ki nam lahko pripeljejo kakšnega tujega gosta, seveda pa ne zanemarjamo domačega gosta.«

»Do konca oktobra 1982 je bila lanska sezona v Rogaški Slatini na predlanski ravni, potem pa je sledil silovit padec,« izjavlja direktor Zdravilišča v Rogaški Slatini STANKO

Ribolovnih področij je veliko na Slovenskem in tudi v Savinji namaka mnogo ribičev svoje trnke..

ČUJEŽ. Najbolje ilustrira lansko sezono v Rogaški Slatini hotel Sava, ki smo ga odprli 25. julija, čeprav samo polovico. Prve dneve je bil hotel Sava zaseden kar 113-odstotno, saj smo v njem prodali tudi vsa pomožna ležišča. Pozneje gostov ni bilo od nikoder, tako da je zdaj Sava skoraj prazna. Trenutno je v Rogaški Slatini okoli 400 gostov, zato smo zaprli 10 hotelov.

Bojimo se turistične sezone 1983. Zaradi splošne hipoteke jugoslovan-

Mogočne smreke gozdov na Pokljuki nad Bledom nudijo zavetje vsem, ki bi radi v neskaljenem miru preživeli dopustniške dni (foto: Mirko Kambič)

skega turizma. V Rogaški smo namreč precej odvisni od avstrijskih gostov, njihovo časopisje pa polnijo prispevki, s katerimi časnikarji opozarjajo bralce na slabosti jugoslovanskega turizma. Zato imamo iz Avstrije veliko odpovedi. Trudimo se z vsemi močmi obdržati raven naših storitev in širimo zdraviliško ponudbo. Uvedli smo nekaj novih kur, glasbeno na primer. Ob glasbi se pacienti živčno sprostijo. Za naše goste organiziramo redno tudi izlete po bližnjih hribih, do kakšne domače gostilne, kakršnih pa je pri nas zaenkrat bore malo...»

Morje je najprivlačnejše

»Lansko sezono je bilo v naših hotelih za 10 odstotkov manj domačih in tujih gostov, kot jih je bilo leta 1981,« pravi vodja razvoja hotelskih podjetij v Portorožu SLAVKO MASTNAK, »lahko pa rečem, da je bila lanska sezona finančno boljša kot je bila prejšnja.

Za letos ne pričakujemo bistvenih premikov. Veseli bomo, če bomo v letu 1983, ob vseh možnih intervencijskih ukrepih, morda dosegli lanskoletne rezultate.

Trenutno je za nas najpomembnejša akcija za pridobivanje domačih gostov v zimskih in zgodnjih pomladanskih mesecih. Ponudili smo jim, če pridejo k nam za 14 dni na dopust, da jim bomo poravnali vožnjo v obe smeri (cena drugega razreda vlaka). Odziv je velik, še posebej iz Vojvodine in Beograda, pa tudi iz Zagreba.

Direktor portoroškega Avditorija ZVONE PETEK pa pravi: »Lanska sezona, gledano zgolj iz Avditorija, je

Kalič nad Postojno postaja novo slovensko smučarsko središče. Oddaljen je le 6 kilometrov od Postojne, ima 15 ha urejenih smučišč in krožni sistem 4 vlečnic.

Slikovita punta v Piranu

bila zelo dobra. Z raznimi prireditvami smo zaslužili 9 milijonov dinarjev. To pa je že vsota, ki kaže na bogato izvenpenzijsko porabo. Samo s Portoroško nočjo smo zaslužili 20 milijonov dinarjev. Vodiči so to sezono vodili k nam goste iz Ankarana, celo iz Umaga. Na novo smo začeli, če lahko tako rečem, z igrami na plažah in terasah restavracij, ki so jih tod poznali že pred vojno. Sestavili smo skupino animatorjev, ki so spodbujali goste k igram.

Za novo sezono se pospešeno pripravljamo. Lani smo si nabrali dovolj izkušenj in ugotovili, da si gostje želijo vsak dan nekaj novega in da se mora vedno nekaj dogajati. Tudi letos bomo imeli velike prireditve. Tako bo v začetku junija festival televizije, na katerem bodo sodelovale TV Madžarske, Švice, Avstrije, ZR Nemčije, Italije in naša. Imeli bomo tudi festival profesionalnih folklornih skupin iz vzhodnoevropskih dežel, za katerega se zanima tudi Evrovizija. Ne bomo pozabili na Solinarske in Istrske dneve, ki bodo v začetku julija. Portoroška noč bo podaljšana v teden dni dolgo rajanje. Tu je še pomorski krst,

ob ponedeljkih bodo animacije na plažah in terasah, ob torkih kino ali zabava v Avditoriju, ob sredo promenadni koncerti, dan pozneje srednjeveška tržnica, ob petkih Piranski glasbeni večeri, ob sobotah zabava v Avditoriju in ob nedeljah folklor...»

Ocene slovenskih turističnih gospodarstvenikov si bistveno potemtakem ne nasprotujejo. Iz njihovih odgovorov je razvidno, da smo v minulemu letu storili kar precej bistvenih napak, ki pa se jih tudi zavedamo.

Zato slovenski turistični delavci v svojih izjavah nakazujejo nekatere koristne rešitve za letošnjo sezono, ki bi naj ponovno v naše kraje privabile turiste, predvsem tiste iz konvertibilnih držav: pestrejšo in kakovostnejšo ponudbo penzijskega in izvenpenzijskega servisa, zagotovljeno potrebno prehrambeno blago, dovolj bencina in vse tisto, kar želi gost potrošiti vsaj v tolikšnem obsegu kot doma. Vsega naštetega mora biti dovolj tudi že v predsezoni; le tako se bodo predsezonski gostje vračali domov zadovoljni in bodo tako edina in najbolj učinkovita reklama za jugoslovanski in slovenski turizem.

Pripravi: Jagoda Vigele
Posnetki: Janez Zrnc

Sejem mode 1983

Pod kupolami Gospodarskega razstavišča v Ljubljani je bil v času od 17. do 21. januarja tega leta že 28. sejem konfekcije, modnih tkanin, pletenin, usnjene in krznene konfekcije, obutve in galanterije ter modnih dodatkov. Obiskalo ga je kar 50 tisoč ljudi, kar priča o priljubljenosti in upravičenosti prireditve.

Kot običajno so tudi tokrat prejela največ priznanj slovenska podjetja. Najvišja priznanja – zlate zmaje – so prejeli: Almira iz Radovljice za celotno razstavljenno kolekcijo pletenin, Industrija usnja Vrhnika za moško kolekcijo iz ovčje lam nape in kolekcijo torbic ter pasov pa Tekstilna tovarna Prebold za kolekcijo bombažnih tkanin, posebej še za tkanino, tiskano na obeh straneh.

Diplomo ljubljanskega zmaja so dobili od Slovencev tovarna pletenin Rašica za razstavljenno moško kolekcijo, Toko iz Domžal za kolekcijo šolskih torbic, ženskih torbic in pasov iz nepodloženega svinjskega usnja, tovarna UTOK iz Kamnika za celotno kolekcijo iz svinjskega velurja v kombinaciji z napo in belokranjska trikotažna industrija Beti iz Metlike za kompletno kolekcijo za prosti čas.

zanimivosti

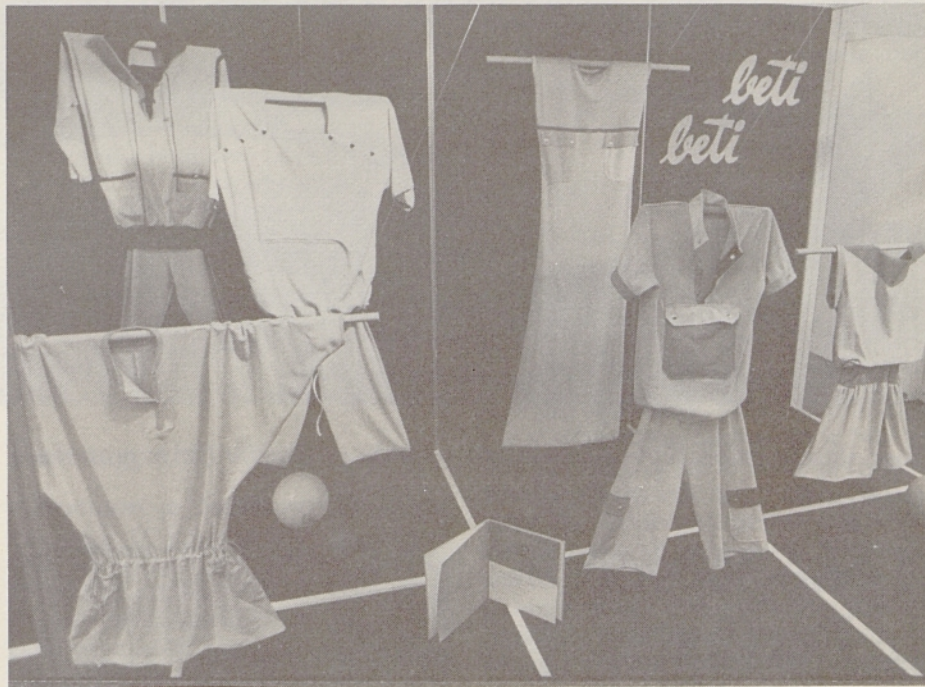
Počitniška letovanja v domovini

Številni slovenski otroci, ki s starši živijo na tujem, so v minulih letih že preživeli brezskrbne počitnice skupaj s šolarji iz domovine v tradicionalnih »počitniških kolonijah«. Večina izmed njih je bila nad tovrstnim letovanjem navdušena, saj so počitniške dneve preživeli v lepih slovenskih krajih, v prijetni družbi svojih vrstnikov, mimogrede pa so spoznali tudi nove kraje, nove ljudi ter se naučili marsikatero slovensko besedo.

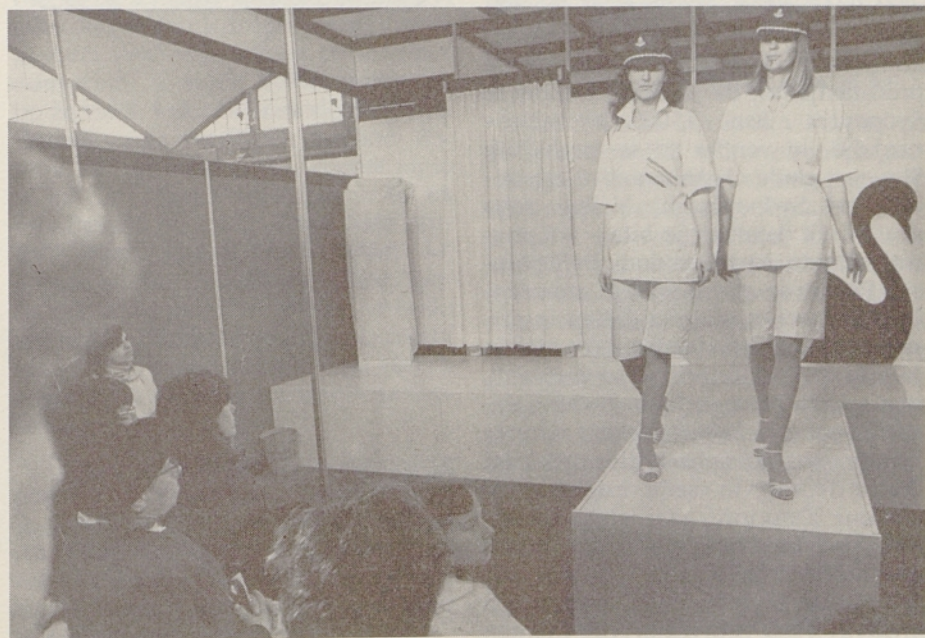
Letovanja, ki jih organizira Zveza prijateljev mladine, potekajo v mladinskih počitniških domovih ob morju (Lucija pri Portorožu, Debeli rtič, Umag, Poreč, Zambratija, Savudrija, Fiesa, Novigrad, Nerezine, Pag, Baška, Biograd na moru, Vrsar, Fažana, Puntizela idr. (pa tudi v notranjosti) Pohorje, Bloke, Srednji Vrh nad Martuljkom, Zg. Gorje pri Bledu, Vransko). Vsa letovanja vodijo usposobljeni vzgojitelji, ki skrbijo za varnost otrok in celoten program dejavnosti. Vsak dan so organizirane kulturne, športne, rekreacijske in druge dejavnosti glede na interese posameznikov.

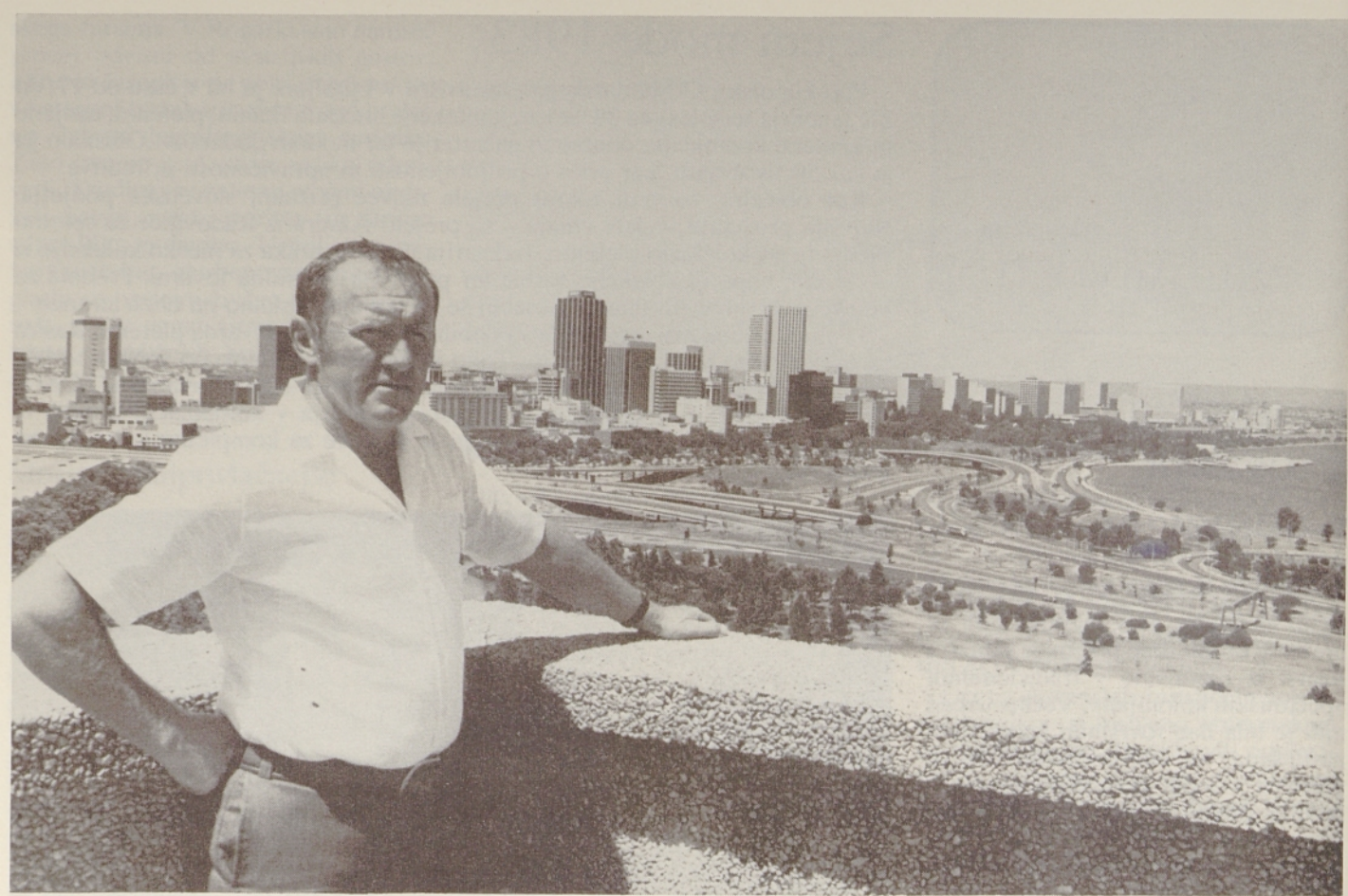
Oddelki slovenskega dopolnilnega pouka, društva in posamezni starši, ki se zanimajo za letovanja vaših otrok v domovini, se že do 1. maja oglasite na naslov: Zveza prijateljev mladine Slovenije, svet za letovanja otrok, Miklošičeva 16/II, 61000 Ljubljana, telefon: (061) 316-760 ali 323-353, kjer boste dobili tudi vse podrobne informacije.

Tovarna konfekcije Labod iz Novega mesta, ki je bila med najboljšimi na sejmu Mode 1983, je vse dneve razstavljanja prirejala tudi mini modne revije

Del kolekcije belokranjske Beti: iz mehkega sivega jerseyja ukrojeni hlačni kompleti, trenirke, tunike, mini krilca, puloverji in obleke za prosti čas, olepšane s pisanimi (modrimi, rdečimi in rumenimi) žepi, obrobami, našitki in trakovi (foto: Janez Zrnec)

Tone Resnik, tajnik Slovenskega kluba v Perthu – v ozadju Perth, prestolnica Zahodne Avstralije

Tone Resnik iz Perth

Slovenci, ki živijo v Zahodni Avstraliji, v Perthu in v primestjih, spadajo med najmanjšo slovensko skupnost na petem kontinentu, zaradi tega pa vendarle niso hoteli zaostajati ob nezadržni rasti slovenskega društvenega življenja. Perth je na drugem koncu kontinenta, v Evropi si kar težko predstavljamo, da je med Perthom in Sydneyem kar 2500 kilometrov razdalje, in vendar so se tamkajšnji Slovenci glede organiziranosti zgledovali pri Sydneyčanih. Velika želja društvenih delavcev je bila – kot povsod – lasten društveni dom. In Slovenci v Perthu so ubrali pri tem samosvojo pot: s prostovoljnim delom in prispevki so sezidali stanovanjsko hišo in jo potem prodali, pridno so varčevali, organizirali plese in tako so zbral denar za nakup – kupili so malo starejši, vendar izredno uporabni in prikladni dom z dvorano in vsemi drugimi pritliklinami. Zato torej zdaj lahko upravičeno pričakujemo, da se njihov vzpon pravzaprav šele začne. Kdo ima največ zaslug za tako nagel vzpon tega društva? To je zelo težko reči. Celoten

intervju

odbor prav gotovo, seveda pa tudi odbor sam ne bi zmogel vsega, če mu ne bi pomagali tudi člani. In tako je pri večini društev, kjer vlada složnost in enotnost.

V Perthu sem med drugim zapisal pogovor z zdajšnjim tajnikom Slovenskega kluba Tonetom Resnikom, s katerim je naše uredništvo že zelo dolgo v stikih, saj je naročen na Rodno grudo že skoraj od prvega leta bivanja v Avstraliji. Najin pogovor je bil zato lahko odkrit, kot se pogovarjajo stari znanci. To sicer ni zgolj pogovor o društvenem delu temveč življenjska zgodba enega izmed naših rojakov v Avstraliji, zgodba, ki sem podobnih slišal še dolgo vrsto.

Pot v negotovost

Tone Resnik je doma iz Šmiklavža pri Novi Štifti, sin majhnega kmeta. Ker doma ni bilo dovolj kruha, se je zaposlil v smodnišnici v Kamniku, kjer je stanoval pri sestri v Vrhpolju. To je bil čas, ko si sem in tja slišal za tega ali onega, da je »pobegnil čez mejo«. Mladi fantje ali dekleta so odhajali na tuje, ker jih je vlekla neka neznana sla po spoznavanju novega, seveda pa tudi zato, ker so slišali, da se v tujini več zasluži, da si prej lahko kupiš avto...

Tudi Tone je slišal za več fantov iz svoje vasi, ki so odšli brez slovesa. »Vleklo je tudi mene, hotel sem poskusiti še jaz. Seveda sem veliko pozneje videl, da tisti moji sošolci, ki so ostali doma, niso živeli nič slabše od mene. Jaz sem bil na boljšem od njih le v tem, da sem videl nekaj sveta...« Od sestre, pri kateri je stanoval, je odšel na dan mrtvih leta 1957, naslednji dan je prespal doma, potem pa je odšel peš v Luče in tam prespal pri nekem kmetu. Zjutraj se je podal čez hribe na Ojstrico, Planjavo, Okrešelj, zvečer je že hodil čez Mrzlo goro nad Okrešljem. Tam je srečal še tri fante, ki so ga vprašali, kje namerava prek meje. Rekli so mu, da so videli skupino graničarjev, ki je šla v dolino. Ob tem si je rekel, če so šli oni v dolino, potem bo tam že varno. Oni trije pa so se zbal ne ljubega srečanja, zato se je sam podal prek skalovja. S seboj je imel zemljevid, po katerem se je orientiral. Potem je prišel do kamna, ki je označeval jugoslovansko državno mejo. Sedel je nanj, gledal na obe strani in razmišljal. Treba je bilo sprejeti dokončno odločitev. Bila je noč in mesec je sijal. Vendar pa je padla odločitev že veliko prej. Nadaljeval je pot in prišel do neke lovske koč, lesene barake, na kateri je na stenah opazil napise »Sretno sam prešao graniču« in podobno.

Begunec

»Šel sem naprej,« pripoveduje Tone Resnik, »in kmalu sem prišel do neke kmetije, v kateri je gorela luč. Stopil sem v hišo in pozdravil po slovensko. Prijazno so me sprejeli in mi celo postregli z malico. Pol ure za tem spet nekdo potrka na vrata. To je bil fant, s katerim sva se srečala še na Kamniškem sedlu, Lojze Ivanc. Skupaj sva se potem šest mesecev potikala po Avstriji.

Naslednji dan sva se javila na najbližji policijski postaji. Tam sta bili že dve ženski in dva moška, Hrvatje. Malo sem znal nemško, zato sem bil lahko za tolmača. To je bila vas Bela nad Železno Kaplo. Prvo noč smo prespali v neki kleti, naslednji dan popoldne pa so nas odpeljali v Železno Kaplo. Tam nas je bilo že za poln avtobus beguncev. Odpeljali so nas v Velikovec, kjer pa nas je bilo že za pet ali šest avtobusov. Po dva in dva so nas vodili po ulicah in spominjam se, kako so se nam Avstrijci smejali. Spet smo prespali na slami v neki kleti, naslednji dan pa so nas odgnali na neki urad in nas popisali. Medtem ko so nas popisovali, so tistim, ki so bili že prosti, dali v roke krampe in lopate ter nas napotili na delo. Neki moški, ki je govoril hrvaško, nas je ves čas zmerjal, zakaj smo šli prek meje...«

Za tem so se vrstile druge postaje te bridke poti: Celovec, kjer jih je čakal neke vrste preiskovalni zapor v nekakšni kasarni, 10 dni, in tam so po daljših zasliševanjih prejeli začasne legitimacije. Tone je sprva nameraval v Kanado, potem pa se je odločil za Avstralijo, ker je imel tam že strica. Nekaj mladoletnih fantov ali tistih, ki so zagrešili kaka kriminalna dejanja, so vrnili v Jugoslavijo. Potem so ga skupaj z drugimi preselili v Asten pri Linzu, kjer je bil v begunskem taborišču šest mesecev. V njem je bilo kakih 3 tisoč ljudi, večinoma Jugoslovani. V taborišču jih je obiskal slovenski duhovnik, znani prevajalec slovenske književnosti v tuje jezike, zdaj že pokojni dr. Ferdinand Kolednik, ki se je resnično potrudil, da bi rojakom pomagal, kjerkoli je bilo mogoče. Po šestih mesecih življenja v taborišču so jih odpeljali v Salzburg, kjer so čakali še dva ali tri dneve, potem pa so se odpeljali proti Bremerhavnu v ZR Nemčiji. Tam so se vkrcali na ladjo Castel Felice. Do Avstralije so se vozili 30 dni. Prvi postanek je bil v Freemantlu, kjer je Toneta čakal bratranec in neki njegov prijatelj.

Delo v gozdu

Bratranec je Toneta z avtom odpeljal kakih 60 km v notranjost, kjer je takrat živel tudi sam. Delo je našel že pri prvem delodajalcu. Veselilo ga je delo v gozdu, saj je bil na prostem in tako se je lahko tudi najhitreje seznanjal s skrivnostmi te nove dežele. Žagal je drva za topilnico železa.

Življenje v Wundowie je bilo trdo, vendar pa po svoje lepo. Tam so bili večinoma moški, ki so si kuhali sami, zato si je vse bolj želel, da bi si našel dekle, si ustvaril družino in zaživel tako, kot so živeli drugi njegovi vrstniki. Leta 1965 se je odločil, da se vrne v domovino, si najde dekle, potem pa bo že videl, kako bo nanese življenje. Znanci so ga svarili, naj ne hodi domov, ker ga bodo zaprli, vendar pa se ni bal niti tega. Pripravljen je bil na vse. Seveda pa je bilo doma čisto drugače, nihče mu ni hotel ničesar. Le enkrat so ga poklicali na milico, kjer so mu takoj povedali, da ga ne bodo zasliševali. Poklicali so ga samo zaradi tega, ker je ravno v tistem času vdrla v Jugoslavijo skupina teroristov iz Avstralije.

Tone si je našel dekle, s katero se je poročil, po dobrem letu dni, potem ko je tudi žena dobila avstralsko vizo, pa sta se skupno vrnila v Avstralijo. Tudi tokrat sta potovala z ladjo, zdaj že bolj zaradi zanimivosti, saj je bilo to tudi njuno poročno potovanje.

Ponovno sta se naselila v Wundowie, kjer je Tone spet dobil delo v gozdu. Tam sta z ženo ostala vse do marca 1977. Tam sta se jima rodila tudi oba otroka, hčerka Mary in sin Filip. Tega leta se je sploh precej spremenilo njihovo življenje: preselili so se v svojo hišo, ki jo je Tone kupil že leta 1967 in jo za deset let oddal v najem, odločili pa so se tudi za ponovni obisk Slovenije. Tokrat so se v domovino vračali že štirje.

Leto 1977 je bilo doma leto izobilja, pravi Tone. Bil je presenečen, do kakšnih velikih sprememb je prišlo doma v času, ko ga ni bilo. Ljudje so živeli dobro, zidali hiše, se vozili v avtomobilih. V Avstraliji ni bilo življenje nič boljše. Prav v času njegovega obiska je Tonetu umrla mama, oče pa že leto dni prej.

Končno v društvu

Resnikova družina se je preselila v Middle Swan, eno izmed mest v okolici Perth. Počasi so se seznanjali s slovenskimi družinami in tako so prisostvovali tudi prvemu sestanku rojakov, ko so razpravljali o ustanovitvi slovenskega kluba. Društveno življenje v slovenskem klubu – to je bila že ves čas njegova želja, saj je prek Rodne grude že več let z zanimanjem spremljal društveno življenje Slovencev po svetu. Zdaj se mu je želja uresničila. Tone Resnik je umirjen, resen, dobro premisli vsako odločitev; kadar opazi, da je nekdo drugi naredil napako, ga na miren način poskuša prepričati, mu pomagati. Rojaki mu zaupajo in tako so ga tudi na zadnjem občnem zboru Slovenskega kluba v Perthu izvolili za tajnika. Tone se ves čas trudi, da bi opravičil zaupanje članov, da bi vplival na odločitve odbora, ki bi bile po volji večine. Društvo je tako dragocena pridobitev, za katero se resnično splača žrtvovati nekaj prostega časa. In Tonetu Resniku tega ni žal.

Med kratkim obiskom v Perthu me je Tone popeljal tudi v okoliške gozdove, ki jih resnično dobro pozna in ob njegovi razlagi sem se najbolje seznanil z avstralsko floro, ki se tako razlikuje od naše. Razkazal mi je tudi ogromno opekarno, kjer zdaj dela, in mi ob ogromnih zalogah opeke najbolj nazorno obrazložil krizo, v katero je zašlo gradbeništvo zaradi gospodarske recesije. Upam, da so se medtem tiste skladovnice opeke že kaj zmanjšale in da Tonetu ne grozi več brezposelnost.

Ne najvišji, a najbolj znamenit

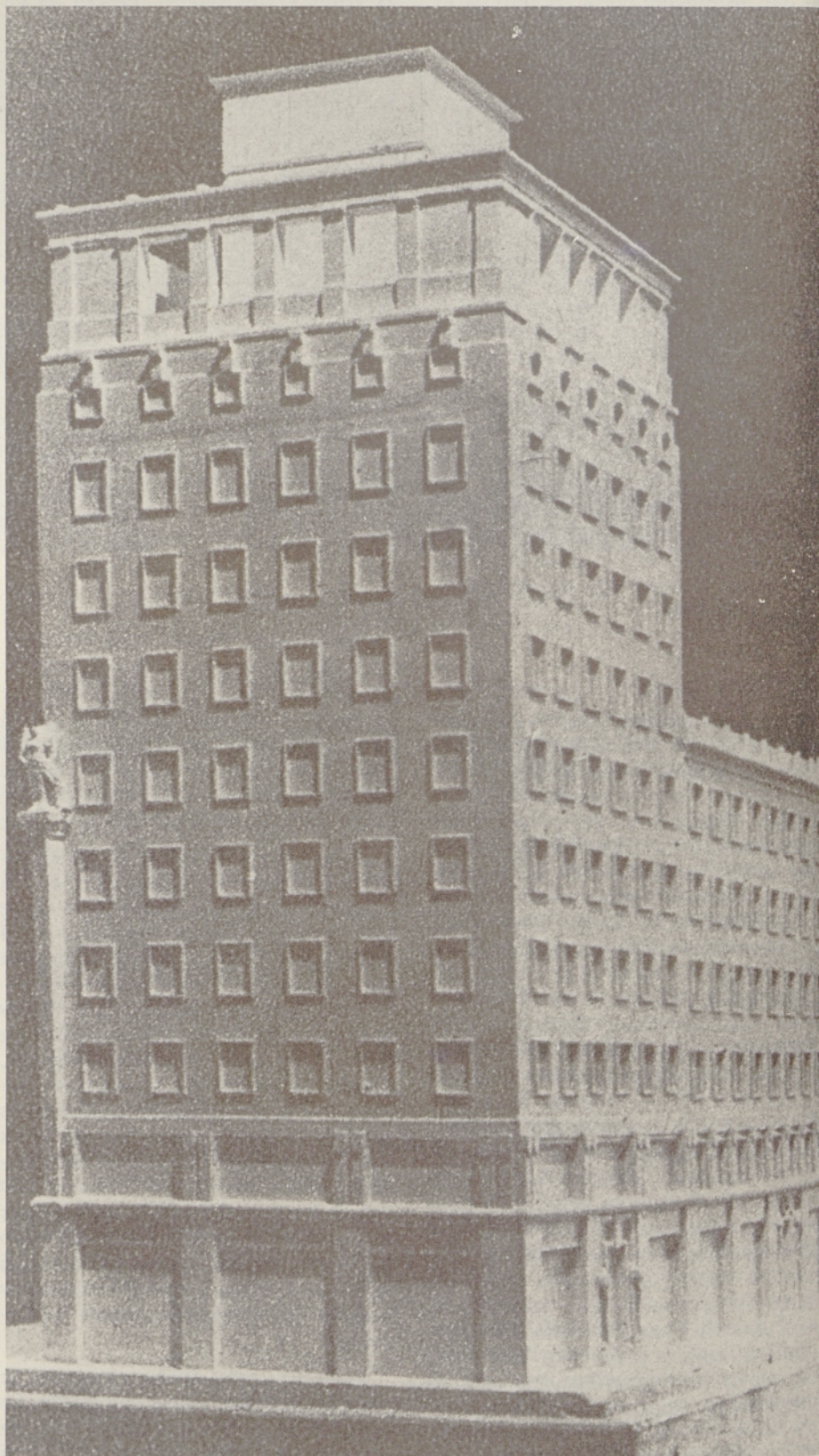
Brez znamenitega nebotičnika na križišču Titove ceste in Kidričeve ulice si Ljubljane ni mogoče predstavljati – tako kot ne brez gradu. In če so se v času, ko je bil nebotičnik zgrajen, najhujši nasprotniki uveljavljanja sodobnosti v slovenski prestolnici še spraševali, ali ne bo nova arhitekturna pridobitev zasenčila slave ljubljanskega gradu, je danes povsem jasno: vsaka po svoje dajeta ti dve stavbi mestu poseben čar.

Le malokdo pa ve, da praznuje letos ljubljanski nebotičnik okroglih petdeset let, tako kot je tudi malokomu znan zanimiv podatek, da so ga pričeli graditi istega leta kot veličasten newyorški Empire State Building, torej 1930, in ga dokončali v rekordnih dveh letih. Gotovo pa se še marsikdo iz generacije starejših Ljubljančanov spominja slavnostne otvoritve, velikega dogodka, ki je prinesel v slovensko prestolnico duh moderne arhitekture – po vzoru ameriške seveda – in je pomenil prvi korak v prizadevanjih, narediti mesto bolj velemestno.

Polno tehničnih čudes

Že zato je skok v tiste dni pred petdesetimi leti sila zanimiv... Pomembno stavbo so slovesno odprli 22. februarja 1933, ko je bila dokončana tudi nebotičniška kavarna na vrhu. Slovesnosti so se seveda udeležili vsi, ki so imeli z zadevo karkoli opraviti: predstavniki Pokojninskega zavoda, ki je nebotičnik z denarjem svojih zavarovancev dal postaviti, lastniki ljubljanske gradbene družbe, ki je imela glavno besedo pri gradbenih delih, sila kakovostnih tudi za današnje pojme, zastopniki ljubljanskega in tudi jugoslovanskega tiska... Gotovo pa je bil najpomembnejši udeleženec slovesne otvoritve projektant znamenite stavbe, mojster ing. arh. Vladimir Šubic, ki je, kot je bilo rečeno v pozdravnem govoru, »izlil v to svoje ogromno delo vso svojo umetniško dušo, da je stavba najlepša in najkolosalnejša v vsej državi in se lahko kosa s sleherno slično stavbo kontinenta«.

Res ni bilo malo stvari, s katerimi se je lahko postavljala ljubljanska arhitekturna novost... Že takoj ob vstopu v stavbo je naredila na obiskovalce velik vtis mogočna veža, obložena s črnim podpeškim kamnom in okrašena s štirimi bronastimi glavami, ki jih

Maketa ljubljanskega nebotičnika, kot si ga je zamislil projektant Vladimir Šubic

je izdelal kipar Fran Gorše, pa svetilnik v kamniti steni. Nič manj ni prevzelo gostov velikansko polžasto stopnišče, tako mogočno, »da pogled nanj obvlada vse naše čute«, kot je zapisal v Slovenskem narodu eden od tedanjih reporterjev. In kakšen užitek je bila šele vožnja z dvigalom, ki te je popeljšalo v kavarno na vrhu v pičle pol minute, da o daljnogledih za opazovanje okolice in treh Seifertovih biljardih na samem vrhu znamenite stavbe ne govorimo.

Brez skrbi pa le ni šlo. Stanovalce – Pokojninski zavod je kajpada poskrbel, da bo denar njegovih varovancev kar se da dobro naložen, in je stanovanja v nebotičniku oddal v najem ljudem iz ljubljanskih višjih slojev – je zlasti vznemirjalo vprašanje, kako bo z mirnim spancem v nočeh, ko se bodo kavarniški veseljaki odpravljali domov. Pa se je kmalu pokazalo, da ni razloga za bojazen: izolacija pred hrupom je bila več kot dobra, stopnice pa zaprte z železno pregrado, katere ključ je imel v rokah sam direktor kavarne.

Vesoljno Ljubljano je pestila druga bojazen – kaj bo z dimom, saj ogrevanje tako mogočne stavbe ni šala. Tudi zanje je bila tolažba takoj pri roki: olje, ki je poganjalo peči s centralno kurjavo (saj ne gre, da bi na najprometnejši ljubljanski cesti kar naprej stali vozovi s premogom ali pepelom, so sklenili skrbni načrtovalci), gori brez dima, tako da se le vodna para dviga iz dimnikov, skritih v majhnem prizidku in dvanajstem nadstropju...

Nič manj odobravanja ni požel podatek, da greje nebotičniška centralna kurjava vodo v vseh prostorih noč in dan in da imajo celo prijazne poselske sobe umivalnike. Tehničnih čudes pa je bilo še več in med njimi prav gotovo ne na zadnjem mestu mogočen strel vod, ki ga je izdelal sam vseučiliščni profesor Horvat, pa ventilacija, skrita v stebrih arkad v enajstem nadstropju. In ker je prav po malenkostnih, navidez obrobni rešitvah moč soditi do bro opravljeno delo, je bilo radovednežem že takoj na začetku pojasnje no še tole: poskrbljeno je tudi za žejo kvartopricev in igralcev biljarda v najvišjih dveh steklenih nadstropjih; ker zaradi višine nebotičnika mestni vodovod ni imel te moči, da bi potiskal mrzlo pitno vodo navzgor, so v stavbo vgradili še posebno tlačno črpalko.

Kot da se je ustavil čas

Čeprav so časi, ko so se Ljubljančani postavljali z nebotičnikom kot z najvišjo zgradbo svojega mesta, že mimo, je stavba ostala pojem vse do današnjih dni, njegov investitor, ljubljanski Pokojninski zavod, pa se je zapisal v zgodovino naše arhitekture z zlatimi črkami. Posebna pohvala, me-

Panorame Ljubljane si še danes ne moremo zamisliti brez starega nebotičnika

nijo strokovnjaki danes, mu gre že zato, ker se je lotil te naložbe celovito, s sodobnim prijemom in ob upoštevanju širših interesov svojega mesta. Za stavbo je namreč razpisal natečaj, enega prvih pri nas, in izmed vrsto zanimivih predlogov izbral posrečeno Šubičovo različico. Mojster Šubic je s svojim projektom vpeljal v slovenski prostor – po konstruktivističnem vzoru – novo tehnologijo, železobetonske, dolgočasne sodobne zgradbe pa se je izognil s stavbno plastiko, z zasteklenimi vrhnjimi nadstropji in kapelico na samem vrhu nebotičnika. Brez vpliva Plečnikovih zamisli pač tudi pri tedaj najmodnejši stavbi v slovenski prestolnici ni šlo.

Kako ocenjujejo nebotičnik današnji strokovnjaki? »Gre za prvi velik korak v uresničevanju širšega urbanističnega koncepta sodobnega mestnega jedra,« pravi Peter Krečič, ravnatelj ljubljanskega arhitekturnega muzeja. Nebotičnik je bil – in je še – nedvomno prestižna stavba s prestižnimi poslovnimi in stanovanjskimi prostori, z najemnimi stanovanji, ki so ohranila svojo izredno kakovost tudi ob današnjih merilih in v današnjih razmerah. Čeprav je zaradi poplave stolpnic njegova višina dominantna pozneje izgubila svojo vrednost, je ostal pojem, brez katerega si ljubljanske mestne slike danes ne moremo zamišljati. Ker je tako, bi bilo prav, da

bi mu spomeniško varstvo kot spomeniku prve kategorije posvetilo več skrbi, čeravno drži tudi to, da mu je zob časa – prav zaradi izredno kakovostne gradnje – prizanesel.

Še danes je v nekdanj najbolj znameniti ljubljanski stavbi tako, kot da se je ustavil čas. Zlasti velja to za kavarno zgoraj na vrhu, kjer vsako dopoldne posedajo ljubljanski upokojeni zdravniki, odvetniki, trgovski potniki, ki se še vsi po vrsti spominjajo navdušenja v dne, ko je Ljubljana dobila svojo prvo vlemestno stavbo. Res je, nebotičniška kavarna, nekdanj najlepša v državi, je kljub spremembam, ki jih je prineslo pet desetletij, s svojo solidno postrežbo in še bolj solidno opremo ostala to, kar je bila, prikimavajo. Le glasbo salonskega orkestra, ki je znal pred desetletji tako lepo razvedriti obiskovalce, pogrešajo. Da pa ugled tega znamenitega lokala v še bolj znameniti stavbi ni povsem zbledel, je gotovo tudi zasluga Sestanka v nebotičniku, oddaje, ki jo za starejše redno pripravlja ljubljanska televizija. Televizijci so s tem, ko so si izbrali za njeno prizorišče prav nebotičnikovo kavarno, nedvomno ubrali prave strune. Sploh če upoštevamo dejstvo, da je njihova oddaja namenjena generaciji, ki je bila v času, ko je bil sezidan ljubljanski nebotičnik, na višku svojih ustvarjalnih moči.

Enomesečna turneja
slovenskih folkloristov iz
Argentine

Pletejo se trdnjše vezi

7. januarja letošnjega leta je na zagrebško letališče priletela folklorna skupina Slovensko-jugoslovanskega društva »Triglav« iz Buenos Airesa v Argentini; odzvala se je vabilu Slovenske izseljenske matice, da bi z enomesečnim nastopanjem po Jugoslaviji pokazala svoje dosežke, pa da bi po lanskoletnem prvem obisku matičinem – slovesnosti pri otvoritvi novega doma »Triglav« se je udeležil predsednik SIM Stane Kolman – spletla s staro domovino trdnjše vezi.

Skupina, v Jugoslavijo je prišlo 16 plesalcev, je bila ustanovljena pred desetimi leti pod vodstvom Norme Tomić, ki je bila štipendistka Slovenske izseljenske matice ter ostalih republik in institutov za proučevanje jugoslovanske folklore.

Skupina je kar hitro opozorila nase. Sodelovala je na raznih prireditvah v gledališčih, šolah ter jugoslovanskih ustanovah v Argentini in drugih južnoameriških državah. Tvorijo jo mladi ljudje, potomci jugoslovanskih izseljencev, njihova tretja generacija, ki žive v Buenos Airesu in njegovi bližnji okolici.

Argentinski plesalci s svojimi spremljevalci in gostitelji, predstavniki Matice iseljenika Srbije, so se slikali za spomin v Beogradu, ko so si ogledali spominski center »Josip Broz Tito«.

Delegacija folklorne skupine Triglav iz Buenos Airesa, sestavljali so jo (z leve proti desni) Guillermo Tavčar, Rudolf Štekar, Ladislav Štekar in Karlo Pernarčič, se je v Hiši cvetja v Beogradu poklonila spominu Josipa Broza Tita.

Danes vodi skupino Hector Arico, komaj 26-letni profesor narodnih plesov in folklorne vede, ki so ga bili za leto 1981 razglasili za najboljšega argentinskega koreografa; ob tej priložnosti je tudi prejel visoko odličje, ki mu ga je podelil Argentinski svet za ples v sodelovanju z Unescom.

Na zagrebškem letališču so argen-

tinske folkloriste pričakali predstavniki Slovenske izseljenske matice iz Ljubljane in predstavniki Matice izseljenika Hrvatske iz Zagreba, slednji so bili namreč prvi gostitelji.

Pot po širši domovini

Folklorna skupina »Triglav«, ki pleše jugoslovanske in argentinske ples, je pričela serijo svojih nastopov že naslednji dan po prihodu v Jastrebarskem pri Zagrebu in navdušila občinstvo, ki je do zadnjega kotička napolnilo dvorano. Ante Kličinović, kultur-

ni referent pri Hrvatski izseljenski matici, je ob koncu nastopa navdušeno dejal:

»V dvajsetih letih dela z izseljenci sem imel priložnost videti in slišati okrog 500 takšnih skupin, a verjemite mi, folklorna skupina Triglav je doslej najboljša. Zares so na izredni profesionalni ravni.«

Pred pričetkom nastopa je argentinske folkloriste pozdravil predsednik občine Jastrebarsko, po koncu nastopa pa jih občinstvo dobesedno ni hotelo spustiti z odra.

Enak uspeh so doživeli tudi naslednjega dne, v nedeljo, 9. januarja, ko so se v Zagrebu sestali s tamkajšnjo odlično folklorno skupino Jože Vlahovič. Zagrebški študentje so gostom odplesali venček plesov iz Hrv. Zagorja in Argentinci so bili navdušeni, potem so Argentinci zaplesali svoje vročehrvne plese – in tokrat so bili navdušeni Zagrebčani. Potem pa je družabni večer – kot je v navadi pri mladih vsega sveta – potekal v izredno prijetnem in sproščenem ozračju.

Pot je naše plesalce potem vodila v Bosno in Hercegovino, na odre v Banja Luki, Sarajevu, Bijeljini. Nepozabne trenutke hranijo v svojem spominu na srečanja s tamkajšnjimi predstavniki matic, občinstvom, mladimi, saj so v Banja Luki in v Sarajevu nastopali skupno s tamkajšnjimi folklornimi ansambli.

Potem so koncertirali v vojvodinski Bački Palanki, naslednjega dne pa v Novem Sadu. Ne morejo pozabiti lepot glavnega vojvodinskega mesta, gostoljubnosti predstavnikov tamkajšnje matic, navdušenega občinstva in ur, ki so jih z domačini vred prebili v prešernem razpoloženju.

Turneja po Jugoslaviji je vključevala tudi nastop v Beogradu. V Domu mladine z več kot 2.000 sedeži, seveda zasedenimi, občinstvo ni nehalo s ploskanjem. Tako je bilo tudi v Kraljevu, Ivanjici in Skopju v republiki Makedoniji, kjer so plesali v nabito polni dvorani z 2.500 sedeži.

»Komaj čakamo Slovenijo,«

je iz daljne Makedonije telefoniral organizacijski vodja skupine in potovanja ter do nedavna predsednik društva »Triglav« Rudolf Štekar.

Prvi nastop je bil v najnovejši in najlepši slovenski kulturni hiši – v Cankarjevem domu v Ljubljani. Nepozabno je bilo za občinstvo – in za plesalce. Plesalci so se po nastopu sestali še z znano akademsko folklorno skupino France Marolt, pokramljali, zaplesali, zapeli – in že so bili blizu kot da se poznajo od nekdaj.

Slovenija je potem zaželela pristrčno dobrodošlico svojim argentinskim rojakom v Kočevju. Množica prebival-

Povsod, kjer so nastopili, so želi izredno navdušenje ob prikazu živahnih argentinskih plesov.

cev je dočakala avtobus s plesalci pred hotelom Pugled, ganljivo je v pozdrav zapelo devet »malce starejših« mladenc, članic znanega kočevskega neta, domača folklorna skupina pa je gostom zaplesala v pozdrav in dobrodošlico.

Dvorana Šeškovega doma ni mogla popoldne sprejeti vseh, ki so hoteli vanjo, da bi videli nastop Triglavov ...

Enako je bilo naslednjega dne na Visokem pri Kranju. Enako v Novi Gorici, kjer je bilo že precej sorodnikov naših plesalcev ob avtobusu. Primorci so namreč po rodu. In še več jih je bilo, ko so hodili po bližnjih vaseh okrog Trsta.

In v Trstu! Navdušenje, ploskanje, solze, objemi – in želje: spet pridite, če se že ne morete vrniti za vselej!

Ob nastopih pa so argentinski plesalci doživeli še marsikaj zanimivega. Pravzaprav so videli dobršen del Jugoslavije, v Sloveniji tudi Bled, Begunje,

grad Kromberk pri Novi Gorici, turistične kraje po Jugoslaviji ...

In še nekaj velja povedati o skupini: s seboj je prinesla likovna dela šestih argentinskih slikarjev, kiparjev in fotografov slovenskega in hrvaškega rodu, ki jih je razstavila najprej v Sarajevu, potem v Beogradu in ob koncu gostovanja v Cankarjevem domu v Ljubljani.

Naj sklenemo z izjavo vodje Rudolfa Štekarja, ki je pred odhodom v Argentino dejal:

»Nobenih izkušenj nismo imeli, bilo je to naše prvo gostovanje, a se je izteklo najlepše, kar je bilo mogoče.

Občutek imamo, kot da smo tukaj rojeni, kot da nismo prišli z onstran morja ...

Prepričan sem, da se je začelo obdobje poglobljanja medsebojnih stikov; seme, ki smo ga tokrat zasadili, naj se razraste, naj požene goste veje in trdne korenine ...«

Jagoda Vigele

Plesalci »Triglava« med izvajanjem gorenjskih plesov. Skrbno narejene in avtentične noše so sešile njihove matere in babice.

po sloveniji

V **ANDRAŽU** nad Polzelo so imeli štirinajstdnevni tečaj kuhanja, ki ga je obiskovalo 22 mladih deklet iz te vasi. Tečaj je pripravila zveza socialistične mladine v Andražu v sodelovanju z delavsko univerzo v Žalcu. Mlade kuharice, po večini kmečka dekleta, so spoznale več kot sto receptov raznih jedi in peciva. Tečaj je vodil Branko Ocirk.

Nova mlekarina pri **ARJI VASI** v žalski občini že kaže okvirno podobo. Delavci Gradisa iz Celja se uspešno spoprijemajo z zahtevno gradnjo. Z deli so že tako daleč, da se lepo vidijo deli novega objekta. Ko bo gotova, bo mlekarina največja v Sloveniji – dnevno bo lahko predelala 150 tisoč litrov mleka. Oprema že prihaja, začetek proizvodnje pa naj bi bil spomladi 1984. leta.

Proizvajalec športne opreme in pokrovitelj 14. zimskih olimpijskih iger v Sarajevu Elan iz **BEGUNJ** je poklonil organizacijskemu komiteju olimpiade 1000 parov smuč. To opremo bodo prek občinskih olimpijskih odborov poslali v občine Bosne in Hercegovine kot spodbudo nadaljnjemu razvoju zimskih športov. Organizacijski komitej je vseh 1000 parov smuč poslal tistim smučarskim društvom, ki imajo pogoje za razvoj smučanja.

Tovarna izolacijske volne v **BRŠ-LJINU** na Dolenjskem, ki je plod naložbe Krke, Termike in gradbenih podjetij Grosuplje ter Pionir, je po zapletljajih glede dobave plina le pričela s poskusnim obratovanjem. Še letos naj bi na tržišče poslali 8000 ton izolacije.

V kmetijski zadrugi Brda v **DOBROVEM** je zaposlenih 280 delavcev, v minulem letu pa so ustvarili okoli 600 milijonov dinarjev celotnega prihodka. Prodaja vina gre dobro in samo zadnji lanski mesec, december, so napolnili 1.200.000 steklenic in zato porabili več kot 100 vagonov vina. Največ so napolnili zlate rebule.

V **DRAGAH** pri Števerjanu so osnovno šolo svečano poimenovali po briškem pesniku Alojzu Gradniku. Na svečanosti se je zbralo občinstvo s te in one strani meje. Prispele so tudi delegacije raznih javnih ustanov z Goriškega, Tržaškega in iz Nove Gorice.

V **GRADIŠČU** pri Murski Soboti

se trudijo, da bi čimprej uredili dvorano in druge prostore, predvsem za potrebe domačega gasilskega društva. Opravili so doslej že dosti prostovoljnega dela, saj gre za pridobitev, ki je pomembna za vso vas.

V **HOTINJI VASI** bodo že letošnjo jesen lahko kupovali v novi samopostrežnici. Na parceli, na kateri bo stala, so že uredili vodovod in kanalizacijo pa tudi okolje. Poslopje bo montažno, zato se tudi gradnja ne bo zavlekla. Zaenkrat kupujejo Hotinjčani živila še v trgovini, ki so jo bili zgradili leta 1935.

Na **HOTIZI** so se lotili obnove in razširitve ulične razsvetljave, asfaltirali so pred kratkim nekatere ulice po vasi in v zaselku Mirišče, uredili so pločnike ob glavni cesti, razširili vodovodno omrežje in postavili nekaj transformatorjev. Lotili so se obnove broda na Muri, zamenjali dotrajane vodne črpalke na vaškem vodovodu in postavili nekaj vodovodnih hidrantov. Poskrbeli so tudi za odlagališče smeti za tri vasi, s skupnimi močmi pa so uredili tudi avtobusna postajališča.

Tovarna inštalacijske opreme v **IDRIJI** se je uspešno vključila v mednarodno delitev dela in v minulem letu za petkrat povečala izvoz. Z novim programom izdelovanja naprav za vnovično izrabo do zdaj neizkoriščene toplotne energije, ki je iz proizvodnih in drugih poslopij uhajala v ozračje, pa je opremila že vrsto objektov v domovini. Letos bo izdelala 200 tovrstnih naprav.

V **KAPCI** v Pomurju so uredili vaške ceste, dogradili hidrante in vodovodno omrežje. V stari osnovni šoli so uredili dvorano, v bližnjem KOTU pa so obnovili vodovodno omrežje, kupili mrliški voz in poskrbeli za poljske poti.

V **KOČEVJU** so sredi januarja odprli prenovljen in dograjen vrtec za otroke, ki se imenuje Čebelica. Vrtec je pridobil 5 igralnic, zbornico in razdelilno kuhinjo. Prej je bilo v tem vrtcu prostora za 90 otrok, zdaj pa bo za 200 otrok.

Rečica Badaševica ob **KOPRU** bo dobila urbano urejen iztok v morje pri garažah koprškega avtobusnega prevoznika Slavnik. Približno še 100 metrov je preostalo do iztoka v morje, ki

mu morajo izčistiti strugo. Betoniranje struge so že skorajda končali. Ta dela je opravil Gradis, ki bo tudi poskrbel za priveze čolnov, kajti tu načrtujejo marino za čolne do petih metrov. Vsa dela naj bi opravili do aprila.

Marca je slovensko drobno gospodarstvo uresničilo načrt, ki ga je zasnovalo že pred nekaj leti. Na Poljanskem nasipu v **LJUBLJANI** so ustanovili nekakšno »borzo obrtniških izdelkov« oziroma Poslovno informativni center drobnega gospodarstva. Na tej borzi bo slovenska industrija odslej z malim gospodarstvom vred izmenjavala informacije, kaj kdo potrebuje oziroma kaj ponuja. V informativnem centru bo tudi stalna razstava izdelkov, ki jih bo industrija ponujala v izdelavo zasebnikom ali enotam drobnega gospodarstva.

V novi stanovanjski soseski BS 5/2 v **LJUBLJANI** bodo v tekočem srednjeročnem obdobju zgradili 250 novih stanovanj. Delavci gradbenega podjetja iz Grosupljeja so že pričeli graditi prvi stanovanjski objekt, istočasno pa pripravljajo zemljišče za naslednjo gradbeno fazo, v kateri bodo zgradili tudi vrtec za 144 otrok.

Unisova tovarna transportne opreme Savlje v **LJUBLJANI** je s Tehnopromimportom iz Moskve podpisala pogodbo za izdelavo specialnih transporterjev za tekstilno in čevljarstvo industrijo. Prve transporterje je sovjetskemu kupcu tovarna opreme poslala že januarja, pogodbene obveznosti pa bo izpolnila do septembra letos.

Postopoma prerašča Trubarjev dom v **LOKI** pri Zidanem mostu v sodoben dom za starostnike. Nova kuhinja, ob njej imajo slednjič svetle prostore tudi domska uprava, zdravniške ordinacije in še kaj, je pridobitev, ki so jo izročili namenu konec minulega leta.

Moški pevski zbor Partizan v **MARIBORU** slavi letos 20-letnico ustanovitve in vabi ljubitelje petja, da se mu pridružijo. Zbor, ki ne prepeva le borbenih, revolucionarnih in domoljubnih pesmi, marveč tudi narodne in umetne, bo tudi letos gostoval ne le v domovini, temveč tudi zunaj njenih meja.

V Karoseristu v **MARIBORU** bodo letos izdelali 1240 specialnih in maloserijskih avtomobilskih karoserij na šasijah TAM. Za osnovna sredstva bodo porabili okoli 12 milijonov dinarjev in s tem kupili stroje in delovne priprave. Z razvojem tehnologije in boljšo organizacijo dela bodo tudi produktivnost dela povečali za 2 odstotka.

V živilskem kombinatu Intes v **MARIBORU** se pripravljajo na gradnjo novih silosov, poleg njih pa bodo postavili tudi sušilnico, industrijski tir,

mostno tehniko in še druge naprave. Naložba je toliko bolj nujno potrebna, ker imajo v Intesu premajhne skladiščne, sušilne in druge zmogljivosti za žita. Lani so – denimo – odkupili iz Podravja in s Koroške 13.170 ton pšenice, letos pa naj bi je že 18 tisoč ton.

Takoj po novem letu so v **MURSKI SOBOTI** začeli z gradnjo prizidka in medkrajevnega dela glavne telefonske centrale. Otvoritev razširjenih poštnih prostorov bo že letošnje jesen, zatem pa bo sledila že montaža in ureditev opreme za novih 1400 telefonskih priključkov.

V Mesni industriji Primorske v **NOVI GORICI** so prvo mortadelo naredili leta 1952. V celem letu so takrat izdelali 5506 kg mortadel. Leta 1971 so prvič presegli 100 tisoč kilogramov, leta 1980 pa še milijon kilogramov mortadel. Lansko leto so izdelali 1.932.081 kg tega okusnega izdelka, letos pa naj bi se ta številka povzpela na 2.450.000 kilogramov.

Štirirazredno osnovno šolo na **OVSIŠAH** pri Podnartu adaptirajo od meseca oktobra minulega leta. Do začetka drugega polletja šolskega leta bodo otroci imeli začasno pouk v prostorih doma kulture v Podnartu. Do takrat naj bi bila končana obnovitvena dela na poslopju, zamenjana okna, dograjen dimnik, urejeni bovi tlaki v učilnicah in obnovljeno pročelje šole.

Pred zimskimi počitnicami so se morali učenci in učenke z osnovne šole Simona Kosa v **PODBRDU** zadovoljiti z zimskim športnim dnevom kar v telovadnici. Tekmovali so v skoku v daljavo, troskoku, suvanju težke žoge ter plezanju in poligonu. Na vrsto je prišel tudi zabavnejši del, tek v vrečah, fantje višjih razredov pa so tekmovali v košarki.

V **RADENCIH** je bilo 9. srečanje plesnih orkestrrov jugoslovanskih RTV centrov pod naslovom Glasbena parada 83. V prepolni dvorani hotela Radin se je predstavilo sedem velikih plesnih orkestrrov. Posebna komisija se je soglasno odločila, da za najboljšo priredbo podeli nagrado dirigentu ljubljanskega plesnega orkestra Jožetu Privšku. Z letošnjega srečanja plesnih orkestrrov v Radencih bo produkcija glasbenega programa RTV Beograd izdala dve veliki plošči.

Gasilsko društvo **RAZVANJE**, ki ima v svojem strojnem parku štiri razna vozila, več motornih brizgalk, agregat, platnen jašek, dihalne aparate, orodje za gozdne požare in številno drugo tehnično opremo, je kupilo novo tehnično vozilo. Člani tega gasilskega društva so tako opremljeni za gozdne požare in reševanje v prometnih in drugih nesrečah. Društvo sodi v skupino A, saj so vedno pripravljeni, ko jih pokliče zavod za gasilsko in reševalno službo.

V tovarni olja v **SLOVENSKI BISTRICI** so dali lani na tržišče okoli 10.800 ton olja, kar je za 14 odstotkov več kot so načrtovali. V tovarni so dosegli na zaposlenega za 4,2 odstotka višjo storilnost kot so računali. V rafineriji, kjer delajo rafinirano jedilno olje iz surovega sojinega, sončničnega in repičnega, so načrt presegli za dva odstotka, načrt embaliranja pa so presegli za 15 odstotkov, to pa je kar okoli 942.000 steklenic.

V cementarni v **TRBOVLJAH** bodo letos ponudili kupcem 460.000 ton cementa. Lani so v tej delovni organizaciji naredili 395.000 ton cementa. Letos nameravajo v cementarni opu-

stiti kurjenje z mazutom in preiti na premog. Tako bi prihranili 25 milijonov dinarjev. Termoelektrarni v **TRBOVLJAH** bosta letos dali v omrežje 579 milijonov kilovatnih ur električne energije. Največ bo delala TE Trbovlje 2, saj je predvideno, da bodo v njej naredili kar 545 milijonov kWh. Stara elektrarna TET 1 bo po potrebi obratovala le še novembra in decembra in bo proizvedla 25 milijonov kilovatov elektrike, Plinska elektrarna ne bo obratovala. Za proizvodnjo 570 milijonov kilovatnih ur bodo v obeh trboveljskih termoelektrarnah porabili 754.000 ton premoga.

osebnosti

V Jugoslovanskem centru v New Yorku so odprli razstavo olj znanega slovenskega slikarja **JOŽETA TISNIKARJA**. Na otvoritev je prišel tudi generalni sekretar Združenih narodov Perez De Cuellar. Po otvoritvi so zavrteli dolgometražni film o življenju in ustvarjanju našega umetnika, hkrati pa so predstavili njegovo monografijo, posebej tiskano za ameriško tržišče. O Jožetu Tisnikarju in njegovi ustvarjalnosti so doslej izšle že štiri monografije, tiskane v slovenskem, srbohrvaškem, japonskem, nemškem in angleškem jeziku. Po razstavi v New Yorku je Jože Tisnikar odpotoval na Japonsko, kjer bo razstavljal še to pomlad.

PRIMOŽU RAMOVŠU, slovenskemu skladatelju, je Svetovna univerza (The World University) iz Tucsona v Arizoni ob koncu preteklega leta podelila doktorat iz filozofije v glasbi (Doctoral Membership in Philosophy of Music) za njegov izredno ploden in vsebinsko bogat ustvarjalni opus v svetovnem merilu. Primož Ramovš je tudi stalno omenjen v vseh zadnjih izdajah splošnega svetovnega slovarja znanih osebnosti Who's Who, ki izhaja v Cambridgeu v Veliki Britaniji.

Michael Gerster, generalni konzul ZR Nemčije v Zagrebu, je na slovesnosti na Univerzi v Ljubljani izročil **ANDREJU ČOKLJU** nagrado iz Humboldtovega sklada. Nagrada v vi-

šini 54 tisoč nemških mark je v obliki aparatov za raziskovalno delo, ki bodo služile inštitutu za biologijo, kjer je zaposlen Andrej Čokelj, mladi slovenski znanstvenik nevrobiolog. Nagrado je dobil za raziskovalno nalogo »Sposobnost živčnih celic za prenašanje svetlobnih informacij«.

JANEZ BOLJKA, akademski kipar in grafik, je v zadnjem času razgrnil svojo bogato kiparsko dejavnost v dveh javnih spomenikih: žrtvam letalske nesreče na Korziki, ki so ga odkrili na ljubljanskih Žalah, in v spominski plošči ob stoletnici rojstva pesnika Alojza Gradnika. Boljka pa je vseskozi zvest in vztrajen upodabljalec Ivana Cankarja. Po mnogih kipih v bronu, ki so avtorju prinesli mnoga priznanja, se Boljka zadnja leta intenzivno ukvarja s Cankarjevimi portreti v olju.

Osemdesetletni **PAVLE ŽAGAR** iz Šentvida pri Stični, sicer doma iz Trebelnega, je v več kot šestdesetih letih dirigiranja vodil več kot 60 pevske zborov na Muljavi, v Stični, Velikem Gabru, Šmihelu pri Novem mestu in Šentvidu. Danes vodi le še upokojenski oktet v Stični. Sicer pa je začel peti že kot pastirček v domačem kraju, nadaljeval pa je z glasbenim izobraževanjem na orglarski šoli v Ljubljani. Najprej je vodil tri pevske zборе v domačih krajih, potem pa v Trebnjem, Stični, Novem mestu in Šentvidu, vedno pa je rad gostoval tudi po drugih krajih.

Usedel se je lisici na rep.

Bolj je svoj, bolj se ga boj!

Je kruha pijan.

Lastna hvala ti ne bo prida dala.

turistični vodnik

Sodobno »Jezero«

Ob rudniškem ugrezninskem jezeru, ki mu Velenjčani pravijo »Plevelovo jezero«, raste poslopje novega gostinskega objekta. Prejšnji rekreativno-gostinski center ob stari restavraciji Jezero je doletela usoda rušenja zaradi odkopavanja zaloga lignita.

Novi objekt bo skupaj z urejeno okolico in športnimi igrišči polepšal ta del pokrajine na robu Titovega Velenja, predvsem pa bo nadomestil vrzel, ki je nastala na rekreativnem in gostinskem področju. Restavracija Jezero je namreč vse od leta 1953, ko je bila zgrajena, za marsikoga pomenila edino možnost za sprostitev po napornem delu, slovela pa je tudi drugod po Sloveniji. 19. avgusta 1958 je bil gost bivše restavracije Jezero tudi tovariš Tito.

V novem rekreativno-gostinskem središču bodo sodoben gostinski lokal Jezero, igrišče za tenis, košarko, balinanje, mini golf, pomol za jadralnice in čolne, otroško igrišče, v parku ob jezeru pa sprehajališče.

Litija z okolico

Litija, mesto z okoli 5200 prebivalcev, 37 kilometrov od Ljubljane, je bila naseljena že s Kelti in Iliri. Skozi te kraje je vodila jantarska pot, ki je šla od Baltika proti jugu. Ko so semkaj prišli Rimljani, so začeli izkoriščati rudnik svinca v Sitarjevcu, njihovi ladjarji pa so imeli na kraju, kjer je danes Litija, svojo postojanko. Slovenski pradedje so se naselili v teh krajih v 6. stoletju.

Leta 1145 so Litijo prvič omenili v zapiskih, ko je oglejski patriarh Pere-

grin podaril litijsko veleketmijo stiškemu samostanu. Litija je postala trg v srednjem veku. Takrat je bil litijski grad obzidan, večji in višji je bil kot je danes. V njem so leta 1852 ustanovili prvo zasebno šolo. Tedanji lastnik gradu je imel barvarno, v kateri je kmetom barval domače platno, zato so grad imenovali Farbarjev grad in ga pod tem imenom poznamo še danes. Na pročelju ima vzdano sončno uro in ploščo slovenskemu zborovodju in skladatelju Petru Jerebu.

Kraj se je zelo uveljavil po letu 1849, ko je mimo stekla železnica. Do leta 1852, ko so zgradili preko Save lesen most, so se prevažali z enega brega na drugega z brodom, ki so ga imenovali »pruke«. V današnjem času pa se je lesen most umaknil betonskemu.

12. aprila 1952 je Litija iz trga postala mesto.

Jugovzhodno od Litije nad zaselkom Dvor stoji grad Bogenšperk. V njem so vredni ogleda knjižnica (sedaj poročna soba občine Litija), viteška dvorana, soba lovstva in tiskarstva in muzej NOB. Ogled za skupine je možen kadarkoli, ker stanuje vodička v neposredni bližini gradu. Vstopnina je 20 dinarjev.

V gradu je tudi gostišče, ki se imenuje Valvazor. Od marca dalje je odprto vsak dan od 10. do 22. ure, v njem pa prodajajo tudi razglednice, značke, zloženke in brošure.

V ŠMARTNEM pri Litiji si je vredno ogledati novogotsko cerkev sv. Martina, v MIŠJEM DOLU pod Primskovim najdemo orgle, ki jih je v prvi polovici 18. stoletja izdelal neki ljubljanski mojster, Franc OBLAK, po domače Salar, iz Javorja pri Gradišču, pa se kot edini kmet v litijski občini ukvarja s turizmom. Cena polnega penziona je trenutno pri njem 300 dinarjev.

Načrt Brežic za turiste

Te dni je občinska turistična zveza v Brežicah dobila iz tiskarne težko pričakovano karto Brežic, ki jo je izdelal Geodetski zavod Slovenije. Načrt vključuje tudi naselje Čatež ob Savi. Na njem so vrisane že vse nove ulice, zato ga bodo z veseljem kupovali tudi domačini.

Besedni del vsebuje zgodovino mesta in pokrajine do prvih znanih naselev v tem svetu. Zgodovinski del je napisan v slovenskem, hrvaškem, nemškem in angleškem jeziku. Načrt pa vsebuje tudi naslove in telefonske številke pomembnejših uradov in ustanov.

Kmetije na Zreškem Pohorju

Kmetija MILANA LIPUŠA, po domače Mah, Planina 2, 63214 Zreče, tel. 063/760-129, leži na obronkih Zreškega Pohorja na nadmorski višini 862 metrov in je 8 kilometrov oddaljena od zimskošportnega centra Rogla na Pohorju. Gostom so na voljo 3 triposteljne sobe II. kategorije, dnevni prostor in pokrita veranda. Sanitarije so v nadstropju, hiša pa je ogrevana s centralno kurjavo.

Kmetija Terezije KOVŠE, po domače Medved, Skomarje 34, 63214 Zreče, tel. 063/760-120, leži na nadmorski višini 940 metrov, je 11 km od Zreč in 9 km od Rogle. Nudi 1 dvoposteljno, 1 triposteljno, 1 štiriposteljno in 1 šestposteljno sobo. Sanitarije so v nadstropju, sobe pa so ogrevane z električnimi pečmi.

Cene za pensiona na obeh kmetijah: polni penzion do 3 dni velja 559 dinarjev, za več kot 3 dni 466 dinarjev, polpension velja do 3 dni 439 dinarjev, nad 3 dni 366 dinarjev, prenočišče z zajtrkom pa velja do 3 dni 264 dinarjev in nad 3 dni 220 dinarjev. Agencije priznavajo 5 odstotkov popusta za domače goste in 10 odstotkov popusta za tuje goste. Na obeh kmetijah občutijo gostje tradicionalno pohorsko gostoljubnost.

Prireditve v Sloveniji

Na **BLEDU** bo 2. in 3. aprila otvoritveni turnir v golfu za nagrado potovalne agencije Generalturist, 3. aprila bo na **POKLJUKI** 1. državno prvenstvo veteranov, v času od 11. do 16. aprila bo v **ROGAŠKI SLATINI** turistični teden s kulinarčno razstavo in gostinskim plesom, v **PTUJU** pa bo od 11. do 17. aprila teden zagorske kuhinje v hotelu Petovio. 16. aprila bo na **BLEDU** slavnostni koncert ansambla Gosenik, v **MARIBORU** bo 16. aprila gorsko trimsko kolesarjenje, v **METLIKI** bo 23. in 24. aprila tradicionalna razstava in pokušnja belokranjskih vin, na **BOHORJU** pa tradicionalna Jezikova nedelja. V **TRNOVSKI VASI** bo 24. aprila revija tamburaških orkestrrov občine Ptuj, 30. aprila bo v **RADENCIH** 3. maraton treh src, v **MARIBORU** bo zadnje aprilske dni vinski teden, v **PORTOROŽU** pa mednarodni teniški turnir Istrska riviera.

Šmartno pri Litiji (Foto: Janez Zrnc)

Blagayev volčin

naravni zakladi slovenije

večji meri, rastlina je postala resno ogrožena. Prvi so se zavzeli za ohranitev vrste planinci. Na predlog Slovenskega planinskega društva je kranjski deželni zbor leta 1898 zavaroval planiko in Blagayev volčin. To sta bili prvi zavarovani rastlinski vrsti na območju Slovenije in sta še vedno pod zakonskim varstvom.

Nenadoma so se začela množiti poročila o novih nahajališčih Blagayevega volčina. Izkazalo se je, da je domo-

Verjetno je v slovenskem slovstvu od vseh rastlin največ napisanega o Blagayevem volčinu (*Daphne blagayana*). Vzrok tej nenavadni popularnosti ni zgolj lepota rastline, čeprav ni kaj očitati belkastim oblačkom štirištevni cvetov skladno obdanih z narobejajčastimi usnjatimi zimzelenimi listi. In poleg tega še opojen vonj, po katerem rastlino zaznamo, še preden zagledamo prilegle grmičke v podrastiolistavajočih bukovih gozdov ali pa se skrivajo med resjem pod borovci.

K slovesu Blagayevega volčina je največ pripomogla zelo zanimiva zgodovina njegovega odkritja. Domačini so ga poznali že od nekdaj, kar dokazujejo ljudska imena: bela jožefica, beli kozlovec, borice, igalka... Kljub temu pa je postala rastlina znana v evropskih botaničnih krogih šele po letu 1837. Takrat je grof Ursini Blagay prinesel primerke volčina, ki jih je dobil od kmeta iz okolice Polhovega Gradca, kustosu ljubljanskega prirodoslovnega muzeja Henriku Freyerju. Ker znani slovenski naravoslovec volčina ni prepoznal, ga je opisal kot novo vrsto in imenoval po grofu Blagayu – Blagayev volčin. Po opisu rast-

line v regensburški botanični reviji Flora se je izredno povečalo zanimanje za lepo rastlino v Polhograjskih. Prav nenavadno je bilo, da so bila v 19. stoletju sredi Evrope sploh še možna odkritja tako privlačnih rastlinskih vrst, saj je bilo zanimanje za botaniko na zavidljivi ravni.

Zato niti ne preseneča, da je že v letu 1838 obiskal Blagayev volčin saski kralj Friderik II. Avgust. Kraljevi obisk je prinesel rastlini še eno ime – kraljeva roža. Domačini niso verjeli, da je uglednega vladarja gnala v strmino Polhograjske Gore le želja po ogledu rastline v naravnem okolju, ampak so pripisovali vzrok obiska zdravilnosti volčina. Vendar je tudi Blagayev volčin kot preostali predstavniki tega rodu zaradi glikozida dafnina zelo strupen. Po bridkih izkušnjah, nekaj uživalcev »zdravilnega« čaja je končalo s smrtjo, je Blagayev volčin izginil s spiska zdravilnih rastlin. Odtlej so ga nabirali le kot redko in lepo cvetlico, na kraljevi obisk pa še danes spominja obelisk pri Polhovem Gradcu.

Trganje volčina, za katerega so sprva mislili, da uspeva le pri Polhovem Gradcu, se je nadaljevalo v vedno

vina zanimivega volčina osrednji del Balkanskega polotoka, mnogo ga je v Bosni, na Sedmograškem, v Sloveniji pa dosega le severozahodno mejo razširjenosti. Zanimivo je, da na teh skrajnih slovenskih rastiščih Blagayev volčin ne plodi, ampak se razmnožuje vegetativno. Iz dna odcvetelega socvetja poženejo nove vejice, zato s trganjem rastlino zelo prizadenemo, ker ji onemogočimo edini način razmnoževanja.

V Sloveniji poznamo zdaj nekaj več kot ducat nahajališč od Trebuše, mimo okolice Vrhnike, Polhograjev, Čabranke, Zasavja (Kopitnik, Kozje) do Kozjanskega (Vettnik, Pašnica). Od vseh nahajališč pa je seveda najiminitnejše klasično nahajališče (*locus classicus*) na Polhograjski gori, od koder je bil volčin prvič opisan.

Ogled cvetočega Blagayevega volčina konec aprila lahko združimo s prijetnim in lagodnim izletom. Poleg sprostitev mimogrede doživimo še drobec slovenske botanične kulture. Vendar ne pozabite: Blagayev volčin je zavarovan, zato ga občudujte na rastišču in ga ne uničujte!

Peter Skoberne

Planinski dom na Zasavski gori

Planina pod Kukom

Foto: Ančka Tomšič

slovenija
v
mojem
objektivu

Pivka

Rodna gruda

Slovenija

english section

Letters to the Editor

Dear Editor:

Our Slovene Heritage room has been a growing part of our Slovene National Benefit Society and is one of the singular great attractions of our camp site or Recreation Center. The members of the committee are all actively interested in preserving and promoting who we Slovenes are to the many ethnic groups that have visited our center. Thanks to the many contributions both from here and abroad we have been able to assemble and display much of our Slovene history. We have found that many of the young third generation Slovenes are even more interested in their roots than some of the second generation. It is also interesting to learn how few of the general public know where Slovenia is. Perhaps that is the fault of some of our educators who are not interested (in today's world) in presenting to our children the needed geography study as we saw it a few generations ago. Regardless of the fault, we are making an effort to promote Slovene culture among all who show an interest. Ours is a very complex society as compared to our home land, because of the multitude of ethnic groups, and for that reason we cannot rest on the laurels of creating one of the first ethnic museums in our country but must make an effort to acquaint as many as possible with our roots.

In searching for material we have come across many famous men the world over who can put their roots back in Slovenia.

It would be both interesting and good to have some kind of listing of Slovenes that have made their mark all over the world. I know that we could use it well to acquaint all people with who we are and what we have been able to accomplish in the betterment of mankind all over this earth. The only way this can be made

known to others is through our own efforts; to put it bluntly, isn't it time to "blow our own horn"?

Lou Serjak

Dear Editor:

I cannot express to you how much I enjoy your magazine especially the lovely photographs. When my first issue of Rodna Gruda came in September 1980, I was full of emotion when I saw the article and photos of Vipava where my parents were born and which we visited in 1977 and again in 1980.

As a first generation of Slovene parents I can speak fluently and read fairly well, (my writing is terrible and my Aunt who lives in Maribor says they await my letters because it makes them smile), seeing the article and photos brought back a flood of memories unforgettable. I must tell you the first time I came to Yugoslavia was an emotional experience of such magnitude that I keep returning to your land as if I belong. One cannot be brought up as a child of Slovene parents and hearing the stories of "stari kraj" where one's parents and relatives were born, raised, worked, endured the many hardships and then reluctantly left, without tears in the eyes when you finally set foot on the land of my heritage. To finally see where all this happened and to tread where they trod and see what they saw with their eyes is overwhelming.

My Mother was born in Ustej and my Father in Male Žablje blizu Ajdovščine v Krasni Vipavska Dolina. Sorry, I did not mean to take up your time but my heart is full. Perhaps at another time I will recount the steps, ways and turmoil encountered by me on these pilgrimages that I keep making to your beautiful land.

P. S.: I am returning in 1983.

God Be With You, Sincerely,

Emma Batič Dalpiaz
Mentor, Ohio 44060
U.S.A.

RODNA GRUDA, Magazine
for Slovenes Abroad, Cankarjeva
1/III, 61001 Ljubljana, Slovenija-
Yugoslavia Tel. 061/210-716

Published by Slovenska
izseljenska matica, Ljubljana

Editors: Jože Prešeren
(Editor-in-Chief)
and Jagoda Vigele.

English translations: Milena
Milojević-Sheppard, M. A.

RODNA GRUDA is published
monthly. Numbers 8 and 9 are
published together as a
double issue.

Yearly subscription for overseas
countries is 11.—U.S., 13.—
Canadian or 10.— Australian
dollars. Payment can be made
direct to our Account No.
50100-620-010-32002-2818/5 at
Ljubljanska banka, or by
international money order, or
by check — payable to
»Slovenska izseljenska matica«
— in a registered letter.

A Book in Slovene - The Noblest Link with One's Homeland

In Slovenia there are two publishing societies and one publishing association, which make sure that every year books of the highest quality from various fields of life reach Slovenes both at home and in foreign countries. It is particularly important for these societies that such books should reach Slovenes living abroad, since they represent the first and noblest link with the latter's homeland.

These societies are "Slovenska matica", "Mohorjeva družba" and "Prešernova družba", which have, over the years since their establishment (the first two societies were founded in the Nineteenth Century), provided Slovenes with several million copies of books and magazines.

The object of this article is to give readers a brief insight into the important work and successes of these societies.

Exceptional editions of Slovene literary and scientific works

"Slovenska matica" of Ljubljana is the oldest Slovene literary-cultural and scientific society, for it has been publishing literary, scientific and popular-scientific works of general cultural interest ever since 1864. Its publishing activity thus reflects the cultural development of the Slovene nation.

"Slovenska matica" was founded as the last such institution to be set up by the Slav nations, after those which had been established by the Serbs, Czechs, Croats, Lužice Serbs, Rusinians and Slovaks. It was only in 1864, during the decade when a number of institutions devoted to national awakening, particularly the so-called "čitalnice" (reading-rooms), came into being, that Slovenes, following the example of the other Slav nations, founded their own "Matica". Thus its beginnings and activities are closely connected with Slovenia's social development as a whole, and with the struggle of the Slovene people for national liberation and cultural progress.

The task of obtaining official permission for the foundation of "Slovenska matica" was undertaken by the leaders of the conservative party, called "Staroslovenci", Janez Bleiweis

and Lovro Toman. At the beginning of December 1863, they handed in a petition, signed by forty "prominent men, of distinguished birth, wealth, knowledge and status", to the highest authorities of the province of Carniola, which then forwarded it to the Emperor and the government in Vienna for final consideration. It is interesting to note that among the signatories of the petition — "the founding committee", headed by Baron Anton Zois — there were only two or three Slovenes well-known for their cultural or scientific works.

"Matica" commenced its work as soon as the necessary permission from Vienna had been granted, and the society rules had been confirmed. As early as in December 1864, its first book, which was modest in both size and content, entitled "Koledar slovenski za navadno leto 1865" ("The Slovene Calendar for the Ordinary Year of 1865"), was published.

"Apart from texts by Slovene authors about the history of our homeland, which had at that time a positive educational effect on the people but were mostly an expression of unscientific, enthusiastic dilettantism, and apart from books about the Slav nations in general, a small quantity of literary works, annuals and calendars, we can find among the first books to be published by "Slovenska Matica" mainly foreign historical and geographical books translated into Slovene, as well as a number of school textbooks for high-schools and colleges", wrote the literary historian dr. France Bernik.

During the first fifteen years of its work, "Slovenska matica" made an important contribution to efforts for the affirmation of the Slovene language in secondary schools. On the other hand, due to the conservative leadership of the society at that time, "Slovenska matica" declined to publish some Slovene literary works of the highest quality, e.g. Prešeren's Biography and a critical edition of his "POEZIJE", Levstik's, Cegnar's and Vilhar's poems, the entire literary legacy of Simon Jenko, as well as Sritar's literary works.

As the years passed, the board of editors changed, and the annual list of works published by "Slovenska matica" became ever the more well-balanced. Thus, at the end of the Nineteenth Century and at the beginning of this century, "Slovenska matica" was showing all those signs of cultural rebirth which were visible at that time in the other fields of artistic and scientific endeavour in Slovenia. "At that time, when Slovenes did not yet have either a university or an

academy of science and arts, "Slovenska matica" was not just a barometer of Slovene culture, but, as a central institution, it also took an active part in our cultural life and helped to develop it", wrote dr. France Bernik.

The section for literature already included at that time the writer Ivan Cankar, and among the numerous authors of original Slovene prose, poetry and drama of that time we can find, just to mention the most important names, Fran Detela, Fran Govcarkar, Fran Ksaver Meško, Matija Valjavec, Fran Maselj-Podlimbarski, Igo Gruden, Bratko Kreft and Miško Kranjc. Translations into Slovene of the works of the great writers of the world, too, were made available to Slovene readers by "Slovenska matica". These included the literary works of Goethe, Schiller, Shakespeare, Lev Nikolajevič Tolstoj and Reymont, as well as the works of the philosophical classics Plato, Descartes, Lucretius and others.

It was due to "Slovenska matica" that, after the unsuccessful book "The History of Slovene Literature" by dr. Karel Glaser, Slovenes obtained the well-known book "The History of Slovene Literature" by France Kidrič, which received much attention from the whole cultural community and the praise of critics. "Slovenska matica" also helped to publish other very important treatises concerning the Slovene language and literature, including "Slovene folk poetry" by Štrelkelj. When the first book of Štrelkelj's Slovene poems was published over the years 1900—1903, that was a real landmark in scientific and publishing endeavour. At that time, on a world scale, Slovenes were the only nation to have assembled their heritage of folk poems. The Germans started to do this in a systematic way only in 1935, the Hungarians in 1957 and the Poles in 1974. All these editions were more thorough in their concept and analysis than Štrelkelj's work, so that a new, more complete and scientifically-based edition of Slovene folk poems was needed.

Thus, in 1964, a group of experts started with preparations, and in 1970 "Slovenska matica" published the first new book in the series of Slovene folk poems. The second, larger book of Slovene folk poems was published in 1981. The first book, which was edited by Zmaga Kumer, Milko Matičetov, Boris Merhar and Valens Vodusek, contained narrative poems, and the second book, by the same editors, contained legendary poems. In this way, with such an extensive and thorough analysis of folk poetry, Slovenes have once again overtaken the

great nations of Europe in the latter's efforts to produce, in financially superior conditions with large staffs, an equally thorough survey of folk poetry.

Let us now take a look at some of the most distinguished selected works which have been published by "Slovenska matica". "Znamenja na Slovenskem" ("Reliquaries in Slovenia") by Marijan Zadnikar, "The History of Fine Art in Western Europe" by Izidor Cankar, and "Selected Essays and Treatises" by Ivan Prijatelj, in which artistic life in Slovenia at the start of the century is discussed. It has also published numerous historical works, such as the unique book by Milko Kos: "The History of Slovenes", as well as philosophical works as part of the "Library of Philosophy", and geographical works. The first book which was received as a gift by the members of "Slovenska matica" was, apart from the already-mentioned Calendar, Kozler's Map of the Slovene Country and Provinces" of 1865. This map had been produced from a copper-plate etching, and included all of the Slovene Littoral, Carniola, Carinthia, Styria as far as Graz to the North, as well as parts of Croatia and Hungary. Among the most important geographical books of more recent publication are Anton Melih's "Slovenia", Evgen Lah's "The Mountains of Kranjsko" and the maps of Fran Orožen. Also important were the first translations of school textbooks for mineralogy and the Four Seasons, from the year 1867. In the field of chemistry it was in 1866 that the book "How photographers make pictures" by dr. Janez Bleiweis was published, and in 1866 the book "Earthquakes and Volcanoes" by Ivan Macun, from the field of physics. For many years "Slovenska matica" also published many textbooks for schools, although it was not established for that purpose. In this way it did a lot to aid the struggle for the affirmation of the Slovene language in schools.

Who can be a member of "Slovenska matica"? The answer is, anybody who is a regular subscriber to at least one of the latter's current book collections, which include: the regular collection, the library of philosophy, the library of memoirs, the library of natural science, etc. As a result of a decision of the Board of Administration of "Slovenska matica", as from last year regular scientific meetings have been held whose common aim is the preservation of the Slovene cultural and natural heritage. A series of press-conferences and round-table discussions have been held, too, in

connection with the publication of individual books and other events. In February 1982 a symposium about the life and work of dr. Janez Bleiweis was held. This symposium was concerned with the latter's work in the field of veterinary science, agriculture, the organization of health-services, as well as his cultural-organizational, linguistic and political activities. The first book of a new series entitled "The History of Slovene Literature", to be published over the next decade, is under preparation. Together with "Srbska matica" preparations are being made for the publishing of a joint volume about Slovene-Serbian relations in history.

To live on the basis of real, life values

"Last year the 'Mohorjeva družba' (the Mohor Society) celebrated the 130th anniversary of its foundation. During these years it has published millions of books and distributed them among Slovene readers in Slovenia and abroad. It has attracted a number of authors who decided to publish the works of their creative art regularly through this society. Many of them had taken to the Slovene word in their childhood, when reading the books published by the Mohor society, the so-called 'mohorjevke', and got enthusiastic about writing. Many a Slovene has learnt to read and love his nation with the help of these books," the present chairman

In a book-store in Ljubljana (photo: Janez Zrnec)

of the society, Bishop Dr. Vekoslav Grmič, told us.

"Throughout its existence the Mohor Society has been bringing together Slovenes of various professions, education and also different outlooks on the world. It has linked them together through the bond of love for the Slovene nation and its original features, love for the Slovene word and the innermost foundations of national culture in general. The need for such a bond was clearly recognized by the founders of the society, Bishop Anton Martin Slomšek, Andrej Einspieler and Anton Janežič, who established the society precisely for this reason". It was already in 1830 that A. M. Slomšek was thinking about the state of the Slovene language and culture along the following lines:

"A lot has to be done in the field of the Slovene language and literature. There are few books which are available to the Slovene people who are eager to learn, and there are few people working in this field, whereas other nations are taking rapid strides in this direction".

"The activities of the Mohor Society were to cover the following fields: religion, science, education and literature. This means that the society's founders truly wanted to serve the Slovene nation by emphasising, from the very beginning, the importance of the whole cultural heritage, and by deciding to enrich this heritage through the publishing of suitable books".

After the Liberation in 1945 the Mohor Society found itself in new circumstances and, after a four-year period of non-activity, it was brought back to a new life. "It can justifiably be said that the Society was resurrected, for during the enemy occupation it shared the plight of the whole Slovene nation", says Dr. Grmič. "However, it seems logical to me that in the new circumstances the society was not able to recommence its activities immediately, since the victorious Liberation Front first had to provide favourable conditions for the functioning of an institution which has always striven for the bringing together of all Slovenes and has served their most diversified cultural needs. This fact was confirmed also by the then prime minister of Slovenia, Boris Kidrič".

"In 1945 all Slovenes, believers and non-believers alike, began to rebuild our devastated country and to develop a new social order, one of humanistic socialism. After the initial difficulties, we become increasingly aware of the fact that the values of humanistic socialism are our common values and our common aims".

"Through its publishing activities the Mohor Society has faithfully pursued these common aims. It has been bringing together the believing and non-believing builders of the new order, it has been striving for the integration of believers into a socialist society on an equal basis, and has been strengthening the fraternal unity of the Slovene nation within the Yugoslav community".

The celebration of the important jubilee of the Mohor Society coincided with its General Meeting at which the members, through their representatives and delegates, surveyed the work accomplished over the last six years. During this period the society's publishing output was very large: within the regular editions, 35 books with a total circulation of 2,184,300 copies were published, and special editions included 42 books, which means that altogether over 2,300,000 books were distributed among Slovenes.

As far as the subject-matter of the books published within the last six years is concerned, the record is as follows: 6 religious books, 4 books of literary fiction, 2 books for the young, 1 handbook, 1 picture-book, 4 educational books and 5 books dealing with history and culture. Among the special editions, mention must be made of the philosophical works by Janžekovič and the popular psychological works by Trstenjak, as well as of several masterpieces of the world's intellectual heritage, such as St. Augustine's "Confessions", Pascal's "Thoughts", and Newman's "Show me the Way".

"In the future the Mohor Society will continue the mission which it has fulfilled so far, and will follow the path set down in the Society's Rules", explained Dr. Grmič. "It should try to establish even closer contact with its readers and representatives and to take into consideration their wishes. Furthermore, it should strengthen its contacts with the counterpart societies in Klagenfurt and Gorica, as well as with the "Prešeren Society" and "Slovenska Matica". I can see the time coming, when we shall all become aware of the fact that we are in a crisis which is, primarily, a crisis of values, of truly human values. For this reason it won't be so important what subtle attitudes one has towards the world and man, rather the decisive question will be, does one really want to be human and base one's life on genuinely human values, on humanistic values".

The best Slovene reading-matter should reach every Slovene home

Soon five years will have passed since Edvard Kardelj, on the occasion of the Twenty-fifth Anniversary of the Prešeren Society, praised the society "for its work and its efforts by means of which the Prešeren Society makes its contribution towards the satisfying of the needs of the Slovene people and nation for good and progressive books. For this reason it is necessary to persevere with the plans that the Prešeren Society has made".

The Prešeren Society is a society which was established in 1953 by the Liberation Front of the Slovene People. Its object was and still is to help to spread good books among the working people. This work is carried out by the Prešeren Society, particularly through the endeavours of the society's zealous representatives, culturally well-informed individuals who try to make sure that the right books reach Slovenes both in Slovenia and in foreign countries.

Moral support is given to the Prešeren Society in the carrying out of its cultural mission by the Socialist Alliance of Working People, the Trade-Union movement, the League of Socialist Youth and the other socio-political organizations.

For a period of almost 30 years the Prešeren Society has provided its members and subscribers with regularly published new books and editions, which have so far included a total of more than 1800 books. The popular monthly magazine "Obzorik" has been regularly published for 30 years, too, now, and the "Popular Book", a special collection of novels translated from world literature, has been published for 25 years. So far a total of 177 novels have been published in this collection.

Over the 29 years of its existence the Prešeren Society has despatched well over ten million books and magazines among the Slovene people, and thus fulfilled a large part of its mission. Of course it must be the society's task, in the future, too, to endeavour to raise the level of cultural education of Slovenes as high as possible. For it is to a great extent due to our poets and writers and other cultural workers that the Slovene nation has retained its national identity. And, although the Slovene nation may be small in numbers, it does not lag behind any other of the great nations in its culture.

The Slovene writer Ivan Potrč, the chairman for many years of the Prešeren Society, has written the follow-

ing about the present activities of the Prešeren Society:

"If we take a look at the publishing programmes of the last few years and at the programme for the near future, then we can only confirm that the Prešeren Book Society has remained true to its noble tradition: to provide its members with good, original Slovene literature, to provide reprints of the best works of the Slovene literary past (Prešeren's "Poems" have been reprinted already seven times, in the cheapest edition), and to publish every year historical and popular-scientific books of all kinds, as well as the best selections from the literature of the other Yugoslav nations. Thus, in recent years, Bevk's novel "Ljudje pod Osojnikom" ("People living below Mt. Osojnik") has been published, as well as the best novels of Lalić ("The First Snow") and stories from the March on Igman ("Igmanci") by the writer Živojin Gavrilović from the literature of the other Yugoslav nations.

News

A School in Berlin Named after Josip Broz Tito

In the presence of Petar Stambolić, the President of the Praesidium of S.F.R. Yugoslavia, who paid an official visit to the German Democratic Republic last November, the higher polytechnical school in Berlin was named after Josip Broz Tito. At the ceremony Peter Stambolić pointed out that "in Yugoslavia the name of Tito signifies to us freedom and independence, the road to socialist development, and belief in the policy and movement of the non-aligned countries".

Special Petrol Coupons for Foreign Tourists

Foreigners, as well as Yugoslavs temporarily working abroad and Yugoslav emigrants who travel to Yugoslavia using their own cars, must, when entering the country, purchase tourist coupons for petrol. They pay for them in one of the convertible currencies and are granted a 10% discount when buying up to 400 litres worth of coupons. Those who want to buy more petrol can get it without any restriction but with no discount. The exact price of petrol is determined daily according to the foreign

currency exchange list published by the National Bank of Yugoslavia.

Foreigners and Yugoslavs temporarily working abroad can buy petrol coupons at all border crossing-points and in the larger towns all over Yugoslavia. These coupons are also available to those who rent a car in our country.

Voluntary Military Service for Women

According to the law regulating military service in Yugoslavia, women will be able, if they so desire, to get trained for military service as soldiers and junior officers in all arms of the Armed Forces of Yugoslavia, except for the armoured units. In addition, they will be able to receive training to join logistic units, the medical services and the traffic police services. The training is to last 2 months and 22 days. After the voluntary training, women will be liable to call-up and will be allotted military posts in units or institutions within the Armed Forces of the S.F.R.Y. Women will also be able to attend the school for reserve officers in all arms except for the armoured units. This training will last 6 months, and will be organized in 1983 for the first time.

Summer Time in Yugoslavia, too

The Federal Chamber of the Yugoslav Assembly has passed an act according to which Yugoslavia is to make its time fit in with that of the Middle and Western European countries. This will make things much easier for all those employed in the transport industry. Starting this spring and lasting until autumn, Yugoslavs are to get up an hour earlier than usual, which will also result in a considerable saving in electricity.

"Elan" is opening shops of its own

The factory of skiing and sports equipment, "Elan" from Begunje in Gorenjsko, is shortly going to open its own shops in the United States, Canada, Sweden and Switzerland. This decision has been reached on the basis of foreign-market research, which has shown that in this way it will be easier for "Elan" to exert a direct influence on the market in these countries.

Last year a total of 510,000 pairs of skis were manufactured by Elan,

and out of this total as many as 355,000 pairs were sold abroad, bringing in a total of 8 million dollars. In the new shops, to be opened in the above-mentioned countries, "Elan" is going to sell, apart from skis, also all other products of Yugoslav manufacturers which are used for skiing.

Peter Ustinov is making a film in Yugoslavia

The well-known film director, actor, author of screenplays, writer, and ambassador of good-will and friendship among nations, Peter Ustinov, paid yet another visit to Yugoslavia at the end of last year. In Samobor near Zagreb, and in some Slovene towns, several sequences for his new film, "Memed", were shot. The screenplay for this film was written by Ustinov himself, and is based on a novel by a Turkish writer, Yashar Kemal. Ustinov also plays the main role. The film is an English-Swiss-Yugoslav co-production.

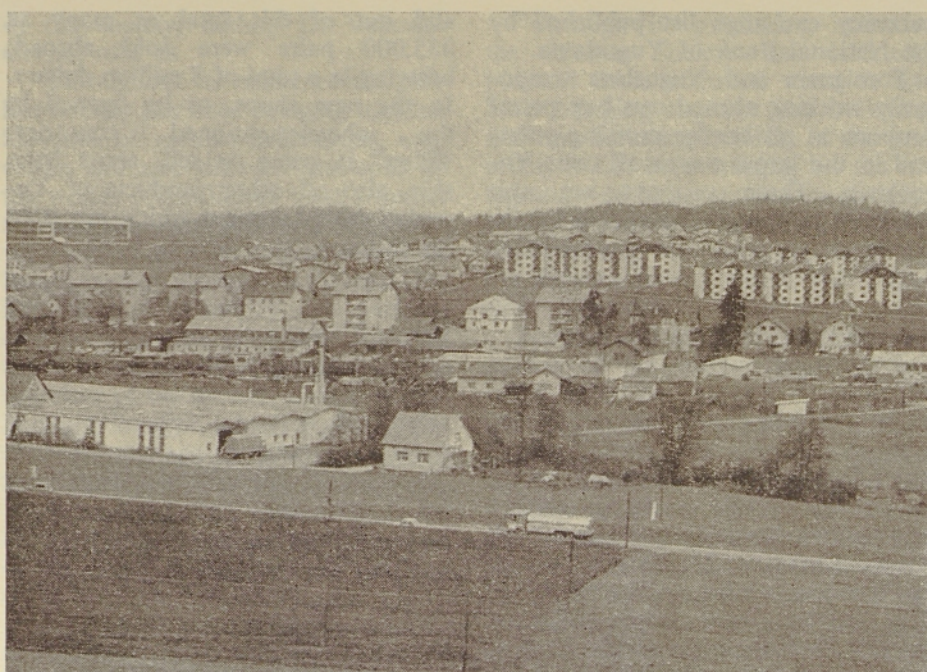
Exhibition about Plečnik's Work in Oxford

Last autumn an exhibition representing the work of the Slovene architect Jože Plečnik was organized in the famous English university city of Oxford. The exhibition showed Plečnik's works belonging to the so-called Vienna, Prague and Ljubljana periods of his architecture. It must be particularly mentioned that the exhibition was prepared by the English specialists themselves, on the basis of cooperation with the Museum of Architecture of Ljubljana. The exhibition is to be shown also in London, Glasgow and some other European cities.

Memorial for Slovene Air-Crash Victims

In the early morning of December 1st, 1981 the rocky top of Mt. San Pietro on the island of Corsica put an end to the flight of Inex-Adria's plane DC-9 "YU-ANA", a few minutes before the aircraft was due to land at the "Campo d'Oro" airport. On the slopes of this 1362-metre high mountain 180 people met a tragic death in the greatest catastrophe of Slovene civil aviation.

Upon the first anniversary of this tragedy, a commemorative ceremony was held beside the common grave and memorial at the Žale Cemetery

Trebnje na Dolenjskem (photo: Janez Zrnec)

in Ljubljana. By December 1st, 1982 the construction of the memorial, designed by the architect Peter Kerševan and the academic sculptor Janez Boljka, had been completed. The commemoration was attended by the families of those who are buried in the common grave, as well as by the families of other of the victims. The funds needed to build the memorial were provided by the Municipal Assembly of Ljubljana, the "Kompas" Travel-Agency, and Inex-Adria Airlines.

430th Anniversary of Hotel Slon

The well-known Ljubljana hotel, Hotel Slon (the Elephant Hotel), recently celebrated a rare jubilee — 430 years of its existence. Way back in the past, in 1552, the Austrian Archduke, who later became the Emperor Maximilian II, brought along with him an elephant when he was returning to Vienna from a trip to Spain. On his way he stopped in Ljubljana for a rest. The people of the capital of the then Duchy of Carniola marked this event, which was exceptional in those days, by naming the field where the elephant had grazed "at the Elephant's". This is how the origin of the name is recorded in historical documents.

In 1766 an inn was opened on the "Elephant" Garden, in the very centre of Ljubljana, and was called "The Elephant". The first rooms were built in 1845 (there were about 50 of them) and in 1937 the hotel was given its

present appearance. After the Second World War, Hotel "Slon" was modernized and enlarged several times. The latest improvement, the building of another storey, was accomplished in 1973, and today the hotel has 155 rooms with 247 beds, and belongs to the high "B" category.

A High Distinction for Miran Štuhec

On the occasion of the celebration of the 110th anniversary of the agricultural schools of Slovenia, which was held at the technical-agricultural school in Maribor, the president of the municipal assembly of Maribor, Rafael Raspet, presented the director of the school, Miran Štuhec, with a high state decoration — the medal for services to the nation with silver rays.

"This award is at the same time a recognition of the merits of the whole school for its past work, since only a well-educated agricultural worker was able to resist the very strong efforts of Germanization in this area", Rafael Raspet pointed out.

"Peko's" Shoes for Americans

In the November issue of the well-known American magazine "Playboy", a full-page advertisement for the "Rockport" shoes made by the "Peko" shoe factory of Tržič was published. This expensive advertisement is the best proof that the Ame-

rican purchaser, Saul Katz, is pleased with the quality of "Peko's" shoes.

"Peko" began to cooperate with the Americans one year ago. Using a last designed by the owner of the American firm himself, the Tržič factory manufactured a sample series. Then they first got an order for 20,000 pairs of shoes, but last year the American partner increased the order to 235,000 pairs of men's and women's "Rockport" shoes. By the end of last September, Peko had sent 28,000 pairs of shoes to the States and earned 1,150,000 dollars. At present this represents only 10,7 % of "Peko's" total exports to the convertible currency markets.

Grain Silos for 30,000 Tons of Grain

Grain silos, the construction of which was started last October at Brežice, promise better times to come for agriculture in this area and in Slovenia as a whole. The grain stored in them will enable a more balanced development of cattle-farming and poultry-breeding.

The new grain silos will be located in the industrial zone of Brežice and will have a total capacity of 30,000 tons of grain. There will be twenty huge metal containers, each holding 1,500 tons of grain. The silos will have the most up-to-date equipment and will thus require no more than ten workers to operate them.

The silos will be filled for the first time this autumn. The local agricultural organizations will store in them their own grain crops, as well as additional supplies to be bought from or given for storage by agricultural organizations in other parts of Slovenia and Yugoslavia.

Slovene Experts Discover Gold in Guyana

A team of experts from the Geological Institute of Ljubljana and "Rudis" of Trbovlje have discovered a relatively rich mining-area for gold in the Guyana jungle along the Konawaruk river. As part of its plan for cooperation with Guyana, Yugoslavia had offered its help with explorations of a section along the Konawaruk river, where equipment for the sieving of gold, which was abandoned 25 years ago, still stands. The team from the Geological Institute and "Rudis" found out that in that area the layers of sand contained so little gold that any exploitation would be economically unfeasible. At the same time, however, our experts discovered

that 15 kilometres away from the old gold locality there was another locality rich with gold. According to the results of the first investigations, it has been estimated that the newly-found locality might yield a total of 10 tons of pure gold. If last July's price of gold on the world market is taken into account, then the value of this gold would be about 12 million dollars.

The "Celovec (Klagenfurt) Days" in Ljubljana

Last November the so-called "Celovec Days" were held in Ljubljana. During this time several cultural events took place at the Ivan Cankar Cultural Centre. The Celovec Days were opened by an exhibition entitled "Celovec Introduces Itself". Then there followed a number of singing and instrumentalist concerts, some exhibitions, as for instance the exhibitions of pictures by the children of Celovec and Ljubljana, lectures, drama performances, and sports meetings. The "Celovec Days" were concluded by a talk given by the Mayor of Celovec, Leopold Guggenberger, who spoke about Celovec as the capital of the province of Austrian Carinthia and its role, and by a literary meeting, where the writers and poets from Celovec presented their works.

The Days of Austrian Culture

Last December the Days of Austrian Culture were organized in Ljubljana by the Ivan Cankar Cultural Centre in cooperation with the Austrian Cultural Institute of Zagreb.

Over a period of ten days a great number of cultural events were held in Ljubljana. To start with, a memorial plaque dedicated to the composer Gustav Mahler was unveiled in the hall of the Slovene Philharmonic Orchestra in Ljubljana, and a photo-documentary exhibition was prepared to mark the 250th anniversary of the birth of the composer Joseph Haydn. Then there followed an exhibition of books by Slovene authors from Austrian Carinthia, a number of concerts given by individual musicians, orchestras and singing choirs, literary evenings, theatre performances, films and recitals.

Exceptionally great interest was generated by the concert of the Joseph Strauss orchestra from Vienna, and the concert presenting the music for harpsichord which used to be played at the royal court in Vienna, as well

as by the demonstration of video-art representing the contemporary search for new artistic expression by means of video-techniques.

The Stična Monastery — a Cultural and Historical Monument

The Commune of Grosuplje is preparing a local act according to which the Stična monastery will be granted the status of a cultural and historical monument. When this act, which is at present at the public discussion stage, is passed, this exceptional item of our cultural heritage and Slovenia's oldest monastery (it was established in 1136), will be formally protected by exact regulations.

página en español

Acontecimientos

Reforzar las relaciones con nuestros vecinos

En el mes de enero tuvo lugar en la Asamblea SR de Eslovenia la reunión mensual de la Comisión de asuntos internacionales. En la misma se trató entre otras cosas la moción presentada por el gobierno esloveno sobre las relaciones con el exterior. La misma fue apoyada firmemente, recalándose que tendría que excluirse el depósito en dinares que se exige de los que viven en la zona limítrofe con las fronteras extranjeras. También se trató sobre la cantidad de dinero que los ciudadanos yugoslavos tienen derecho de llevar consigo hacia el exterior. Al mismo tiempo también se trató en la citada reunión sobre la complicada situación internacional que atraviesa todo el mundo, en especial en el orden económico, y que nuestra nación también siente. Es por ello que las disposiciones tomadas por el gobierno yugoslavo estuvieron de acuerdo con los acontecimientos económicos mundiales. Ellas fueron eco y parte constitutiva de lo que acaecía en el exterior. Sin embargo fueron

dadas objeciones. Se dijo que si bien se vivía en una época tal como la actual, debía darse preferencia a una mejor y mayor colaboración económica con los países limítrofes. Además se recaló sobre una mayor relación con el exterior, para lo cual es necesario tener una frontera más abierta como la actual.

Premios Edvard Kardelj

La Asamblea del pueblo yugoslavo instituyó por vez primera el premio «E. Kardelj». Con ello se perpetuará la labor y obra de este gran revolucionario y teórico que luchó por un socialismo autogestor. Así se le rendirá el homenaje póstumo que se merece. Los premios serán dados cada tres años. Por primera vez fueron entregados éstos el 27 de enero del corriente año, en ocasión del aniversario de nacimiento de Edvard Kardelj. Los primeros premiados han sido Sergej Kraigher, la fábrica de cemento Prvoborac de Solin-Split y la fundición de hierro Zenica. Sergej Kraigher, delegado de la Rep. Soc. eslovena en la presidencia de la Rep. Soc. yugoslava recibió el citado premio por los 50 años de labor revolucionaria y por la actividad desplegada en el movimiento obrero yugoslavo.

Leve ascenso de desocupación

Según datos de la comunidad eslovena para el empleo, había en el mes de diciembre del año 1982, en nuestra república 16.043 personas que buscaban trabajo, emplearse. Esto significa un 20 % más que un año atrás y el 2 % de todos los empleados en Eslovenia. Entre todos los que buscaban empleo había 46,6 % de personas con estudios especializados.

A partir del 1.º de febrero todas las oficinas y servicios municipales para el empleo comenzaron a utilizar y ampliar un nuevo sistema de información, a saber: ponen de manifiesto y a la vista todos los puestos libres que están a disposición en su respectiva municipalidad como así también en los municipios vecinos.

Nuevo libro sobre Pleterje

En la Cartuja de Pleterje cerca de Šentjernej (léase la «j» por «i») en Dolenjska han presentado al público en el mes de enero pxmo. pdo. un nuevo libro intitulado «Cartuja Pleterje 1403—1595», del cual es autor el Dr. Jože Mlinarič. Al mismo tiempo pusieron al corriente a los huéspedes sobre los preparativos que tienen lugar en la Cartuja, para la futura fiesta-aniversario que tendrá la Orden Cartuja en sus 900 años de vida.

ABC en Yugoslavia

En el mes de enero pasado el miembro de la presidencia de Yugoslavia, C. Mijatović, recibió a los representantes de la Cía. Americana ABC de TV. Estos fueron los que filmaron en Sarajevo los «Juegos de invierno» para los tele-espectadores norteamericanos. Esta compañía presentará además en EEUU todo el material documental de Sarajevo filmado en la época anterior a la Olimpiada de Invierno. Además pasan en su país un inmenso número de documentales de Yugoslavia. Cvijetin Mijatović en esta oportunidad les recaló que nos hemos decidido por los juegos Olímpicos de invierno en Yugoslavia, por el programa y amplitud que representa, y también por el amplio sentido de solidaridad que desarrolla entre nosotros. Los juegos de invierno ayudan al acercamiento entre las personas, gente, pueblos, países y gobiernos, y ésto es lo que justamente en este momento necesitamos, más, es necesario que nos aunemos en esta época de intranquilidad e inquietud mundial.

Tisnikar con de Cuellar

El conocido pintor esloveno Jože Tisnikar, oriundo de Slovenj Gradec,

regaló una de sus pinturas al Secretario Gral. de las Naciones Unidas, Perez de Cuellar. Este agradeció el óleo, recalando que la pintura y obras de Tisnikar las valora como mensajeras de paz. De Cuellar prometió además, siempre que le sea posible, visitar Slovenj Gradec en el año 1985, donde tendrá lugar la Exposición dedicada a las Naciones Unidas bajo el título «Por la paz, humanización e igualdad entre los pueblos».

Jože Tisnikar, quién tuvo en estos últimos 25 años 70 exposiciones individuales, se presentó esta vez ante el público americano con una excelente exposición en el Centro Yugoslavo de Informaciones en Nueva York.

Valoración favorable de la OECD

La Organización para el desarrollo y la colaboración económica — OECD — la cual tiene su sede en París ha valorado favorablemente el programa de estabilización de Yugoslavia y su concepto de superar todas las dificultades económicas a largo plazo. Esta valoración fue dada por la Comisión de asuntos económicos en una reunión especial. En la OECD están asociados 24 países que figuran entre los más adelantados del grupo industrial occidental. En la citada reunión de la comisión mencionada estuvo presente a la cabeza de la delegación yugoslava el miembro del gobierno federal Janko Smole, que entre otras cosas dijo y aclaró que Yugoslavia rechaza la idea de reprogramación de sus deudas, pues con ello sólo aumentaría los problemas que se formaron y tuvieron lugar en el país. Además agregó que Yugoslavia cumple con los débitos financieros que tiene en el extranjero, al mismo tiempo lleva a cabo importantes reformas y decisiones rápidas para resolver los problemas que existen en el interior de Yugoslavia. Nuestro país ha recibido ya la ayuda de 15 países del Occidente, de Kuwait, in-

stituciones bancarias internacionales y otras. J. Smole también ha dicho que Yugoslavia debe a éstos 19,1 millares de dól. En cambio debemos este año (intereses al extranjero) 4,5 millares de dól.

Estreno de una nueva película eslovena

En el Hogar Cultural I. Cankar de Ljubljana tuvo lugar en el mes de enero el estreno del nuevo film esloveno «Rdeči boogie» o «Kaj ti je deklica». La película fue dirigida por Karpo Godina, escenarista Branko Šömen, música de Janez Gregorc. El film relata en forma interesante e inquietante los primeros años después de la guerra de liberación. Los principales papeles los tienen Ivo Ban (Premio Prešeren), Boris Cavazza, Uršula Rebek, Jože Ropoša y otros.

La situación en Kosovo mejora

La presidencia de la región Kosovo ha dado un manifiesto hace poco de ésto. La situación, dice entre otras cosas, política y de seguridad van normalizándose paulatinamente. Ello es el resultado de la actuación de todas las fuerzas vivas que tomaron la responsabilidad de trabajar en el campo político y social. Las actividades sociales van aumentando. La lucha contra el enemigo interior tiene éxito gracias a la gran dedicación de todos los entes socio-políticos de Kosovo. Se nota una mejor preparación en las organizaciones sindicales, obreras, etc. Las condiciones en general han mejorado.

Grad Brdo pri Lukovici

Novi hotel za upokoјence v Izoli

Tržišče pri Sevnici

sprehod po slovenskih galerijah

Ljubezen do gora

O prvih hribolazcih na Triglav je poročal Ljubljanski zvon 1895. leta, omenja pa, da je bil »ranocelnik Lovro Willonitzer iz Starih Fužin prvi

Janez Šubic: Pismo (iz arhiva Narodne galerije v Ljubljani)

hribolazec, kateremu se je posrečilo splezati na Triglavski vrh, in sicer leta 1778. Spremljali so ga lovec Božič in rudarja Matevž Kos iz Jereke in Luka Korošec iz Gorjuš.« 24. avgusta so odšli iz Starih Fužin do planinskih koč na Velem-Belem polju, naslednjega dne so preiskali pot na Zeleni plaz ter se 26. avgusta zjutraj odpravili in po peturni težavni hoji dosegli Zeleni plaz. Nato so ubrali pot naprej po Kredarici in čez uro hoda prišli pod Triglavski vrh. Tu so spremljevalci

malodane obupali, a jih je Willonitzer le prepričal, da so šli naprej. Plezali so po severnem obronku ter srečno prišli na najvišji vrh. V dve pečini so vdolbli svoja imena, po dvournem odmoru so se začeli spuščati nizdol ter še istega dne srečno vrnil domov.

Za prvimi plezalci na Triglav 'so prišli novi in novi, vse več jih je bilo in vse pogostejše je dobivala najvišja slovenska gora v goste pogumneže, ki so premagali njene strmine. Med tistimi ki so se v prejšnjem stoletju povzpeli na vrh Triglava, sodi tudi znan in cenjen slikar krajin, Marko Pernhart. Bil je vnet hribolazec, prvič je bil na Triglavu leta 1849, obšel pa je tudi vse druge vrhove, Mangart, Stol, Klek... Na Klek je šel Pernhart nekajkrat s sončniki in skicirko. Iz njegovih pisem pa je moč razbrati, da se je 13. septembra 1857 podal znova na Klek in na vrhu, kamor je prišel 17. septembra zjutraj, risal dve uri. Sneg mu je jemal vid, tako da je čez nekaj časa popolnoma oslepel, na srečo le za dobro uro.

Pot se je tedaj za Pernharta dobro končala ob pomoči vodnikov, ki so bili z njim. Pa pripetljaj slikarja-hribolazca ni odvrnil, da ne bi spet plezal na Klek.

Rezultat tega plezanja je bil: devet slik Kleka, ki jih je Pernhart razstavil na razstavi podružnice dunajskega umetnostnega društva v Celovcu. Na prvih petih slikah so predstavljene značilne točke, mimo katerih pride popotnik do Kleka, v naslednjih pa panorama, ki se odpira z najvišjega Klekovega vrha. Leta 1858 je Pernhart razstavil veliko sliko-panoramo Kleka najprej v Celovcu, nato še na Dunaju in v Gradcu, vsesplošno zanimanje pa je slika vzbudila med geografi in hribolazci s svojo natančnostjo in »zemljevidno« vrednostjo.

V ljubljanski Narodni galeriji je na ogled nekaj Pernhartovih del, tako pogled na vse strani sveta s Stola in s Šmarne gore. Šmarno goro in Stol je Marko Pernhart, mizarjev sin, koroški Slovenec, doma iz okolice Velikovca tudi zelo rad upodabljal. Med najbolj znanimi njegovimi slikami pa je nedvomno »Mangartsko jezero v nevihti«, ki so jo strokovnjaki označili kot šolski primer divje romantične krajine.

Pisma

V galerijah zadostuje le korak dva in že smo drugje, daleč od visokih gora, ki sta jih slikala Anton Karinger in Marko Pernhart. Svet Jurija in Janeza Šubica je precej drugačen, potegne pa nas med njune sorodnike in znanke, slučajne popotnike, med ljudi, ki oživljajo stara spoznanja o obeh mojstrih čopiča, katerima je pripisan pomemben delež v slovenski likovni umetnosti.

Janez in Jurij Šubic sta bila poleg njunega učitelja mojstra Janeza Wolfa, ki je danes bolj znan zaradi svojih učencev kot po svojem delu, najboljša cerkvena slikarja 19. stoletja. Pa tega na prehodu po Narodni galeriji ni moč natančno presoditi, kajti tu prihajajo bolj do izraza njuna iskanja in hotenja, ki se odmikajo od cerkvenih naročil in podrejenosti naročnikom – hotenja, ki so bliže realizmu in osebnemu izpovedovanju. Njune izpovedi pa so ohranjene tudi v številnih pisemih, ki sta jih pisala.

Ena od slik, ki jih je naslikal Janez Šubic, nosi naslov »Pismo«. Gre za majhen portret bratranca in za eno najboljših del Janeza Šubica. Le-ta je rad slikal člane družine, naslikal je vse brate. Tine, o katerem je oče pisal v enem od pisem, da je zelo lep vojak, je ohranjen na sliki v uniformi artilerijskega korporala. Pavleta je Janez Šubic upodobil z očali, Lojze pa je na sliki še golobrad fant z uhanom v uše-

su. Sestro Mico je naslikal s knjigo v roki pred oknom, upodobil pa je tudi strica Janeza, teto Jero in seveda očeta Štefana in mater Ano.

Janez in Jurij

Družina Šubicev živi že zelo dolgo v Poljanski dolini. Že v 16. stoletju je v Hotavljah na desnem bregu Poljanščice omenjen v urbarju posestnik Jakob Šubic. Štefan Šubic se je rodil 1820. leta, okoli 1844 pa se je priženil Podskalco v Poljane. Ko je bila hiša pretesna za vse, jo je temeljito prezidal in uredil v prvem nadstropju prostorno rezbarsko delavnico. Še predno so začeli hoditi v šolo – Janez je bil rojen 1850. leta, Mica 1853. leta. Jurij je zavekal na svet 1855, štiri leta za njim še Tine, nato 1861 Pavle in nazadnje še Lojze 1865. leta so dobili pri očetu v delavnici prve vtise o kiparstvu in slikarstvu. Zato so znali tako rekoč prej slikati kot pisati. O tem priča tudi listek, na katerem je petletni Jurij naslikal po enem od očetovih kipov Mater Božjo in zraven pripisal letnico 1860 ter Jur Šubic.

Jurij je bil živahen in vedrega značaja, šegav in duhovit. Tudi zanj je bila značilna kot za vso družino Štefana Šubica družinska navezanost in medsebojna ljubezen. To je izpričal Jurij tudi v pismih, ki jih je domačim pisal domala od povsod – iz Loke, Ljubljane, iz vseh vasi, v katerih je slikal v podružničnih cerkvah, največ pa seveda z Dunaja, kjer je preživel vrsto let, iz Aten, Pariza, Normandije, Leipziga itd.

Tudi v Ljubljano ga je pot pogosto zanesla že tedaj, ko ga je vezalo tesno prijateljstvo z bratrancem Ivanom. Skupaj sta prepisovala pesmi Simona Jenka, ko je Ivan hodil v gimnazijo. Ob priložnostnih obiskih se je Jurij seznanil z domačimi umetniki in obiskoval gledališče. Septembra 1872 pa ga je oče poslal k Janezu Wolfu v Ljubljano. Jurij Šubic je tedaj stanoval na Starem trgu v znanem hotelu »Mali elefant«, hranil pa se je v »čitalnici« in tam spremljal tudi vse kulturne prireditve. Da se je Jurij vneto udeleževal tedanjih narodno-političnih bojev, priča njegova karikatura Janeza Bleiweisa kot slovenskega Jupitra z pripisom »konjski padar« kot navaja v zajetni knjigi o bratih Janezu in Juriju Šubicu Franc Mesesnel.

Pa tudi kasneje kljub številnim potovanjem in dolgoletni odsotnosti Jurij Šubic ni pretrgal vezi s slovenskimi literati in politiki z izrazito narodno opredelitvijo. Jurij Šubic je poleg Josipa Jurčiča zelo cenil tudi dr. Ivana Tavčarja. Njegovo delo je spremljal že od vsega začetka v Zvonu, v katerega je tudi sam prispeval ilustracije in po-

samezne tekste, na primer zapis o Jožefu Petkovšku, ko je bil ta v Parizu. Od sodelavca Ljubljanskega zvona se je dr. Ivan Tavčar povzpел do urednika »Slovana«, postal pa je tudi ljubljanski župan ter vodja narodne napredne stranke.

Dekoracije za ljubljanski muzej

Jurij Šubic se je z dr. Ivanom Tavčarjem osebno spoznal in ga leta 1885 portretiral. To je bilo leto, ko je imel Jurij polne roke dela z dekoriranjem ljubljanskega muzeja. Leto pred tem je namreč dobil Janez Šubic ponudbo kranjskega deželnega zbora, naj v družbi z bratom Jurijem prevzame dekoracijo nove muzejske stavbe v Ljubljani. S tem je Ljubljana dala takorekoč prvo priznanje bratoma, če izvezamemo priznanja, ki sta jih dobivala za cerkvena naročila. Janez je nagovarjal Jurija, da prevzameta delo, ki je bilo sprva namenjeno Wolfu. Leta ga ni začel, leta 1884 ga je namreč prehitela smrt. Janez si je pridržal stropno sliko za vestibul, Juriju pa je odstopil štiri alegorije na stropu stopnišča in štiri manjše, ki naj bi jih naslikal za udrti okvir vestibulskega stropa.

Jurij se je lotil dela že v Monakovem oziroma v Münchnu, kjer je spomladi 1885 prevzel Petkovškovo delavnico. V njej je naslikal štiri genije – umetnost, zgodovino, prirodoslovje in starinoslovje na platno, drugi del pa je naslikal »al fresco« v vestibulu ljubljanskega narodnega muzeja in to poprsja štirih velikih mož: Zoisa, Vodnika, Herbersteina in Valvasorja.

Dr. Ivana Tavčarja pa je Jurij Šubic naslikal v njegovi pisarni za delovno mizo. Portret po mnenju strokovnjakov ni dokončan, saj je naslikal Tavčarjev obraz, suknjič in pisarniško tihožitje na mizi nekako ne ujema z nedodelanimi rokami in nogami. Dve leti zatem je Šubic naslikal še portret Tavčarjeve žene Franje. Čas za to je komajda »ujel«, saj je dobival naročila z vseh strani. Potem, ko je v Ptuju dokončal ilustracije narodnih običajev po naročilu z Dunaja, se je za kratek čas znova ustavil v Ljubljani. Tedaj je stanoval v hotelu »Stadt Wien«, gospo Tavčarjevo pa je začel slikati po 1. decembru 1887. Tako je zapisal v enem svojih pisem prijatelju Hynaisu v Pariz. Umetnostni kritiki pa so presodili, da je Jurij Šubic ustvaril s podobno Franje Tavčarjeve enega svojih najboljših portretov. (Oba omenjena portreta sta v Narodni galeriji.)

Svoje zadnje pismo je Jurij Šubic napisal zvečer 8. septembra 1890. leta, ponoči pa ga je zadela kap.

korenine

Način življenja slovenskih povratnikov iz Avstralije

V prispevku nameravam spregovoriti o nekaterih ugotovitvah iz življenja slovenskih povratnikov iz Avstralije, ki jih povzemanj iz etnološke raziskave, napisane v letih 1980/81. Letnico omenjam zaradi tega, ker se zavedam, da se je do danes marsikaj, kar omenjam v tekstu, že spremenilo. Vse spremembe nameravam upoštevati v naslednji etnološki študiji, ki bo govorila o življenju Slovencev v Avstraliji.

IZSLEDKI RAZISKAVE NA PRIMERU SKUPINE POV RATNIKOV

Skupino preučevanih povratnikov je sestavljalo trideset informatorjev različne starosti (rojeni med letom 1898 in 1975), spola (ženske, moški in otroci), stanu (poročeni, neporočeni, ločeni, vdove), izobrazbe (od osnovnošolske do visokošolske), poklica (od nekvalificiranih do visokokvalificiranih delavcev, upoštevani so tudi upojenci).

Čas in vzrok izselitve

Največ povratnikov je emigriralo iz ekonomskega vzroka med leti 1950–60. Glede na presežek delovne sile v Jugoslaviji in glede na potrebe Avstralije po nekvalificiranih delavcih je v tem obdobju emigriralo največ povratnikov z osnovnošolsko in nekaj s srednješolsko izobrazbo.

Gradbeni inženir, danes zaposlen v Ljubljani, pravi o vzroku izselitve naslednje: »V času nastanka neuvršenih držav je obstajala mednarodna organizacija za tehnično pomoč deželam v razvoju. Kot član tega združenja sem leta 1968 dobil ponudbo avstralske vlade, da se lahko s svojim poklicem zaposlim pri gradnji projekta »Snowy Mountains«. V upanju, da bom obljubljeni delovni mesto dobil, sem se z družino izselil v Avstralijo.«

Predvsem ženske povratnice so se izselile tudi zaradi poroke, npr.: računovodkinja iz Ljubljane pravi, da se je izselila »zaradi fanta, s katerim sem se kasneje poročila. Ker ni dobil zaposlitve doma, je odšel v Avstralijo. Po šestih mesecih sem odšla za njim. Iz Salzburga sva nadaljevala pot v Avstralijo.«

Med vzroke izselitve lahko prišteva mo tudi avanture in želje po novih dogodivščinah, zaradi katerih so odšli v svet predvsem mlajši neporočeni moški.

Potek potovanja v Avstralijo

Največ povratnikov je potovalo v Avstralijo s pomočjo mednarodne begunske organizacije IRO. Večina jih je ilegalno prestopila mejo. Odhajali so sami, s prijatelji ali z družino.

Starejši povratnik, eden prvih Slovencev, ki so potovali z IRO, se potovanja spominja takole: »Leta 1949 sem, zaradi brezposelnosti, ilegalno odšel v Avstrijo. Vedel sem, da bom moral pot nadaljevati, ker se je avstrijska vlada otepala brezposelnih. Preko posebne agencije za begunce sem zvedel za IRO, ki je plačala bivanje beguncev v kampih do njihovega odhoda in vse stroške potovanja z ladjo ter bivanje v »hotelih« v Avstraliji. V zamenjavo si moral podpisati pogodbo, da boš dve leti opravljal delo, ki bo v skladu s potrebami avstralskega gospodarstva.

S prijateljem sva si ogledala posebno brošuro o Avstraliji, namenjeno emigrantom in se v Celovcu prijavila za »lager«. Po temeljitem zdravniškem pregledu me je IRO potrdila za sposobnega. S tem sem uradno dobil status begunca.

Prvi začetki v Avstraliji

Prihod v novo okolje je pomenil prelomnico v načinu življenja povratnikov.

Pomanjkanje denarja, problemi z zaposlitvijo in komuniciranjem zaradi neznanja angleškega jezika, stanovanjske težave, občutek zapostavljenosti zaradi nepoznavanja avstralske kulture in življenja, občutek osamljenosti, diskriminiranosti od ostalih etničnih skupin in močno domotožje – vse to je vplivalo na različno stopnjo prilagoditve in vključitve »New Australians« v novo življenjsko okolje.

Vsi izseljenci, ki so potovali z IRO, so se izkricali v Melbourne. Od tam so jih odpeljali v »hotel« Bonegila. Pogodbo z IRO jih je omejevala pri izbiri poklica, hkrati pa je bil s tem rešen njihov začetni problem bivanja. Dokler si niso materialno pomagali, so

stanovali v pločevinastih zgradbah; dobivali so brezplačno hrano, opravljali delo, ki jim je bilo dodeljeno in obiskovali večerne tečaje angleškega jezika.

Slabi življenjski pogoji so vplivali na to, da se je vsak posameznik hotel čim hitreje osamosvojiti in si najeti lastno stanovanje. Skupina povratnikov, ki je potovala z letalom, je ves čas svojega bivanja živel v Sydneyu ali v njegovi okolici (v Wollongongu). Že pred odhodom so imeli znanke ali sorodnike v Avstraliji, ki so jim pomagali poiskati delo. Poleg tega je bila avstralska vlada takrat naklonjena novonaseljenecem in jim je z ugodnimi krediti pomagala do hitrejšje materialne osamosvojitve.

Tisti, ki so živeli v »hostelu«, so morali na začetku svojega bivanja v Avstraliji opravljati točno določeno delo. Med njimi je bilo tudi nekaj izjem; ti so si sami poiskali službo.

Po odhodu iz »hostela« so spremeni delovno mesto zaradi boljšega zaslužka.

»Slovenci so v Avstraliji cenjena delovna sila,« pripoveduje pater iz Plečnikove cerkve v Ljubljani, »hitra prilagoditev na nov delovni urnik in delo ter pridnost sta jim pomagala, da so v zelo kratkem času napredovali na delovnem mestu. Tako so si pridobili kvalifikacije brez šolanja, samo s svojimi sposobnostmi. Večino je k temu na začetku spodbujala želja po čim hitrejšem in čim boljšem zaslužku, da bi se s prihranki vrnil domov.«

Dela, ki so jih opravljal Slovenci v času bivanja v »hotelih«, so bila v večini fizično naporna in slabo plačana. Dve povratnici z osnovnošolsko izobrazbo sta bili delavki za tekočim trakom, enega so poslali v Snowy Mountains, kjer je opravljal fizično delo pri gradnji hidrocentral. Upokojenec iz Metlike je bil vrtnar, njegova žena pa varuška otrok. Kamnosek iz Ljubljane je obiral sadje.

Zanimiv je primer povratnice, ki se je poročila v Avstraliji: »V času prihoda v Bonegilo sem bila noseča in so me poslali v poseben »hostel« za noseče imigrantke. Dela nisem smela opravljati vse do poroda. Poleg hrane in prenočišča sem imela na voljo tudi zdravniške preglede. Moža so zaposlili v rudniku, zelo daleč stran od »hostla«. Po porodu smo si z njegovimi prijatelji najeli stanovanje v Sydneyu. Šele po letu dni, ko nisem imela več statusa porodnice, sem se zaposlila v tovarni, kjer so izdelovali zamaške za Coca-colo. Bila sem delavka za tekočim trakom.«

Septembra 1949 so me napotili v kamp blizu Beljaka. Tu je bilo pravo zbiralništvo beguncev, med njimi tudi veliko Primorcev, ki so čakali na nadaljnji transport. Morali smo obirati

Nekdanji »hostel za imigrante« v Wollongongu

sadje in opravljati razna priložnostna dela. Dobili smo tudi nekaj denarja, da smo si lahko kupili najnujnejše. Po treh mesecih so nas odpeljali v kamp v Baniolliu, blizu Neaplja. Tu smo dva meseca živeli v bivši vojaški kasarni in čakali na odhod v Avstralijo. Življenje je potekalo podobno kot v »lagerju« v Avstriji.

Po petih mesecih smo končno dočkali ladjo. Vkrcali smo se v Neaplju. Bili smo sami neporočeni in poročeni moški brez otrok. Vožnjo smo preživeli v podpalubju. Med tem časom sem se spoznal s štirimi Slovenci. Vendar smo se po prihodu v Avstralijo ločili in nismo obdržali medsebojnih stikov.

Po mesecu dni vožnje smo se izkrcaali v Melbournu.

Potek poti ostalih povratnikov, ki so kasneje potovali z IRO, je bil podoben. Sčasoma so se izboljšale razmere na ladji, begunci so postali potniki drugega in tretjega razreda, vstop na ladjo ni bil omejen s spolom in stanom, med vožnjo so se organizirano učili angleškega jezika.

Nekaj povratnikov si je samo plačalo pot in so potovali z letalom iz Beograda ali Dunaja.

Nekateri Slovenci so si sami poiskali novo službo. Odšli so v Sydney ali Melbourne, kot zakonca iz Metlike: »Po dveh letih smo šli ven iz »lagerja« v Sydney, tam smo se pa zaposlili, jaz za bolničarko v domu onemoglih, seveda sem prej hodila v večerne šole. Mož je delal v tovarni pri stroju.«

Trgovka iz Sevnice je po poroki s hrvaškim izseljencem pustila delo v

tovarni. »S prihranki sva kupila staro hišo v Sydneyu, jo obnovila in prodala. Takšen posel je prinesel veliko denarja. Zato sem jaz ostala doma z dvema hčerkama, mož pa je preprodal prenovljene hiše.«

RTV-tehnik iz Maribora si je po prihodu v »hostel« že po nekaj dneh poiskal delo. »Hodil sem od trgovine do trgovine z radijskimi in TV aparati in iskal delo. Neki trgovec me je napotil v eno največjih servisnih delavnic v sklopu tovarne za radijske in televizijske sprejemnike. Vem, da sem skoraj zadnji drobiž porabil za taksi, ki me je pripeljal na drugi konec mesta. Stopil sem v to veliko servisno delavnico. Ker seveda nisem znal angleško, sem začel klatiti po slovensko. Nihče me ni razumel. Takrat se je oglasil neki Holanec v nemščini. Dopovedal sem mu, zakaj sem prišel. Peljal me je k šefu, kjer sem mu z rokami in spričevali dokazoval, kaj sem. Seveda dokumentov še pogledati ni hotel. Naročil je Holancu, da naj v delavnici pokažem, kaj znam. Na mizo so mi dali radio s štirimi napakami, katere sem odstranil, tako da je zopet igral. Tako sem dobil delo. Moja prva tedenska plača je bila 12.20 avstralskih dolarjev, pet dolarjev smo z družino porabili za življenjske stroške, vključno s plačevanjem podnajemniške sobice in kuhinje, ostalo smo varčevali.«

Tisti, ki so imeli znance v Avstraliji, so si lažje poiskali zaposlitev. V Wollongongu se je uveljavil avtoličar iz Šenčurja. Emigriral je skupaj z družino. »V Wollongongu smo poznali že-

nino sošolko. Pri njej smo živeli nekaj dni, dokler si nisem našel dela v železarni. Bil sem fizični delavec. Plača je zadoščala, da smo si najeli hišo nekega trgovca. Žena zaradi otrok ni bila zaposlena. Po enem mesecu sem odpovedal službo, ker sem se hotel zaposliti kot avtoličar. V tem času sem se že naučil nekaj angleških besed in sem si kmalu našel delo v privatni avtoličarski delavnici. Bil sem dobro plačan delavec. Po šestih mesecih sem s pomočjo kreditov odprl lastno delavnico v spodnjem delu hiše.«

Slovenci so z redno zaposlitvijo začeli prejemati redne tedenske dohodke. Skromno življenje (varčevanje pri hrani, nakupu obleke in drugih materialnih dobrin) ni zahtevalo veliko izdatkov. Zato so lahko v kratkem času (od šestih mesecih do enega leta) privarčevali dovolj denarja za najem stanovanja in nakup avtomobila. Večina si je pomagala s krediti, ki jih je avstralska vlada dala novonaseljenim. Lažje so se osamosvojili zakonci brez otrok in neporočeni imigranti: Po nekaj letih so kupili večjo ali manjšo hišo z vrtom. Med prvimi elementi notranje opreme so si kupili hladilnik (zaradi vročega podnebja) in televizijo (ob kateri so preživljali prosti čas in se učili angleščine).

Materialna osamosvojitev je bila prva stopnja vključevanja povratnikov v avstralsko družbo.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

Breda Čebulj

umetniška beseda

Muhoborci

Fran Milčinski (1869–1932) po poklicu sodnik in pozneje odvetnik, velja za enega izmed najboljših slovenskih humorističnih in poučnih pisateljev. Njegovo najboljšo delo so Ptički brez gnezda (1917). Odlomek, ki ga objavljamo, je iz zbirke humoresk, ki so z naslovom Muhoborci izšle leta 1912.

Ni ga izlepa trga na Slovenskem bolj prebujenega, kakor je Muhobor.

Celo svojega brivca ima, gospoda Krunoslava Batiča: krasen človek, kadar tako v čaru smelih svojih brk in podjetne svoje frizure sloni v durih brivnice in ga obseva zahajajoče sonce, pri nogah pa mu važno sedi slikoviti koder Hedervary! – Hedervary spada k obrtu: njegova potrpežljiva glava služi že leta in leta ukaželjnim Batičevim vajencem kot vežbališče višjega lasoslovja in tako se kaže Hedervary vsak dan po drugačnem prelestnem vzorcu friziran in onduliran zavistnim očem trških gospodičen.

Ali Batič in Hedervary nista vse! Muhobor ima tudi mlekarstvo in ima dve stranki: ena je za mlekarstvo, druga, ki jo ne ve se iz kakih vzrokov zmerja liberalno, je zoper mlekarstvo. Zadnji čas sili še tretja stranka na dan: pristaši so ji mladi ljudje, ki se hrupno pozdravljajo: »Na zdar!« – pozimi nosijo polhovke, njih ostali program pa je še tajen; sklad zbirajo za skupne večerje in njih disciplina je vzorna.

Pa to ni posebno važno!

Ali kolikor je drugih, resnično znamenitih znamenitosti v Muhoboru!

Vzemimo le požarno brambo! Načelnik ji je mizar Rapč: najlepšo ima čelado, najlepši meč izmed vseh vrlih gasilcev, kar jih je v deželni zvezi. Pa tudi hlače njegove so vredne, da se omenijo: skoraj za ped je široka zlata porta, ki jih krasi ob boku od vrha do tal.

In potem cestna razsvetljava: tudi z njo se ponaša Muhobor! Petrolejska je sicer in gori le v nočeh, ko pratika ne kaže meseca, ali – tukaj je in vredna, da se omeni. Kadar v pratiki sveti luna, razsvetljava ne našgo in naj je

noč še tako temna. V takih temnih nočeh si pomagajo tržani z ročnimi svetilkami, da najdejo skozi vijugaste in bregovite, z drvimi, vozmi in drugo šaro zastavljene ulice v gostilno in zopet domov. Saj stvar bi se dala z majhnimi stroški preurediti tako, da bi za razsvetljava ne bil merodajen mesec v pratiki, ampak oni na nebu. Ali Muhoborci niso le prebujeni, Muhoborci so tudi zavedni; oprezno čuvajo svoje pravice in nič kaj radi ne opuščajo starih, častitljivih običajev.

Tako so si ohranili še marsikako dragoceno svetinjo izza dob pradedov. Npr. praženje snega. Ko prične toplejši sonce oznanjati bližajočo se vigo, tačas gredo Muhoborci in razkopljejo in postrgajo po tesnih osojnih ulicah, iz temnih kotov in iz mrzlih dvorišč stari umazani sneg in led in ga zvozijo na glavni trg. Tam ga lepo in rahlo razlože po sto let starem tlaku iz okroglih kamnov, kakor se razloži lan po tratini, da je deležen koristne sončne gorkote.

Tako pražijo sneg. Lahko bi ga z isto potjo in z manjšim delom odkidali kar v žabji potok, ki čisto pri rokah teče tik ob glavnem trgu, ali praženje snega je že prastara navada, in če bi kdo vstal zoper njo, nemara bi padli po njem, kakor da jim skruni sveto vero očetov. Taki so Muhoborci!

Samoraslost se jim pozna tudi v jeziku. Naglašajo, kakor da bi se kregali. In lepe, krepke izraze imajo. Nogam pravijo »bedresa«, prstom »parklji«, lasem »griva«. Dekle je »zizjala«, obleko imenujejo »cunje«. »Naša zizjala ima nove cunje«, pomeni torej, da ima tista gospodična novo toaleto. Dečki se kličejo »betice«; kadar pa žena govori o svojem možu, mu spoštljivo reče »naš človek«.

Ob posebno svečanih prilikah jedo koštruna v omaki. – Vobče so pošteni, krotki ljudje. Tudi revnejši del trškega prebivalstva greši redkokdaj zoper postave; tu pa tam se zmakne kaka zeljnata glava ali kak dežnik – to je vse! In pa zmerjajo se radi!

Zmerjanje je njih najslabša stran. Prišlo jim je v navado in spada v način njih govorice. Namesto »prijatelj« in »boter« si reko »kmetavs« (ponosni so, da so tržani) in »mulec«; pa si drug drugemu nič ne zamerijo. Le pozimi se žene graščinskih gozdnih delavcev radi tožarijo. Zobotrebnice izdelujejo – »kline«, kakor jim pravijo; vsa družina jih dela – od petletnega frkolina naprej – dan na dan, od zore v pozno noč, zvečer po več družin vkupe pri eni luči. Ko se pa dodobra nasedé in jih bole od sedenja že vse kosti, si vmes kak dan naredo praznik, in da jim ne mine brez zaslužka, gredo in se tožijo – čim več prič, tem bolje! Kar jim potem sodnija izplača pričnin, si lepo po bratovsko razdele med sabo.

Tožene razžalitve si seveda tik pred sodbo drug drugemu odpuste, da ni nič kazni; le priče morajo biti zaslišane in – plačane, zato jim gre. Sodnik v Lučah ni slep in vidi, kam pes leti, pa si misli: »Reveži so!« in jim z odprto roko nagraja »pot in zamudo«. Zakaj pa ne! Saj gre iz državne blagajne in je tako silno prijetno blag biti in dobrodelen – iz tujega žepa!

Muhobor stoji na zgodovinskih tleh.

Okoli leta 33 pred našim štetjem je bil tod nekod ranjen slavní rimski triumvir Octavianus, poznejši cesar Augustus: oster kamen mu je bil priletel v nogo ali kakor pravijo Muhoborci, v »bedresa«. V lučanju kamenja so se že od nekdaj odlikovali poglavci muhoborski. Oziroma muhoborski z velikim »M«. Ne vem, kako bo pravilneje. Ta profesor uči tako, oni tako, častivredna rodoljuba sta obadva, človek se ne bi rad zameril ne temu ne onemu in zato je položaj pisatelju zelo mučen. Ako bi se smelo častivrednima rodoljuboma svetovati: zedinita naj se in žreb naj odloči! Srce nam ne bo izkrvavelo, naj zmaga mala začetnica ali velika, le da bo mir! Časi so slabi, za kruh gre trda, draginja je taka, da jajce stane 12 vinarjev – skoraj bi kazalo človeku, da postane kura in leže jajca – pa se ukvarjaj s pravopisom, vsake kvatre novim, kakor da ni drugih skrbi! Zato se naj učena gospoda poravnata in zedinita! Pa kaj, ko se ne bosta! Prazen je up, ker sta Slovenca in povrh še profesorja; trda, neizprosna, jeklena!

Torej muhoborski ali muhoborski paglavci si laste slavo, da so njih mokronosi predniki cesarju Augustu zalučali kamen v koleno. Na to njih junastvo spominja v Muhoboru gostilna z napisom: »Pri šepavem Rimljanu«. Pripomniti pa je, da si prisvajajo isti zgodovinski dogodek tudi sosedne Luče, sklicujoč se na svoje ime, in tudi v Lučah se šopiri na gostilni za sodnijo izzivajoči napis: »Pri pravem šepavem Rimljanu«; praga te gostilne ne prestopi noben zaveden Muhoborec.

Leta 1584 so blizu do sem privdajali Turki. Podjetni Muhoborci so jim skrivaj poslali odposlanstvo s povabilom, naj jim pridejo zapaliti hiše, ki so jih bili pravkar visoko nad vrednost zavarovali. Tako pripovedujejo Lučani. Ogorčeni Muhoborci pa isto trde o Lučanih.

16. avgusta 1713 je v Muhoboru uradoval glasoviti kriminalni komisar Boštjan Repar in je v smrt na vešalih obsodil razvpito čarovnico Jerečko, ki se je pečala zlasti z izdelovanjem toče in krvavega dežja, pa je bila tudi drugim skritim umetnostim kos. Ker Muhoborci niso imeli svojih vešal, so ponje pisali v Luče. Nevoščljivi Lučani pa, od nekdaj sovražni Muhoborcem, so jim oholo zavrnilo prošnjo, češ veša-

la smo si napravili zase, za svoje otroke in za otrok otroke, ne pa za vas Muhoborce. Ta odgovor je sila razkačil ves Muhobor, ne izvzemši Jerečko, ki je bila navzlic svojim kočljivim posebnostim vendar vneta Muhoborka. In kaj je storila Jerečka? Poslala je na Lučane točo, debelo kakor kurja jajca; ves bob jim je potolkla in so Lučani tisto zimo živeli zgolj ob zmletih smrečjih storžih. V zahvalo za ta poraz kletega sovraga so Muhoborci Jerečko oprostili železja in ječe in Jerečka je šla in se na stara leta močno poboljšala in je Muhoboru še mnogo koristila z zagovarjanjem urokov in odganjanjem čarovnic od krav.

Tudi usodepolno leto 1848 ni šlo brez dogodka mimo Muhobora. Tega leta je Kovačkova krava vrgla teleta s tremi glavami. Tele je za zdaj v muzeju in Muhoborci ga kaj radi hodijo gledat, češ naše je!

Leta 1876 je izbruhnil v Muhoboru ljut verski boj; župniku so ustavili bero, k maši in k svetim zakramentom so hodili v sosedno faro in niti blaženstva polnim besedam škofjega poslanca se ni posrečilo zravnati globoki razdor. Povod homatijam je bil sv. Pankracij, ki ga je župnik na svojo roko, ne zaslišavši mož in kar na tihem premaknil iz glavnega oltarja v stranskega, kjer je stal v mračnem kotu kakor kak siromašen osebenjek in nadležen pritepe-

nec, on sv. Pankracij, ki je vsa leta, odkar stoji cerkev, zvesto branil faro toče in črva. Pet let je trajal verski boj, preden je zmagal sv. Pankracij in z glorio se vrnil na svoj stari prostor.

Leta 1903 je bil za župana izvoljen gospod Božidar Kajca, posestnik in štacunar, mejnik lepše dobe in začetnik nezaslišane prebude v Muhoboru. Ko je on bil župan, se je na novo prebelila šola, postavil se je gasilski dom, vsadila se je spominska lipa. Za njegovega županovanja je bilo, ko se je ustanovilo Olepševalno društvo, važno društvo, ki je kot v prvem letu svojega delovanja postavilo lično klop pod prej omenjeno spominsko lipo. Kakor v zeleni lopi se je sedelo na tej klopi! Prišel je v Muhobor učenjak – ponočne metulje je lovil na med in luč, stanoval je v gradu, od daleč je bil, tri dele sveta je že videl – pa je rekel, da nikoder še ni naletel na tako orjaške koprive, kakor so se košatile okoli te klopi in se prijazno zgrinjale nadnjo. In ko je postavilo to klop, Olepševalno društvo ni zadremalo na svojem uspehu, ampak, rastoč v svojih ciljih, le podvojilo svojo vnemo in soglasno in ob velikem navdušenju storilo načelni sklep, da se zgradi lična vremenska hišica, ki bo v kras in ponos vsem trgu; izvršitev tega sklepa pa se je začasno odložila. Muhobor je imel namreč občinskega slugo, ta občinski

sluga je imel ženo, ta žena je imela na desni nogi otiščance, ki so jo k slabemu vremenu čuda skeleli, in kadar so jo skeleli, je mož vedel, da je treba vzeti dežni plašček, in kadar so ga takega videli tržani, so rekli: »Dež bo, občinski hlapec ima plašček!« in niso za svoje vsakdanje potrebe kar nič pogrešali vremenske hišice. Zato so s takim navdušenjem sklenjeno zgradbo vremenske hišice lahko z mirno vestjo začasno odložili, zlasti – ker denarjanjo tako niso imeli.

Tak je bil torej Muhobor, taka njegova slavna zgodovina, taka njegova zgledna sedanost. Vse je bilo v najlepšem, slehernega pravega rodoljuba z iskrenim veseljem navdajajočem redu. Le ene same stvari je nedostajalo Muhoboru, da ni stal na vrhuncu: sodnije, te ni bilo v Muhoboru!

Kaj je novega?

NOVI TEDNIK

NOVI TEDNIK Z NOVICAMI,
ZANIMIVOSTMI IN PRISPEVKI OD
RINKE DO SOTLE IN OD BOČA DO
RADEČ. NAROČITE GA!

Novi tednik
Celje, Trg V. kongresa 3 A, p. p. 161

Naročite se na Primorske novice

V letu 1982 so beležile Primorske novice 35 let razvoja in vsebinske bogatitve. Naše glasilo, ki izhaja vsak torek in petek v tedenski nakladi več kot 40.000 izvodov, bere okoli 100.000 bralcev na Primorskem, precej izvodov pa pošiljamo v zamejstvo in tudi v najbolj oddaljene kraje sveta. Skorajda ni dogodka na Primorskem, ki mu v Primorskih novicah ne bi posvetili vsaj delček prostora. Primorske novice ostajajo zveste izvirnim informacijam iz domačih krajev. Izhajajo v desetih primorskih občinah: Ajdovščina, Idrija, Ilirska Bistrica, Izola, Koper, Nova Gorica, Piran, Postojna, Sežana in Tolmin. Urejata jih uredniška odbora v Kopru in Novi Gorici. ČASOPISNA DELOVNA ORGANIZACIJA PRIMORSKE NOVICE KOPER 66000 KOPER Ulica Osvobodilne fronte 12 Naročniško-oglasni oddelek Koper, tel. (066) 21-530, Nova Gorica (065) 21-948

Naročilnica

Podpisani(a)
kraj, ulica
št. pošta
naročam Primorske novice

(lastnoročni podpis)

Naslov izpolnite s tiskanimi črkami in podpisano naročilnico izrežite ter nalepite na dopisnico ali pošljite v ovojnici na naslov: PRIMORSKE NOVICE, Ulica OF 12, 66000 Koper

mladim po srcu

Janez Povše

Kako je nastala mavrica

V davnih, davnih časih, še preden so se ljudje začeli prepirati med seboj, so se med seboj prepirale stvari v naravi. Uganjevale so, kdo je lepši in kdo ni tako lep, katera stvar je plemenitejša od druge. Posebno vneto sta se prepirala Zemlja in Sonce. Zemlja je zatrjevala, da je prav ona najlepša. Kako tudi ne bi bila s svojimi morji in gorami, dolinami in rekami, travniki in jezeri – gotovo je najlepša stvar v vesolju in zato je se ji morajo vsi pokoriti, tudi nebo in Luna pa tudi Sonce, ki sije z neba.

Sonce pa je tudi hotelo biti prvo med vsemi stvarmi in je trdilo, da je prav ono najlepša stvar v vesolju: daje svetlobo in omogoča življenje, daje toploto, brez svetlobe in toplote ni življenja, ni ničesar. Sonce je zato najlepša stvar na svetu, vsi se mu morajo pokoriti in ga častiti.

Zemlja pa ni odnehala in se je še naprej postavljala s svojimi lepotami in prednostmi, s svojimi polji in sadeži. Naj je Sonce še tako zatrjevalo, da

ji s svojo svetlobo in toploto daje vse, je Zemlja vztrajala in Sonca ni priznala za najlepšo stvar v vesolju.

Dobro,« je rekla Zemlja, »pa enkrat za vselej razčistimo, kdo je najlepši in kdo je prvi, komu se morajo vsi pokoravati.«

Vsi so poslušni: nebo, Luna in zvezde. Beseda je dala besedo, nazadnje je Zemlja, ki ni več vedela kaj reči, zatrdila, da njo Zemljo, kazi samo dež, pravzaprav jo kaze oblaki, ki pa jih ustvarja Sonce, ki se kar naprej kopa v velikem morju.

»Tako je,« je ponovila Zemlja, »edino dež s svojimi oblaki kazi mojo lepoto, ki bi bila brez tega naravnost popolna.«

Vsi so ostrmeli: Sonce, nebo, Luna in zvezde. Vsakdo je moral priznati, da je v Zemljinih besedah nekaj resnice. Kadar je močno oblačno ali kadar močno dežuje, Zemlja zgubi nekaj svoje lepote.

Sonce ni vedelo, kaj bi odgovorilo. V trenutku zadrege pa je zagledalo na nekem delu Zemlje strašen naliv. Pod deževnimi oblaki je bila Zemlja temna in mračna. Sonce je s svojimi zlatimi žarki posijalo naravnost v mračno nevihto. Žarki so proniknili skozi milijone debelih vodnih kapelj. In zlati žarki so pričeli odsevati v debelih kapljah v vseh mogočih barvah, v tisočih in tisočih barvnih odtenkov. Strnili so se v čudovitem okroglem loku barv, ki mu danes pravimo mavrica. Vsi vemo, da je mavrica igra sonca in dežja, igra zlate Sončeve barve in tisočeri barv, ki nastajajo v kopanju Sonca v dežju.

Pravijo, da je Zemlja po tem dogodku utihnila in se ni več prepirala s Soncem. Nemara se ji kdaj pa kdaj spet zahoče prepir, takrat Sonce posveti v deževni naliv in ustvari mavrico.

Niko Grafenauer

Zrcalo

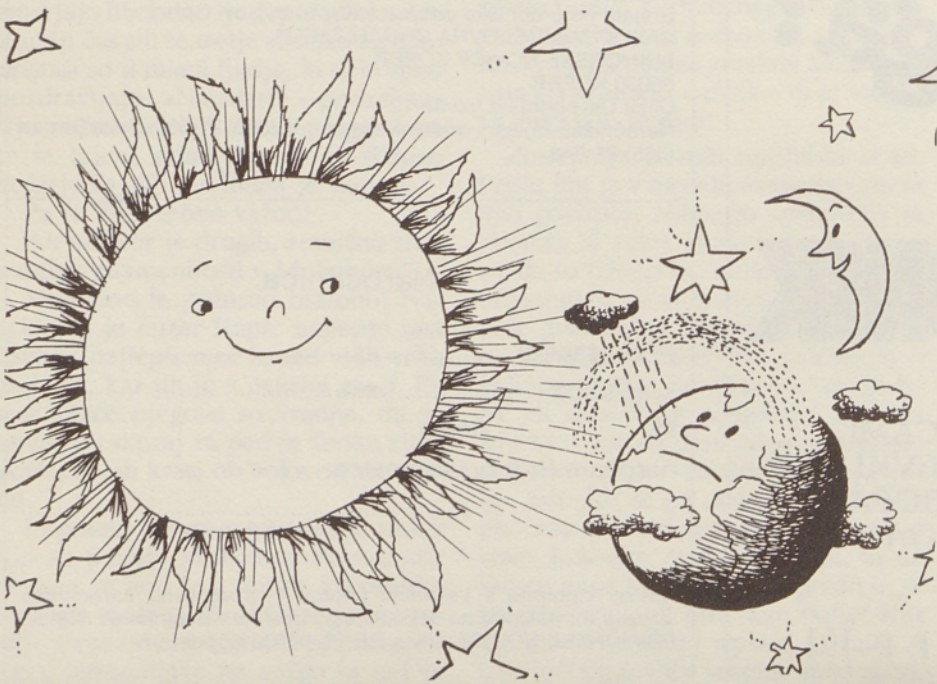
Zrcalo ni za nobeno drugo rabo, kot da vse dni prestopi samo pred sabo.

Pri manjših zrcalnih družini zrcal se vidi le glava, a pri zrcalnih z nogami do tal vsa postava.

Zrcalo si kar naprej češe lasé in enkrat na dan brije brado. In tudi brke dobi, kadar je čokolado.

Zrcalo se gleda v oči, kak koder si včasih popravi in včasih se do ušes nasmeji kakšni glavi.

Lect

Kaj je napravil nekoč fant, da bi se prikupil dekletu? Na sejmu ji je na štantu kupil lectovo srce, lepo okrašeno, z vdelanim ogledalcem in z napisom, ki je govoril namesto njega: Stanovitost mojega srca je le tebi obljubljena.

Ali:
Koder hodim, kjer stojim,
iz srca za teboj hrepenim.

Lectarji so gnetli lect iz ržene moke in medu, v lesenih modelih pa so oblikovali iz njega različne figurice: dojenčke, vojake, jezdece, gospode in gospe, živali in predmete za vsakdanjo rabo. Na niti so nizali rdeče in belo obarvane lectove jagode in jih prodajali za ogrlice, dečkom so ponujali lectove cigare, fantom pa lectova srca.

Izdelovanje lecta je že stara obrt. Zgodovinarji pravijo, da so ga poznali že v 17. stoletju. Svoje izdelke so ponujali lectarji navadno na sejmi. Najstarejši se spominjajo, da so jih pripekljali tudi po štiri skrinje, pa so vse

prodali. Kajti lect je bil vabljliva slaščica, pa še bogata paša za oči. Otroci staršem niso dali miru, dokler jim niso kupili lectove punčke ali pa lectovih češenj. Nekateri otroci so slaščico takoj pohrustali, drugi so se še postavljali z njo, z lectovo cigaro med prsti ali z lectovimi češnjami na ušesih.

Sedaj je zmeraj manj sejmov, pa tudi lecta in lectarjev. Zadnji iz Slovenjega Gradca in iz Murske Sobote se še pokažejo s svojimi izdelki na redkih sejmi. Pa imajo med otroki in odraslimi še veliko odjemalcev.

dr. Marija Makarovič

Ilustrira: Marjanca Jemec-Božič
Ureja: Miha Matè

Potok in ogledalo

Ogledalo se je pobahalo potoku: »Jaz sem najimenitnejša reč na svetu. Kadar se človek postavi predme, mu takoj pokažem najmanjši madež na licu!«

Potok je zažuborel in odgovoril: »Tudi jaz pokažem človeku najmanjši madež, a sem vedno pripravljen, da mu ga tudi sperem z lica.«

vaše zgodbe

V nekem mestu

Poslovilnega večera se je vedno bolj bala. Natančno se je spomnila, kakšno je bilo vzdušje na zadnjih dveh.

Uslužbenci iz obeh pisarn so se zbrali v jedilnici. Velika miza na sredi je pregrnjena z belim prtom in vsi so sedeli mirno, v rokami v naročju in skoraj v zadregi pogledovali h kolegici ali kolegu, ki je odhajal v pokoj ali na drugo delovno mesto. Zdelo se ji je, da so se vsi, ki so odhajali, zavedli komaj na poslovilnem večeru, da zares odhajajo in da bo treba še isti večer pospraviti predale svoje pisalne mize. **Posloviti** – šele sedaj je dobila beseda svoj pravi pomen. Čakali so, da je šef oddelka s kratkim poslovilnim govorom prekinil že kar morečo tišino. Cvetka in Marjana sta že ob prvih šefovih besedah solzno pogledovali nekam v prt. Potem ploskanje, pa darilo v slovo in polni kozarci, nazdravljanje. Vsi so že vedeli, kdo bo položil nazaj na mizo izpraznjen kozarec, kdo napol praznega in kdo bo v vino le bežno pomočil ustnice.

Bala se je tistega četrтка. Enostavneje bi bilo izginiti in pri šefu pustiti

pismo, v katerem bi mu skušala razložiti, da je pač dolgo premišljevala in se končno odločila, da z družino odide v tujino, malo iz radovednosti, malo pa tudi zato, da dogradijo hišo zunaj mesta. Oprosti naj, da odhaja, ne da bi to prej povedala in se poslovila, kot se pač spodobi.

Marija je zadnje dneve vse pogostejše pogledovala k njej. Ko je vlagala nov list v pisalni stroj, se ji je nasmihala, nasmeh naj bi bil prijazen spodbuden, pa se je že počasi levil v skorajda žalosten očitek.

Doma je pozno popoldne odhajala na daljše sprehode. Otroka je puščala doma z izgovorom, da mora skočiti v trgovino. Hitro je izginila za blokom in nato upočasnila korak. Naselje je ostalo za njo, potka preko poljane do gozda je bila izhojena. Trava je že počasi izgubljala svojo svežo zeleno barvo. Narava se je težka in zasopla sklanjala v pozno jesen. Urejevala je svoje misli, zbirala vonje in podobe, zasajala v mislih v travo na obeh straneh potke čudne cvetove, ki naj bi rasli na severu. Nekoč se je pogovarjala z znanko, ki se je pred nekaj leti vrnila iz Švedske. Vpraševala jo je, kakšna je švedska pokrajina, letni časi... »Zime so dolge in mrzle, pomladi kratke in vetrovne.« »Pa narava, kakšna je?«, jo je nestrpno vpraševala. Ta jo je začudeno pogledala, gozd, da je podoben gozdu, menda je le nekaj več brez. In ko si je skušala v mislih spremeniti domač gozd v švedskega, je vse skupaj izpadlo kot nekakšen ponesrečen kolaž. Počasi se je obrnila in se vrnila proti bloku. Poslovilni večer je bil prav tak, kot je pričakovala. Marija je jokala in venomer ponavljala: »Glej, da boš pisala!« Šef se je za trenutek umaknil in se nato prikazal z velikim šopom rož in z dari-

lom, povezanim z veliko rdečo pentljo. Bila je utrujena, omotična od popitega vina. Raztreseno je poslušala šefa, začutila vonj njegove brivske vodice, ko se je sklonil k njej in ji izročil darilo. Kasneje se je malce razživila. Marija ji je venomer natakala vino v kozarec. Domov jo je odpeljal šef in skoraj bi pozabila rože in darilo na sedežu.

Ko se je kasneje na Švedskem skušala spomniti slovesa z bratom in materjo, ji to ni uspelo. Še ko je zapirala vrtna vrata, se ji je zdelo, da je pozabila kup važnih stvari. Mož je govoril o neki beležki, sin je hotel stlačiti v poštovalko nekaj avtomobilčkov.

Ko so se s taksijem peljali z letališča proti novemu domu, je bilo oblačno in veter je tu in tam nanese v šipo kakšno kapljo dežja. »Vsega bi se morala spomniti. Sleherne bilke, kamna, obraza...«, si je čez nekaj mesecev očitala. »Vse bi moralo ostati v meni kot napisana zgodba, z natančnimi opisi pokrajin in ljudi.«

Vsakdanje stvari okoli otroka in moža so se urejevale nekako same od sebe. Skoraj strah jo je bilo, kako mehko in samo po sebi umevno se utirjata v novem prostoru, ona pa je še vedno urejevala preteklost v sebi, ves čas zazrta nazaj, kot na smrt bolan človek, ki skuša ugotoviti ali je bilo njegovo življenje dovolj bogato, da se lahko poslovi od njega.

Najhuje je bilo spomladi. Kot da bi čutila rasti zgodnjega cvetja v svojih krajih. Bolečče so se razraščali v njej zvončki in krhki cvetovi podlesnih vetrnic v še vedno sivo neprijazno nebo severa. Mesto je že dolgo ni več zanimalo, lahko je stopala mimo izložb, ne da bi gledala vanje. Na postaji podzemne jo je nekdo pocukal za rokav. Bila je znanka iz slovenskega društva. Še sama ni vedela, zakaj je pristala, da sedeta h kavi v bližnji restavraciji. Sitna so ji bila vprašanja o službi, počutju, družini. »Zbudi se že vendar, punca, in ne glej tako zgubljeno«, se je nenadoma obrnila k njej znanka. V zadregi se ji je nasmejala, odpila požirek kave in všeč ji je bil vendar znankin obraz. »Poskusi vendar spregovoriti o svoji veliki nezadovoljnosti, o tem kako se pridno trudiš, da ne poženeš korenin tukaj, kako si obrnjena vsa nazaj, kako lebdiš v ledenih sapah Švedske«, se je smejala znanka. »Čas je že, da vdihneš zrak te dežele, da se počutiš kot marljivi raziskovalec novega in prav tako lepega, tu na tujem. Povej, ali si se v teh dveh letih vsaj enkrat začudila kristalno beli zimi, začutila toploto lučk za okni, ki jih prižigajo pred koncem leta? Si kdaj pomislila, da nas lahko vzradosti tudi ta kratka pomlad, ko vse mesto zadihava po dolgi zimi iz polnih pljuč? Si kdaj natrgala šopek šmarnic v gozdu? Nik-

HIŠA Z VRTOM

Ob lepi tam cesti
stoji hiša v zavetju.
Spreдай, ob strani
vsa je v cvetju.

Ne daleč od nje je
sončni kotiček,
kjer ženka ima
svoj krasen vrtiček.

Iz njega vse leto
veliko pridela,
ker pridna zares je
kakor čebela.

V uti zeleni
lepo je sedeti.
Igrati harmoniko,
slovensko zapeti.

Tam drevje košato
mi nudi zavetje,
kjer uživam svež zrak
in ptičic petje.

Od daleč diši že
vinska nam trta.
Hej, bratec, to je krasota
našega vrta.

John Kokal, Cleveland – Ohio, ZDA

Zakon narave

Vsaka riba žre od sebe manjšo, prav tako zveri v puščavi. Ne da bi pomislil pa enako tudi človek sam napravi.

Mati poštenjaka je rodila, toda v času dolgega življenja že narava ga je naučila, da ni mar mu tujega trpljenja.

Vendar mora zmagati spoznanje, da ravnanje tako je le zmota; kdor ne seje, tudi naj ne žanje! Še čebela zna se iznebiti trota.

Jože Savarin, Milano, Italija

Slovensko dekle sem ...

Prva slovenska beseda prihaja iz materinega srca v nas, zato nam toliko pomeni. Spominjam se otroških let, ko mi je mama večkrat ponavljala: »Kjerkoli boš živela, nikoli ne pozabi, kje si doma in da si Slovenka. Bodi ponosna na to, kot je Triglav ponos slovenskih gora!«

Dobro sem si to zapomnila in iz dneva v dan bolj spoznavala svojo domovino. Veliko sem se o njej naučila v šoli, veliko na številnih izletih po deželi. Vendar pa sem kmalu tudi ugotovila, da je svet velik in zanimiv. In nekega dne sem rekla: na svidenje Triglav, na svidenje dom, na svidenje Slovenija. Grem v svet gledat, kaj delajo tam in kako živijo ostali rojaki.

V svetu se človek marsičesa nauči. Spozna drugačno govorico, se odene v drugačna oblačila, si ogleduje velike hiše, avtomobile ... Res, tudi denarja je nekaj več. Ah, ta denar, bolezen sreče ...

Zdaj živimo v tujini, naše korenine pa so na Štajerskem, na Primorskem, Dolenjskem ali Gorenjskem. Kljub domotožju, ki nas še včasih daje, smo zadovoljni in vsak dan prinese kaj novega. Zdaj smo tu in zdaj smo tam. London, Pariz, New York, Sydney, Perth – o, koliko je postaj, od koder se oglašajo Slovenci!

Na zunaj se med tem našim življenjem spreminjamo, toda vsaj zase lahko trdim, da sem še vedno tisto slovensko dekle, ki ji je mama dajala tako lepe nauke. Toplo je avstralsko

sonce, toda nikoli ne bo doseglo toplote slovenske dežele.

Sonia Gajšek, Glendalough-Perth, Avstralija

Njen sin

»Vrnil se je njen sin«, so govorili po vasi. Po dolgih letih v tujini našel pot je k domačiji, kjer spomladi zgodnje česnje zacvetó, pod streho ptice gnezdiyo. Mati mogla ni očem verjeti, nezadržno lile so solzé na lica, roké tresóče so ga po laseh trepljale. »Lepó je spet domá,« je rekel. Dolgo v noč sta govorila, živó sta spomnila se starih dni.

»Mati, ne grem nazaj ... Ostal bom s tabo tu, na rodni grudi.« Z upanjem v očeh ga je glédala. Ljudje so govorili po vasi: »... mordá sina je našlá ...«

Jana Beravs

Triglav – most ljubezni

Izseljenska steza se je razcepila v ipsilon. Mi na srčni strani čvrsto utemeljeni v duhu domovine smo ob tuji cesti neomajno ukoreninili svoj kažipot – kanton ulit v bronasto življenjskost Cankarjevega poslanstva.

Besedniki, pisarji, misleci, lopate, krampi, kladivarji – vse v eni pesmi je donelo – in obstalo nad skaljenim upom v most ljubezni. Zgovorno žalovale so bronaste oči.

Po dolgih svetlih sanjah skoraj že v pepelu je iz zadnje iskre upa udarna pesem zadonela. Cankarjevi zvezdi zvesta skupnost se v poletu novem z delom je objela.

In v Novem Južnem Walesu se je iz srčne strani izseljenske poti razdeljene v ipsilon dvignil most ljubezni – Triglav – slovenski dom.

Pavla Gruden

(Pesem je posvečena rojakom, ki so dali vse od sebe, da bi uresničili željo domovini zvestih Slovencev in zanamcem dali domače zatočišče v tujini.)

jer jih ni toliko kot v švedskih gozdovih. Mi ne verjameš, da imajo ljudje tu prav tako radi sonce kot ti, da so takšni kot ti? Poglej, kako jim v sončnih dnevih toplota z blago roko odstira resnost in nedostopnost z obrazov. Si jih opazovala, kako mirno, pa vendar zbrano in z užitkom, prislunke glasbi na ulici? Te ne mika, da zveš, kaj je čas vtikal v bogata žametna ogrinjala vladarjev v nešteti muzejih, katere bitke so vkovale dragoceno kamenje v njihove grbe in orožja? Si ne želiš, da jih spoznaš skozi žlahtni trepet verzov njihove poezije, ki jo pišejo ljudje, občutljivi ali preobčutljivi, kot si tudi ti? Poskusi potovati v počitnicah domov z novimi spoznanji. Pripoveduj o lesketajoči, čudni svetlobi poleti, o ljudeh, ki ure in ure opazujejo ob ribnikih in jezerih let divjih rac, o bogatih gozdovih polnih borovnic in gob, o gozdu, ki zna izkoristiti sleherni žarek sonca, da lahko potem daje. Svojemu mozaiku lepega pridaj še kamenčke iz tujih tal. Razpni jo, to svojo mavrico spoznaj od Jugoslavije pa nazaj do Švedske. Poskusi se nasmehniti vsemu novemu, drugačnemu tudi tukaj.«

Ko sta bili spet na ulici, je znanka pogledala v nebo in rekla: »Stavim, da bo čez deset dni že prava pomlad. Čutim jo, čutim jo v zraku.« »Ja«, reče ona hvaležno. »Prav zares se že čuti pomlad.«

Mihaela Barišič, Naš glas, Švedska

naši po svetu

ARGENTINA

Jože Drašček, 80-letnik

V Buenos Airesu v Argentini slavi visok življenjski jubilej znani slovenski rojak Jože Drašček. To je priložnost, da se na kratko ozremo na prehojeno pot, na njegovo nesebično mladostno zagnanost, ki jo ohranja še danes, ko si prizadeva za krepitev naše nasebine v Argentini.

Jože Drašček je bil rojen 3. aprila 1903 v delavski družini v Solkanu ob Soči. Njegova mladost ni bila rožnata, saj mu je umrla mati, ko mu je bilo 8 let. Ko je bil star 11 let, se je začela vojna in oče ni vedel, komu naj pusti svoje tri otroke. On je moral na vojno, od koder se ni več vrnil. Prosil je brata, vendar je njegova žena, čeprav brez otrok, rekla – če nimam svojih, tudi drugih nočem. Ko pa je vprašal

Jože Drašček je leta 1971 obiskal staro domovino in se udeležil tudi osrednje proslave dneva vstaje v Črnomlju. Na sliki z leve proti desni: Jože Drašček, Jože Prijon, Klajnšček in Tinče Černe

drugega brata, je njegova žena rekla – kakor bo živelo naših šest sinov, tam bo hrane tudi še za dva. Sestrico je oče pustil bližnjim sorodnikom. Tako je na majhni kmetiji živelo 8 nedoraslih dečkov.

Začela se je vojna med Avstrijo in Italijo. Vojaška fronta je potekala prav ob njihovem domačem kraju. Ko so začele granate padati na Sabotin, Solkan in okolico, so se morali umakniti. Takrat se je začela težka pot beguncev, nekje na Dolenjskem. Tam je Jože skupaj z bratranci pomagal na polju in pasel živino. V begunstvu je sestra umrla. Ko so se po vojni vrnili v porušeni Solkan, se je šel Jože učiti za mizarja. Takrat se je zavedel, da spada med zatirane in izkoriščane. Čeprav so bili pod italijansko okupacijo, so obnovili delavsko kulturno društvo »Ljudski oder«. Mladi Jože je bil med najaktivnejšimi mladinci; bil je tudi član tamburaškega orkestra Zarja. Sodeloval je tudi s poznejšim znanim borcev za socialno in narodnostno osvoboditev, narodnim herojem Jožetom Srebrničem (1884–1944).

Leta 1926 je Jože Drašček sodeloval pri tiskanju ilegalnega lista »Delo« v Gorici. Pozneje je bil določen za drugo delo – Sfiligoj, Kovač in on so bili zadolženi, da pripravijo letak ob desetletnici oktobrske revolucije. Takrat je Jože delal v Trstu, kjer sta s Sfiligojem kupovala črke. Doma je Jože z bratrancem natiskal letak. Na večer pred 7. novembrom so letake razdelili po okoliških vaseh. V naslednjem tednu je policija prišla več sumljivih ljudi. Tako so v soboto, ko se je vrnil iz Trsta, prijeli tudi njega, poleg njega pa tudi Klanjščka, Sfiligoja in Zavrtanika. Ne vem, koliko časa je bil zaprt, vem pa, da se je leta 1930 moral umakniti v Argentino kot že prej na tisoče drugih Primorcev. V Buenos

Airesu je takoj pristopil k delavskemu kulturnemu društvu Ljudski oder, kjer je bilo že več njegovih vaščanov.

Pri društvu se nikoli ni rinil v ospredje, vendar pa je vedno in povsod deloval za kulturni in socialni napredek slovenske nasebine in pri pomoči tistim, ki so potrebovali pomoč. Že v prvih letih je Ljudski oder pomagal zidarjem, ki so sodelovali v trimesečni zidarski stavki. Zato je bil takrat in pozneje pogosto med tistimi vodilnim člani društva Ljudski oder, ki so bili večkrat za rešetkami. Sodeloval je tudi pri društvu Bratstvo. Bil je tudi predsednik Ljudskega odra, kjer si je prizadeval za združitev vseh naših društev.

Po uspeli proslavi 100-letnice rojstva Simona Gregorčiča, pri kateri so sodelovala vsa naša društva, se je sestel širši odbor. Takrat je Jože Drašček predlagal, da bi ta odbor nadaljeval z delom, tokrat za skupno moralno in materialno pomoč domovini. Vendar pa manjšina ni hotela sodelovati z Ljudskim odrom. Jože Drašček je sodeloval tudi na vseslovanskem kongresu v Montevideu, na katerem so razkrinkali sovražnike in sklenili, da bodo podpirali samo Titove partizane. Posebno aktiven je bil pri društvu »Yugoslavia Libre«, ki je imelo po vsej Argentini okrog 80 podružnic, prek katerih so naši rojaki zbirali denar, zdravila, odeje in drugo pomoč narodnoosvobodilni vojski in porušeni domovini. Sodeloval je tudi pri zbiranju pomoči za španske borce v francoskih taboriščih, za politične zapornike v S. Mitrovici, po drugi svetovni vojni pa v drugih humanitarnih akcijah, zlasti ob potresu v Skopju.

Jože Drašček je sodeloval tudi pri raznih naših listih, posebno pri reviji »Njiva«, ki je bil njen urednik njegov brat Albert. Ko je ta zbolel, je delo prevzel Franc Birska, ki je pozneje uredjal tudi list »Pravica«. Jože je sodeloval tudi pri tem, pozneje pa je bil blagajnik in pomočnik urednika pri odboru, ki je izdajal »Glasnik« jugoslovanske nasebine. Sodeloval je tudi pri listu »Naprejek«, ki ga je izdajal Ljudski oder.

Veliko vlogo je imel Jože Drašček tudi pri združevanju slovenskih društev v novo društvo Triglav, pri katerem je bil predsednik častnega razsodišča. Že več let je tudi blagajnik pri odboru za proslavo jugoslovanskega dneva republike. Ta odbor skrbi tudi za postavitve spomenika izseljencu na trgu Jugoslavije.

V 80 letih življenja je Jože Drašček kar 65 let posvetil nesebičnemu delovanju za ožjo in širšo domovino, pa tudi za kulturne, socialne pravice delavcev ter za krepitev naše nasebine v Argentini.

Ob tej priložnosti mu v svojem ime-

nu in v imenu povratnikov iz Argentine – Dore Ščurkove in Ludvika Furlana, ki sta bila nekdanj njegova sodelavca pri Ljudskem odru, iskreno čestitamo in mu želimo še veliko zdravja in zadovoljstva pri njegovem delu v korist naše naselbine in domovine.

Franc Kurinčič

AVSTRALIJA

Iz Slovenskega društva Sydney

V imenu odbora Slovenskega društva Sydney se Matici zahvaljujemo za obisk in obisk ansambla Ottavia Brajka. Smatramo, da je bil ta obisk za nas izredno pomemben. Hvala tudi za priznanji, ki ste jih podelili društvu in listu Avstralski Slovenec. Obe priznanji sta nam v spodbudo, da bomo še naprej delali v dobro naših ljudi in za povezavo med njimi in domovino, kot tudi za nadaljnje ohranjanje naše kulture na tem kontinentu.

Društveno življenje teče spet po starem: balinarji so tekmovali za Prešernov prehodni pokal, lovci prirejajo svoje piknike, mladina tekmuje v namiznem tenisu. Konec januarja se je naša folklorna skupina udeležila etnične parade v Canberri, februarja smo imeli Prešernovo proslavo, pustno prireditev, »Valentine Day« idr.

Pred nekaj dnevi je izšla tudi novembrsko-decembrska številka »Avstralskega Slovenca« na 50 straneh.

Ivan Koželj, predsednik
Jože Žohar, tajnik

BELGIJA

80 let Tončke Trkajeve

Sedemnajstega januarja je 80. rojstni dan praznovala naša znana in priljubljena rojakinja Tončka Trkajeve. Tega praznika smo se spomnili odborniki in odbornice društva sv. Barbare, zato smo jo obiskali in ji zaželeli, da bi bila med nami še dolgo let. Kot žena Franca Trkaja, enega od ustanoviteljev društva sv. Barbara, je ves čas veliko prispevala v dobrobit našega društva.

Neprecenljivo je njeno delo za našo mladino: otroke je učila slovensko na svojem domu, poleg tega pa jih je učila pesmice, igrice, recitacije. V narodnih nošah, ki jih je tudi sama šivala, so otroci nastopali z velikim veseljem. Veliko igrice je pesmi je tudi sama napisala. Ob našem obisku je izrazila pripravljenost, da bi še pomagala

Tončka in Franc Trkaj na eni od prireditev društva sv. Barbare (foto: Franc Huber)

pri takem delu, vendar pa ji žal tega ne dopuščajo noge.

Tončka Trkajeve je bila v minulih desetletjih v veliko oporo vsem društvenim delavcem sv. Barbare, saj je napisala tudi veliko igrice za odrasle, pisala je govore in članke v časopise. Ves čas vneto govori slovensko besedo, ki jo prenaša tudi na svoje potomce – celo njeni pravnučki govorijo lepo slovensko. Vedno nam daje vzgled ljubezni do materinskega jezika.

Draga rojakinja Tončka Trkajeve, hvala vam za ves trud, obenem pa vam želimo, da bi bili še mnogo let med nami!

Slovenske ljudske pesmi in glasbila

Društvo sv. Barbare iz Eisdna je bilo tudi v letu 1982 izredno delavno in uspešno. K številnim prireditvam, ki so se vrstile vse leto, smo v decembru dodali še dve izredno zanimivi: 15. decembra nas je obiskala majhna a nepozabna skupina, ki so jo sestavljali Mira in Matija Terlep ter Bogdana Herman. Skupina nam je predstavila stare slovenske ljudske pesmi in glasbila. Kljub delovnemu dnevu in slabemu vremenu je prišlo v dom polno ljudi. Vsi smo bili navdušeni, saj česa takega še nismo doživeli. Obisk te skupine nam bo ostal za vedno v spominu, želimo pa, da nas obiščejo še kdaj.

Osemnajstega decembra smo imeli pri društvu sv. Barbare miklavževanje, združeno z božičnim večerom. Kakor vsako leto je tudi lani dedek Mraz obdaril naše otroke. Pridne članice in

člani so pripravili bogato večerjo za več kot sto ljudi. Da je bil ta večer uspešen, so nam dokazali tudi nasmejani obrazi navzočih članov, ki so slavili do ranega jutra. Lepa hvala vsem, ki so pomagali k tako lepemu večeru.

Andrej Stradovnik

ZR NEMČIJA

Občni zbor društva Celje

Slovensko društvo Celje v Grevenbroichu je imelo 8. januarja 1983 redni letni občni zbor ob drugi obletnici delovanja društva. Vodstvo društva je v dveh letih opravilo resnično zavidna vredno delo, na katerega so vsi Slovenci v tem kraju lahko resnično ponosni. Društvo je bilo ves čas odprto za sodelovanje z vsemi drugimi društvi na enakopravni osnovi. Takšno delo že rodi sadove.

V času delovanja je imelo društvo tudi vrsto uspešnih prireditev, ki so pomagale društvu tudi do solidne finančne podlage. Tudi administrativno poslovanje društva je bilo na splošno v redu. Članstvo društva se je povečalo za 34, kar je zadovoljivo, če upoštevamo, da v Grevenbroichu delujeta dve društvi.

Društvo Celje ves čas tesno sodeluje s Slovensko izseljensko matico, ki nam pomaga po svojih možnostih, pokroviteljstvo nad društvom pa je prevzela občinska konferenca SZDL Celje. Na nemški strani društvo sodeluje s kulturnim centrom delavske univerze. Društvo nima lastnih prostorov, vendar ima na voljo brezplačne prostore, kjer se lahko odvijajo tudi

Stari odbor Slovenskega društva Celje v Grevenbroichu

manjše prireditve.

Občni zbor je izvolil tudi nov odbor, v katerem sta na novo izvoljena tudi predsednik in tajnik.

Tone Vivod

Obdarili smo naše malčke

Pri našem društvu – Slovenskem društvu Celje v Grevenbroichu – je postala že tradicija, da ob Novem letu obdarimo naše otroke, tako otroke naših članov kakor tudi otroke drugih rojakov. V letu 1982 smo to otroško prireditev še posebno skrbno pripravili, zato nas je razočaralo sporočilo ob-

Dedek Mraz (v Miklavževi obleki) s srečnimi obdarovanci

činske konference SZDL Celje, ki nam je obljubljala opremo za dedka Mraza. Iz tega pa ni bilo nič, saj so dali opremo drugemu društvu, mi pa naj bi si jo od njih izposojali. Oddaljenost 400 km ni res nobena ovira! Tako smo se odločili, da se bomo za enkrat še zanesli na Miklavža. Otrokom je tako in tako vseeno.

Dedka Mraza nam je predstavljal Gusti Kolar. V to vlogo se je tako vživel, da je prav očaral naše malčke.

Novoletna prireditev pri društvu Celje je bila tudi zadnja večja prireditev našega društva in odbora v stari sestavi. Odbor je imel težko nalogo vodstva društva v začetnem delovanju,

KANADA

Obisk Veselih hmeljarjev

Da nam zima ne bi bila preveč dolgočasna, poskrbi rodoljubna slovenska skupnost iz Hamiltona in okolice zbrana v društvu »Bled«. Seveda je najlepše, kadar nam nekdo prek glasbe pričara pred oči našo drago Slovenijo. To poslanstvo je 16. januarja letos odlično opravil ansambel »Veseli hmeljarji« iz Slovenije, na povabilo

Simbolično darilo je prejel tudi prvi predsednik društva Celje Mirko Umek

nakupili blago in posamezne dele narodne noše, ki jim bomo potem sami dokončali.

Francka Dim, St. Catharines, Ontario

ZDA

Harmonikarji iz Herminieja na »kmečki ohceti«

Harmonikarski orkester iz Herminieja, Pa. (The Herminie Button Box Club) pripravlja za letošnje poletje zanimiv in privlačen polet v Slovenijo, kjer bo sodeloval kar na dveh velikih prireditvah – na tradicionalni ljubljanski kmečki ohceti in na izseljenskem pikniku v Škofji Loki.

Organizatorji izleta vabijo tudi druge rojake v Pennsylvaniji, da se pridružijo glasbenikom iz Herminieja na poti po Sloveniji in sosednjih državah. Letalo bo poletelo s pittsburškega mednarodnega letališča 19. junija in pri-

Harmonikarski orkester iz Herminieja

turnem centru v božičnem času. Miza je bila bogato obložena z vsakovrstnim pecivom, ki so ga darovale članice društva. Slovensko pecivo je cenjeno in tudi na oko privlačno, zato nismo imeli težav pri prodaji.

Plesna skupina je s pomočjo plesnega inštruktorja, staršev in nekaterih članov odbora priredila božično zabavo z miklavževanjem v prostorih slovenskega doma. Člani so se odzvali v lepem številu in pripeljali s seboj tudi otroke. Tudi od tod je bil čisti dobiček namenjen za nabavo narodnih noš. Žal pa se s to našo akcijo ne strinjajo vsi člani odbora.

Kljub težavam, s katerimi se spopadamo, smo prepričani, da nam bo uspelo. Z denarjem, ki so ga že zbrali in ki ga bomo še v prihodnje, bomo

stalo na ljubljanskem letališču Brnik. Skupina se bo vrnila v ZDA 4. julija. Poleg izletov po Sloveniji bo organiziran tudi izlet v Italijo (Benetke) in Avstrijo.

Ansambel Veseli hmeljarji med nastopom v Hamiltonu

društva Bled v njihovih prostorih v Beamsville. Za to lepo uslugo moramo biti temu društvu resnično hvaležni.

Dvorana je bila že precej pred začetkom prireditve nabito polna, prišlo pa je tudi veliko mladih, kar je prav gotovo zasluga zavednih staršev. Če mladina ceni in ljubi svojo narodno pesem, bo ponosna tudi na domovino staršev. Zato so taki obiski iz Slovenije izredno dobrodošli, saj so živa vez med nami in domovino.

Ansambel Veseli hmeljarji je svojo nalogo odlično opravil, saj so to sami preprosti fantje, ki so že po prvih taktih ogreli zbrano publiko. Odlično sta se z ansamblom ujela pevec Alenka in Ivan pa humorist Poldek. Najbolj nas je navdušil »Venček narodnih«, ob katerem so se marsikomu zarosile oči.

V Kanadi imamo Slovenci kar precej dobrih ansambllov, vendar se nobeden ne more primerjati z ansamblom iz domovine, ki znajo zaigrati s pravim žarom. Kanadski Slovenci smo »Veselim hmeljarjem« s prelepe Štajerske globoko hvaležni za njihov obisk, ki nam je skrajšal dolgo kanadsko zimo.

Gustl A. Fujs, Hamilton, Kanada

Potice za narodne noše

Slovenski dom »Lipa Park« iz St. Catharinesa je še pred časom upal, da bo od posebnega kanadskega sklada dobil nekaj podpore za nakup narodnih noš za svojo folklorno skupino, vendar pa tega denarja ni bilo. Na pobudo zavednih članov društva pa niso odnehali: odločili so se, da bodo denar zbrali sami. Prva večja priložnost je bila prodaja peciva v multikul-

**Pozabljena kmečka
opravila**

Slivarji na Slovenskem

Natanko pred letom dni je po vaseh okrog Bizeljskega završalo: starejše kmečke ženske in dekleta so zvedele, da se bodo po petindvajsetih letih znova zbrale, posedle okrog pletenih les in podoživljale svoja mlada leta, ko so prvič zašle med slivarje. Z veseljem so se odzvale spodbudnim besedam Ivanke Počkar, etnologinje v brežiškem Posavskem muzeju, ki je želela opisati in iztrgati pozabi nekdanje jesensko opravilo kmečkih žena. Te so imele v predahu do trgatve priložnost za lep zaslužek, ob delu pa doživljale sproščeno zabavo, fantovsko dvorjenje, petje pa je preglasilo klopotce v gorica. Sadove svojega dela so si z ostalimi obiskovalci ogledale na etnološki razstavi sprva v Brežicah, potem pa se je razstava preselila še v razstavišče Arkade v Ljubljano.

Lupljenje in sušenje sliv sega na Slovenskem še v prva desetletja minulega stoletja, ko so ju v Goriška Brda verjetno prinesli Francozi, od tod pa se je prek Vipavske doline oboje

Območja predelovanja sliv v prinele (senčna območja)

razširilo v mnoge dolenjske, spodnještajerske in hrvaške kraje, med drugim tudi v vasi okrog Artič, Pišec in Bizeljskega.

»V našem arhivu sem povsem po naključju naletela na izvirno fotografijo slivarjev, šla po njeni sledi in v razgovoru s kmečkimi ženami, ki so se nekdanje že ukvarjale s tem delom, spoznala skrivnost lupljenja in predelovanja sliv v znane prinele, prnele ali

brinele imenovane,« pripoveduje Ivanka Počkar, »torej v sladice, ki so bile vse do leta 1959 naše pomembno izvozno blago. Tudi več kot štiri tone suhih sliv je bizeljska zadruga še v povojnih letih izvozila v skandinavske dežele, v Nemčijo in Ameriko.«

Lansko jesen se je tako okrog 15 žena lotilo starega opravila: olupile so blizu 400 kg sliv – za to so potrebni posebni zakrivljeni nožiči –, jih polagale na trstikove lese, sušile, razkoščile in po dve skupaj izoblikovale v prinele. Po šestih mesecih so kristalizirale v izredno okusno sladico.

Zahteven postopek, ni kaj, vendar je še po vojni pritegoval tudi po dvesto parov pridnih rok, zaslužek pa je obogatil družinski proračun. Zlasti dobrodošel je bil leta 1945, ko so domačini, ki so se vrnili iz nemškega izgnanstva na opustošene domove, nemudoma prijeli za delo. Mnogo tega smo naslednja leta opustili, tako tudi lupljenje sliv, ki je dajalo zaslužek in popestrilo družabno življenje, hkrati pa med ljudmi ob skupnem delu tkalo prave prijateljske vezi.

Del vsega tega je hotela oteti pozabi omenjena etnološka razstava v Brežicah in Ljubljani. Videti in poskusiti je bilo moč prinele, na ogled so bile tudi lese, nečke, košare in nožki ter obilica drugega, zlasti slikovnega gradiva, obiskovalci pa so si lahko ogledali še lani posneti film, ko so na Bizeljskem spet lupili slive.

Celotno opravilo je bilo s tem nadvse tehtno in strokovno dokumentirano. Domači etnologi pa si zdaj še zastavljajo vprašanje: mar ne bi veljalo tega običaja oživiti tudi zares, se lotiti tega s komercialne plati ali slivarstvo ohraniti vsaj kot turistično zanimivost. Na to vprašanje bodo morale odgovoriti predvsem kmetijske organizacije.

Nekaj rekonstruiranih postopkov predelave sliv v prinele na Bizeljskem

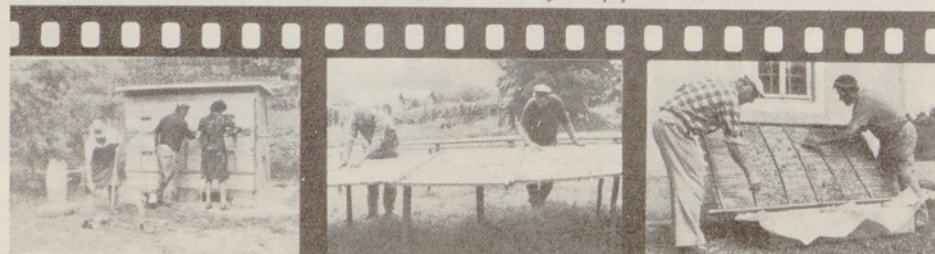

7 – prihod slivark

8, 9 – lupljenje

13, 14, 15, 16 – sušenje in obračanje olupljenih sliv

19 – žveplanje

20 – sušenje

21, 22 – pakiranje

nove knjige in plošče

Izbor slovenske lirike v španščini

Zadnja lanska decembrska številka revije »Le livre slovene«, ki je kot informacijski bilten že dvajset let izdajajo Društvo slovenskih pisateljev, slovenski Penklub in Društvo slovenskih literarnih prevajalcev, prinaša v prevodu v španščino izbor sodobne slovenske poezije in proze.

Pod naslovom *Trenutek slovenske lirike* je uvod napisal pesnik Ciril Zlobec (v prevodu Juana Carlosa Ovena), sodobno slovensko poezijo pa je bralcem španskega jezikovnega področja predstavil Juan Octavio Prenz v sestavku z naslovom *Poesia eslovena contemporanea*. Prenz je po poreklu Istran, ki se je pred dolgimi leti preselil v Argentino, ki pa jo je zapustil z nastopom vojaške hunte. Nekaj let je poučeval špansko literaturo na beograjski univerzi, zdaj pa je profesor španske literature na tržaški filozofski fakulteti.

V izboru sodobne slovenske književnosti je zajetih 31 avtorjev, ki so predstavljeni vsak z dvema ali po eno pesmijo. Naslovna stran je opremljena z aquaforte Bogdana Borčiča, na notranjih straneh pa so dela Metke Krašovec, Janeza Bernika, Zmaga Jeraja in Andreja Jemca.

Leksikon Slovenska književnost

Leksikon SLOVENSKA KNJIŽEVNOST je abecedno urejen leksikon slovenskih književnikov in želi predstaviti ustvarjalce slovenske pisane besede od prvih začetkov do današnjih dni. Obsega 1100 gesel, s katerimi so predstavljeni pisatelji, pesniki, dramatik, anonimna dela, pa tudi literarni zgodovinarji, uredniki, kritiki in drugi, ki so kakorkoli vplivali na razvoj slovenske književnosti.

Dodan je tudi seznam antologij, almanahov, literarnih revij in časopisov o slovenski književnosti. Avtorjev leksikona je precej, uredila sta ga Janko Kos in Ksenija Dolinar, opremil pa Cveto Jeraša.

Izdala ga je Cankarjeva založba v Ljubljani v nakladi 20 tisoč izvodov, ima pa 436 strani.

Slovenske gore

Pri Cankarjevi založbi v Ljubljani je izšla reprezentativna monografija o slovenskih gorah s štirinajstimi poglavji besedil, ki so jih spisali ustrezni strokovnjaki. Tako je npr. Tone Wraber opisal rastline v slovenskih gorah, Dušan Robič gozd, Janez Gregori živali, Tone Stojin in Tine Orel planinstvo, Marijan Lipovšek glasbo, Peter Skoberne varstvo... Uvodno besedo je spisal dr. Matjaž Kmecl in tudi sodeloval pri urejanju gradiva.

V knjigi je 470 izbranih barvnih fotografij, razen njih je uredniški odbor uvrstil vanjo tudi zanimive tabele, naravne znamenitosti, seznam planinskih postojank, pregled zavarovanih rastlinskih vrst, planinske poti – transverzale, izbor plezalnih smeri in seznam naših odprav na Himalajo.

Čeprav je gradivo zelo obsežno in raznoliko, pa to delo nikakor ni kak suhoparen zemljepisni priročnik. Slovenske gore so prikazane z ljubeznijo in pravim občutkom. Lahko celo rečemo, da je vsakdo, od urednikov do zadnjega fotografa – teh pa pri tem delu sodeluje kar 59 – vložil v ta zbornik tudi del svojega gorniškega srca. In morda bo prav zato, knjiga kljub sorazmerno visoki ceni (1900 dinarjev) le našla pot v številne slovenske domove doma in po svetu.

Kosmačev roman v francoščini

Pariška založba POF (Publications orientalistes de France) je z natisom POMLADNE DNE Cirila Kosmača predstavila francoski javnosti že šesto delo iz jugoslovanske književnosti (od tega kar tri iz slovenske).

Prevajalec Jean Durand-Monti se je dela lotil šele tedaj, ko si je do zadnjega kotička ogledal prizorišče Kosmačeve pripovedi.

Izid dela je podprla Kulturna skupnost Slovenije, posebno priznanje pa velja Francosko-jugoslovanskemu društvu in njegovi generalni tajnici Jeanette Aveline.

Foto Joco Žnidaršič

Pri Delavski enotnosti v Ljubljani je ob razstavi fotografij znanega slovenskega fotoreporterja JOCA ŽNIDARŠIČA izšla tudi knjiga z izborom njegovih najboljših fotografij.

Joco Žnidaršič je pričel sodelovati na fotografskih razstavah skoraj pred četrto stoletje in doslej prejel več kot 50 domačih in tujih nagrad – med njimi številne republiške, zvezne in mednarodne nagrade. Imenovan je za

mojstra jugoslovanske fotografije. Svoje fotografije je pričel objavljati v študentski Tribuni, nato Tovarišu, TT, Delu in drugih slovenskih časnikih in revijah. Sedaj je urednik fotografije v časopisu Delo.

Iz fotografske monografije Joca Žnidaršiča

V zajetni knjigi z izborom njegovih najboljših fotografij je uvodoma Stane Bernik spregovoril o Žnidaršičevem delu, za njim pa Žnidaršičev novinarski kolega Željko Kozinc.

Skladatelj Janko Ravnik

Pri Založbi kaset in plošč RTV Ljubljana je nekaj mesecev po smrti slovenskega skladatelja JANKA RAVNIKA izšla velika plošča z njegovimi najznačilnejšimi skladbami. Iziti bi morala ob skladateljevemu jubileju – življenjski 90-letnici, a ga je prehitela smrt. Tako je omenjena plošča trajen dokument o glasbenem delu skladatelja, koncertnega pianista in glasbenega pedagoga, gornika, mojstra umetniške fotografije in filmskega delavca.

Glasbeni portret Janka Ravnika predstavlja tri zvrsti njegove ustvarjalnosti: samospeve, pa klavirske in zbovske kompozicije.

materinščina

Pesem v dveh jezikih

To pot pogledjmo na dvojezičnost, o kateri se že nekaj časa pogovarjamo, še od druge plati.

O jeziku pravimo, da je človeku najnujnejše, najdragocenejše orodje: če mu ga odvzameš, mu odvzameš vse, kar ga napravlja človeka; če mu ga onemogočaš ali zatiraš, zatiraš in onemogočaš človeka. In nasprotno: če je človeku omogočeno, da razvija jezik po svojih najboljših močeh in možnostih, koristi s tem ne le sebi, temveč tudi vsemu svojemu narodu, saj je razvit in bogat jezik eden od dokazov narodnega obstoja.

Vemo, da jezik uporabljamo za vsakdanje sporazumevanje, za medsebojno sporočanje, in vemo, da ga uporabljamo tudi za prav posebno sporočanje, za tako imenovano umetniško besedo. Kakor imamo mojstre čopiča, kakor pravimo slikarjem, ali mojstre dleta, kakor pravimo kiparjem, tako imamo tudi, po starem povedano, mojstre peresa.

In ravno mojstri peresa ali besede so domala pri vsakem narodu med najzaslužnejšimi za razvoj materinega jezika. Če pišejo prozo, pogosto posegajo na tako široka področja, da potrebujejo veliko več besed in pojmov, kakor jih potrebuje posameznik za vsakdanje izražanje. Če pišejo pesmi, jim je dostikrat potrebno tako tenkočutno povezovanje in podajanje misli in čustev, kakor jih sicer v življenju zlepa ne srečamo.

Tako je v pesnikih in pisateljih po svoje dosežen vrh posameznega jezika v danem trenutku. Vendar je to šele njihov osebni uspeh. Pravi pomen njihovega dejanja pa moremo presoditi šele po posledicah. Njihove povesti in romane ljudje berejo, njihove pesmi ne le berejo, tudi pojejo, recitirajo in poslušajo, njihove igre igrajo in gledajo iz roda v rod, tako da se bogastvo jezika ne le ohranja in širi, temveč s tem tudi daje bralcem in poslušalcem – vse od šolskih let naprej – možnost in spodbudo za lastno ustvarjanje.

Trubar in Dalmatin, Prešeren in Cankar, Finžgar in Kosmač in vsi dru-

gi slovenski pesniki in pisatelji so tako s svojimi enkratnimi dejanji sprožili za slovenščino svojevrstno, neskončno verigo, kakršne niso mogli slutiti v še tako lepih sanjah. Tudi zaradi njih in v marsičem prav zaradi njih je slovenščina danes tako prožna in bogata, da se lahko v izrazu kosa z vsemi jeziki sveta.

Po svoje je torej materinščina tisti jezik, v katerem se človek ne le najlaže, temveč tudi najbogateje, najpopolneje izraža. Materinščina je, pravijo, jezik srca, jezik tihih uric, smrtnih stiske in največje blaženosti. Vsi drugi, pozneje priučeni, jeziki so jeziki razuma, pameti in vsakdanje potrebe.

Kako je torej v tem pogledu v umetnosti z dvojezičnostjo? Poznamo znamenite primere svetovno znanih pesnikov, pisateljev in dramatikov, ki pišejo v dveh jezikih, na primer Samuel Beckett v angleščini in francoščini, čeprav je sam irskega rodu, še več pa je seveda zgledov in dokazov za drugačno, prej razloženo trditev. Eden od zelo zgovornih je gotovo jidiški pisatelj Isaac Bashevis Singer, ki ravno tako vse življenje živi sredi drugih narodov in jezikov (poljščine, nemščine, angleščine), pa vendar še zmeraj piše v jidiščini, čeprav si s tem na videz zapira ali vsaj otežuje pot v svet, saj je treba njegova dela najprej prevesti, da spregovorijo več ljudem.

Pa nam ni treba segati po zgledih k sosedom. Tudi doma imamo vse polno zanimivih zgledov. Eden od zgodnjih je na primer Primož Trubar, ki je enakovredno pisal v slovenščini in nemščini, pa čeprav je bila takrat pri nas priznana in upoštevana predvsem nemščina. In ne le takrat, tudi še skoraj tristo let pozneje, ko so ustvarjali Linhart, Čop in Prešeren. Sam Prešeren je nekaj najlepših pesmi napisal v nemščini, vendar se je pri tem že izrazilo jasno zavedal svojega poslanstva: biti slovenski pesnik.

Za Prešernom je bilo pri nas seveda vse manj potrebe in tudi možnosti za dvojezične pesnike in pisatelje, saj se je slovenščina priborila do prostora na soncu in do svoje književnosti.

Svojevrsne, drugačne pogojene dvojezične pesnike in pisatelje pa smo dobivali še sto in več let pozneje, in

sicer ne več doma, v starem kraju, temveč na tujem, recimo v Ameriki, med izseljenci. Zanimiva osebnost v tem pogledu je gotovo Lojze (Louis) Adamič. V Ameriko se je priselil kot mlad fant, se pravi, v materinščini že docela dozorel za svoje kmečko okolišje, in se je šele v Ameriki priučil angleščini, najprej seveda kot delavec in šele pozneje kot urednik, prevajalec in pisatelj. Nekaj časa je potem še pisal in prevajal dvojezično, pozneje pa se je pri samostojnem pisanju v celoti odločil za angleščino.

V podobnem položaju kakor Adamič je bil še marsikateri od slovenskih izseljencev, ki je čutil v sebi pisateljski gon, pa seveda tudi veliko slovenskih strokovnjakov in znanstvenikov, ki delajo po svetu, na primer Janko Lavrin v Angliji, in vsi ti so svoja dela pisali deloma v materinščini, deloma v pozneje priučenem jeziku ali pa samo v enem ali drugem.

Janko Moder

OBZORNIK

MESEČNA LJUDSKA REVILJA
PREŠERNOVE DRUŽBE

Mineva že trideseto leto, odkar Prešernova družba v Ljubljani izdaja poljudno mesečno ljudsko revijo »Obzornik«.

Revija ima zelo pisano in vsestransko zanimivo vsebino. Poleg črtic, novel in pesmi znanih in manj znanih pa dobrih domačih in tujih pisateljev, izhajajo v njej na 80 straneh vsak mesec zanimivi članki z vseh področij znanosti in človeškega zanimanja: zgodovina, potopisje, narodopisje, problemi bližnjih in daljnih dežel in ljudstev, razvoj človeškega znanja in tehnike, ozadje in poteki revolucij in vojn, življenjske poti domačih in tujih znamenitih ljudi, zanimivi kulturni dogodki in dileme, pa še pisane podobe iz narave in živalskega sveta.

Da bi zadovoljila estetski čut in potrebo po umetniški vzgoji, je revija tudi primerno ilustrirana in vsebuje dovolj informativnega slikovnega gradiva.

Revijo »Obzornik« lahko naročite na naslov: Prešernova družba, Borsetova 27, 61000 Ljubljana. Letna naročnina za leto 1982 znaša 400 din, za tujino 600 din ali ustrezni znesek v tuji valuti.

poljudno revijo, v kateri si ljudje vseh starosti in poklicov prebirajo nasvete o:

- pravilni hrani
- zdravi izrabi prostega časa
- zdravljenju z medom in čebeljimi pridelki
- vzgoji otrok
- skladnosti v zakonu
- ukrepih zoper staranje
- obrambi pred boleznimi
- zdravljenju z zdravilnimi rastlinami
- zdravljenju z vodo in drugimi naravnimi sredstvi in o vsem ostalem, kar mora človek vedeti, da se lahko sam uspešno brani pred boleznimi in duševnimi tegobami.

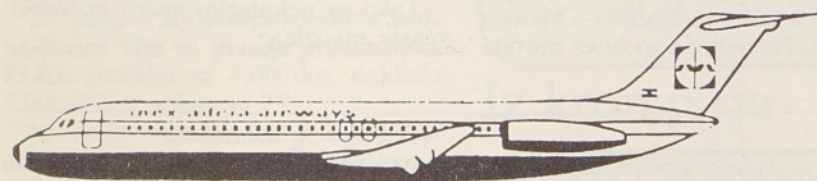
Ni naključje, da vsak mesec natisnemo 90.000 izvodov revije, ki je zašla že v vsako vas, v vsako šolo, vsako tovarno. Bodite prijatelj svojega zdravja in se naročite na revijo »Zdravje«, mesečnik, ki je tiskan v barvah in nikoli ne zastari, saj je branje takšne revije več kot zabava, je prava skrb za vse tiste, ki se zavedajo, da je vsak sam sebi najbližji zdravnik in prijatelj.

Revijo naročite na naslov:

Uredništvo revije »Zdravje«, Titova 35, 61000 Ljubljana, plačate pa na devizni račun pri Ljubljanski banki številka 50100-620-107-25730-27833/0. Plačilo je možno tudi po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom, naslovljenim na »Uredništvo revije »Zdravje«, Titova 35, 61000 Ljubljana« v priporočenem pismu. Cena letne letalske naročnine: Severna Amerika 20 US \$ ali 24 can \$, Južna Amerika 22 US \$, Avstralija 20 aus \$.

INEX | adria aviopromet | Ljubljana

ZAČASNO ZAPOSLENI V ZR NEMČIJI IN SORODNIKI DOMA

Poslužite se rednih tedenskih letov, ki so namenjeni samo vam in vašim sorodnikom doma. Leti so do 50% cenejši od rednih linij. Letimo na progah:

Düsseldorf
Frankfurt
Hamburg
Hannover
Stuttgart
München

Zagreb
Split
Beograd
Skopje
Priština

Düsseldorf
Frankfurt
Hamburg
Hannover
Stuttgart
München

Prodaja kart in informacije: **ZR Nemčija, GRIMEX**
6 Frankfurt/Main 1 • Postfach 16120
Wilhelm-Leuschner-Strasse 25
Telefon (061) 25731

s filijalami:

AIR-BUS REISEN
600 FRANKFURT/Main 1
– Münchener Str. 42 – Tel. (061) 2573201

4000 DÜSSELDORF 1 – Steinstrasse 20
Tel. (0211) 329878 + 326309

2000 HAMBURG 1 – Glockengiesserwall 19
Tel. (040) 331610 + 331619

3000 HANNOVER – Andraeastrasse 7
Tel. (051) 327314 + 387315

8000 MÜNCHEN – Augustenstrasse 10
Tel. (089) 55-5700

Ljubljana: Inex Adria aviopromet, Titova 48, Tel. 313-366 s predstavništvu v Beogradu, Sarajevu, Skopju, Titogradu in vse turistične poslovalnice v Jugoslaviji.

mislimo na glas

Ovinki in težave z njimi

Vsakdo ve, da je treba po ovinkih previdno voziti, sicer se lahko pošteno zaletiš. Res, to drži kot pribito. A so v življenju še drugačni ovinki. O, kar precej jih je, posebno za nekatere, ki se kar ne znajo izmotati iz njih.

Na primer študent Igor, ki je bil v razredu med najbolj pridnimi in prizadevnimi, pri ljubezni ga je pa polomil. Zaljubil se je v sošolko Janjo, a ji sam svoje ljubezni ni upal izpovedati. Bilo mu je preveč nerodno. Zaupal je svojo skrivnost sošolcu Binetu, ki je bil bolj drzen in izkušen v teh rečeh in ga prosil za posredovanje. Ta je prikimal: – Bom poskusil. Punca je res čedna. Igor je napisal dekletu hrepenečo pesem in jo dal sošolcu Tončku, da ji jo da. Ves nestrpen ga je naslednji dan vprašal, kako je bilo. – O, kar v redu, je rekel ta. – Vesela je bila. Prav od srca se je smejala. Igor je napisal še drugo bolj hrepenečo pesem in tudi to ji je poslal po Tončku. Na vprašanje, kako je bilo, ga je sošolec navihano pogledal: – Tako je bila ganjena, da me je kar poljubila. Zdaj pa nič več po ovinkih, zadeva je zrela, si je mislil Igor in se zahvalil sošolcu. Ta je zmignil z rameni in se zarežal. Po šoli je Igor za vogalom pričakal Janjo. Povalil jo je, da bi šla zvečer v kino. Ta ga je pogledala in se zasmejala: Oh, hvala, je rekla, ne morem s teboj, sem že zmenjena s Tončkom – in je odhitela. Tako se je še pred začetkom žalostno končala prva Igorjeva ljubezen.

Brane se je v veseli družbi na vsa usta hvalil, kaj vse zna sam narediti. Znanci so seveda napeli ušesa. Sosea Katra je prva povzela besedo in ga prosila, da naj ji popravi hladilnik, katerega so ji »strokovnjaki« pri popravilu samo še bolj pokvarili. Obljubil je, saj je v svoji pijani butici sam sebi verjel, da vse zmore in zna. Obljubil je tudi znanco, da mu bo popravil hladilno skrinjo in drugemu, da bo za njegovega psa naredil hišico, ki bo takšna kot pravi lovski dvorec. Ko se je streznil, se je seveda kesal, nikoli pa ne bi priznal, da je bilo to le prazno hvalisanje. Zato se je vsem trem začel izmikati, kakor je vedel in znal. Doma

se je zaklepal. Prihajal in odhajal je skrivaj in po ovinskih. Namesto z avtobusom se je na delo vozil s kolesom, a vse ni nič pomagalo. Sosea Katra ga je le ujela in energično zahtevala, da ji takoj popravi hladilnik, kakor je obljubil. Izgovarjal se je, da ima preveč dela, da nima pravega orodja, pa ni nič zaleglo. Ni mu kazalo drugega, kakor da je v naglici pripravil kovček in se zjutraj s kolesom odpeljal daleč v drug konec mesta, kjer si je najel stanovanje. Ušel je, ali pa bo postal tudi drugačen?

V Ameriki je umrl stric John. Teta Agnes je ostala sama in to prav takrat, ko sta se nameravala po moževi upokojitvi za vselej vrniti v stari kraj. V zeleni dolini pod gorenjskimi gorami sta si v zadnjih letih zgradila lepo hišico. Okrog nje sta nameravala urediti vrt, kjer bosta posedala, kramljala, se sprehajala. Zdaj pa je ostala teta Agnes sama, kaj bi s to hišico? O tem sta razmišljala tudi njen nečak in žena, ki tudi imata čedno hišo v okolici Ljubljane. Morda se zdaj sploh ne bo vrnila? Prav gotovo pa ne bo živila sama v tisti svoji gorenjski hišici. Če se vrne, naj živi pri nas. Prizidamo ji mansardo. Njeno hišico pa prodamo, saj rabi mo denar. Za med bo šla. Takšen lep vikend. Romala so pisma sem in tja. Teta se je odločila, da pride. Tam, kjer jo vse spominja na Johna, je še bolj osamljena. Prišla je – čedna, krepka šestdesetletnica odločnega pogleda. Nečakov osemletni sinko ji je dal šopek marjetic in deklamiral pesmico in dobil od tete srebrn dolar in čokolado. Zvečer je nečak rekel ženi: – Odločna ženska je. Po ovinkih jo bova morala

pripraviti, da si bo zgradila pri nas garsonjero in tisto hišo prodala, ali jo dala nama, da jo bomo oddajali turistom. Potem so se pogovarjali. Teti ni bilo posebno všeč, da bi se naselila pri nečaku in si uredila mansardo. Preblizu so bile stolpnice in tovarniški dimnik kakor tam v Ameriki. Večkrat si je šla ogledat svojo gorenjsko hišo in vedno bolj ji je bila všeč misel, da bi se naselila v njej. Nečak in žena pa nista popustila. Omenjala sta celo tatove in morilce, ki preže na osamljene ženske. Potem je nečak »opazil«, da je teta hudo blede. Zaskrbljeno jo je vprašal, če je bolna. Človek nikoli ne ve, kakšne bolezni se pasejo po njem, je rekel filozofsko. No, pri nas boš v dobrih rokah, če se kaj zgodi...

Teta je šla k zdravniku, ki je ugotovil, da ji prav nič ne manjka, le malo utrujena je. Svetoval ji je toplice. Ubogala ga je. Tam pa je imela čas, da je o vsem razmišljala. Načrti nečaka in njegove žene so ji bili vse manj všeč. In zgodilo se je, da je slučajno srečala upokojenca, ki je bil osamljen kakor ona. Veliko sta se pogovarjala in končno dognala, da bi kar dobro skupaj vozila v jesenski večer.

Iz toplic se je vrnila kar pomlajena. Komaj je prišla, jo je vprašal nečak: – No, bomo začeli? Kaj pa? je teta vprašala. Zidati mansardo, ji je pojasnil. – Zame že ne, je odkimala. Grem v svojo gorenjsko hišo. – Sama? se je začudil. Zasmejala se je in pojasnila: – Čez dva tedna se bom omožila. Nič nista rekla na to. Le nekam potrta sta začudeno strmela vanjo.

Tako se nekaterim načrti in ovinki včasih zavozlajo.

INA

filatelija

Koncem decembra in v začetku januarja je Skupnost jugoslovanskih PTT zaradi potreb spremenjene poštne tarife dala v promet štiri provizorije ter dodatno frankovno znamko in sicer:

rdeči natis 0,30 na temno modri znamki za 2,50 din z motivom iz Kragujevca, izdani 9. marca 1981 po osnutku A. Milenkovića;

temno modri natis 0,50 na temno modri znamki za 2,50 din z motivom iz Kragujevca;

črni natis 1,00 na rdeči znamki za 3,50 din z motivom iz Vršca, izdani 9. marca 1981 po osnutku A. Milenkovića in

lilasti natis 2 D na temno modri znamki za 2,50 din z motivom iz Kragujevca.

Na prvih treh znamkah je prejšnja oznaka vrednosti uničena z dvema vodornima črtama, dočim je na zadnji preko oznake vrednosti natisnjen grb Kragujevca.

Na dodatni frankovni znamki za 6,10 din je v sivo olivni barvi motiv iz Hvara, enak kot je na znamki za 2,10 din, izdani 20. marca 1975.

Zaradi pomanjkanja prostora nismo mogli doslej objaviti letošnji emisijski načrt, zato ga to pot posredujemo v celoti. Izšlo bo 40 znamk in 2 bloka v skupni nominalni vrednosti 386,40 din in sicer:

19. februarja – **Muzejski eksponati**, štiri znamke (4,00, 6,10 in 8,80 po 500.000 in 15,00 din – 250.000 kovsov) v polah po 25;

26. februarja – **90-letnica ustanovitve Slovenskega planinskega društva**, znamka za 4,00 din, naklada 5.000.000 v polah po 25;

15. marca – **Stoletnica prvega telefonskega pogovora v Srbiji**, znamka za 3,00 din, naklada 5.000.000 v polah po 25;

17. marca – **25-letnica konvencije Mednarodne posvetovalne organizacije za pomorsko plovbo**, znamka za 8,80 din, naklada 300.000 v polah po 25;

21. marca – **Rastlinstvo**, štiri znamke (4,00, 6,10 in 8,80 po 500.000 in 15,00 din – 250.000) v polah po 25;

5. aprila – **110-letnica dograditve železnice Zagreb–Karlovac–Reka**, dve znamki (4,00 in 8,80 din po 5.000.000) v polah po 25;

10. aprila – **40-letnica smrti kosovskih narodnih junakov Bore Vukmirovića in Sadika Ramiza-Bace**, znamka za 4,00 din, naklada 5.000.000 v polah po 25;

5. maja – **Evropa-CEPT**, dve znamki (8,80 – 1.050.000 in 20,00 din – 900.000 kosov) v polah po 9;

14. maja – **40-letnica bitke na Sutjeski**, znamka za 3,00 din, naklada 5.000.000 v polah po 25;

25. maja – **30-letnica izvolitve Josipa Broza Tita za prvega predsednika FLRJ**, znamka za 4,00 din, naklada 5.000.000 v polah po 25;

27. maja – **80-letnica prvega avtomobilskega prevoza pošte in potnikov v Črni gori**, dve znamki (4,00 in 8,80 din po 5.000.000) v polah po 25;

7. junija – **Tisočletnica mesta Pazina**, znamka za 4,00 din, naklada 5.000.000 v polah po 25;

15. avgusta – **Stoletnica rojstva hrvaškega kiparja Ivana Meštrovića**, znamka za 4,00 din, naklada 5.000.000 v polah po 25;

10. septembra – **Varstvo narave**, dve znamki (8,80 in 20,00 din po 300.000) v polah po 9;

3. oktobra – **Otroški festival »Radosť Evrope«**, dve znamki (8,80 in 20,00 din po 300.000) v polah po 9;

2. novembra – **XIV. zimska olimpiada v Sarajevu leta 1984**, šest znamk (4,00, 6,10, 8,80, 10,00, 12,00 in 15,00 din po 500.000) v polah po 9 in blok (30,00 din 250.000 kosov);

24. novembra – **150-letnica rojstva srbskega pesnika Jovana Jovanovića-Zmaja**, znamka za 4,00 din, naklada 5.000.000 v polah po 25;

26. novembra – **Umetnost v Jugoslaviji skozi stoletja**, pet znamk (4,00, 6,10, 8,80 in 10,00 po 500.000 ter 15,00 din 250.000 kosov) v polah po 25;

28. novembra – **40-letnica II. zasedanja AVNOJ v Jajcu**, znamka za 4,00 din (5.000.000 v polah po 25) in blok za 30,00 din (250.000 kosov) in

22. decembra – **75-letnica rojstva makedonskega književnika in revolucionarja Koče Racina** (pravi priimek Solev), znamka za 4,00 din, naklada 5.000.000 v polah po 25 kosov.

Ob vsaki izdaji bo Jugomarka izdala običajne ovitke prvega dne, poleg tega pa še analogične razglednice za izdaje Mednarodna organizacija za pomorsko plovbo, Evropa-CEPT (2), Avtomobilski prevoz pošte v Črni gori (2), Ivan Meštrović in Varstvo okolja (2).

mo peteršilj ali zeleno in lovorov list. Kuhanega odcedimo, dobro zmečkamo in prilijemo krompirjevko. Zgostimo še s prežganjem iz masti in moke, ki mu primešamo še paradižnik in z malo mrzle vode razkuhamo. Dobro prevremo in prav nazadnje primešamo zelo drobno nariban hren, pokrijemo in odstavimo, po želji in okusu tudi malo okisamo.

Krompirjev pire z orehi

1,5 kg krompirja, sol, 3 žlice ocvirkov, nekaj žlic zmletih orehov.

Na kose narezan krompir skuhamo v slani vodi, kuhanega odcedimo in ga zmečkamo kot pire. Zabelimo z ocvirki in primešamo zmlete orehe.

Ponudimo s kislim zeljem ali solato.

vaš kotiček

Prodaj hišo v Novem mestu, staro 14 let (2 dvosobni stanovanji, centralno gretje, sadovnjak, vrt 7 a) in komunalno urejeno. Cena po dogovoru. Kupci z devizami imajo 10 odstotkov popusta.

Pismene ponudbe pošljite na naslov: **Viktor Zupančič, 68000 Novo mesto, Ob težki vodi 23.**

Istrska hiša (sodobno adaptirana, možnost sončnega ogrevanja) blizu Umaga, na prodaj. Nahaja se 3 km od morja, v bližini je trgovina, šola, avtobus. Ob hiši je atrij, vrt, njiva, sadovnjak, vinograd (skupno 2.500 m² površine).

Možnost je kupiti sosednje obdelovalne parcele. Idealni pogoji za zelenjadarstvo in plantažno sadjarstvo.

Ponudbe pod »Hacienda« na upravo Rodne grude, Ljubljana, Cankarjeva 1/II (Slovenska izseljenska matica).

Prodaj 6 ha obdelovalne zemlje in takoj vseljivo hišo, blizu katere je še ena hiša za adaptacijo. Hiša je oddaljena 10 km od glavne ceste Ljubljana–Zagreb. Prodaja je samo za devize. Interesenti naj se oglasijo po 18.00 uri (zvečer) na naslov: **Kecskes Poldka, Lehenmattstrasse 236, 4052 Basel, Švica, tel.: 0041-61-411432**

Prodaj enonadstropno hišo v Črnomlju na Viniški cesti 13. Hiša je centralno ogrevana, ima garažo, lep sadni vrt, blizu je asfaltirana cesta.

Informacije in ponudbe na naslov: **Loyer Antonija, Route D'Ailly 36, 80500 Montdidier, France.**

slovenski lonec

Iz krompirja

Sladek gorenjski krompir

1,5 kg krompirja, približno 1/2 kg rumenega korenja, sol, 3 žlice zaseke, 4 žlice moke.

Olupljen krompir in korenje narežemo na rezine in skuhamo v majhni količini rahlo slane vode (slana je tudi zaseka). Zaseko prepražimo skupaj z moko. Ko zarumeni, prilijemo malo krompirjeve juhe in razkuhamo. Ko je moka lepo gladko razkuhana, jo zlijemo h krompirju in korenju. Dobro premešamo, prevremo in jed je gotova.

Na enak način lahko pripravimo tudi kot pire gosto jed; je zelo okusna in jo tudi ponudimo kot pire krompir.

Krompirjeva omaka s hrenom

1 kg krompirja, 1 lovorov list, vejica peteršilja ali zelene, sol, 3 žlice masti, 1 žlica moke, 1 žlička paradižnikove mezege, 5 dag naribanega hrena.

Olupljen, opran in na kocke zrezan krompir kuhamo v slani vodi. Doda-

emona globtour

turistična agencija – travel agency

61000 Ljubljana, Šmartinska 130, Slovenija, jugoslavija

telefon: (061) 444-177, 441-325, 441-595, 443-992

p. p. 57

telegram: Globtour

teleks: YU Globtu 31-146

žiro račun: 50100-601-12253

PRIHAJATE NA OBISK V DOMOVINO?

Za vas imamo pripravljen posebni program

8-dnevna tura po Štajerski, Gorenjski, Primorski, Notranjski in Dolenjski z ogledi vinskih kleti in kulturnih znamenitosti

The fastest way to Ljubljana
with

YOUR TRAVEL AGENT:

DC-10
MODONNELL DOUGLAS

Yugoslav Airlines
61000 Ljubljana, Miklošičeva 34
JAT offices in:

AMSTERDAM
FRANKFURT
LOS ANGELES
LYON
LONDON
MALTA
NEW YORK
MADRID
PARIS
MELBOURNE

ZÜRICH
MILAN
AMMAN
MOSCOW
ATHENS
MUNICH
OSLO
BAGHDAD
BERLIN GDR
PERTH
BERLIN WEST

PRAGUE
BIRMINGHAM
ROME
BRUSSELS
SINGAPORE
BUDAPEST
CLEVELAND
STUTTGART
CHICAGO
STOCKHOLM
CAIRO
SYDNEY

COPENHAGEN
DAMASCUS
TOKYO
DETROIT
DÜSSELDORF
TORONTO
GOTHENGURG
TRIPOLI
HAMBURG
VIENNA
ISTANBUL

XIV zimske
olimpijske igre
Sarajevo 1984

XIV Olympic
Winter Games
Sarajevo 1984

XIVèmes jeux
olympiques d'hiver
Sarajevo 1984

Official Olympic Carrier